

Úradný vestník

C 74

Európskej únie

Zväzok 48

Slovenské vydanie

Informácie a oznámenia

23. marec 2005

Číslo oznamu	Obsah	Strana
	I <i>Informácie</i>	
	
	II <i>Návrhy právnych aktov</i>	
	Európsky hospodársky a sociálny výbor	
	411. plenárne zasadanie z 15. a 16. septembra 2004	
2005/C 74/01	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru k „Oznámeniu Komisie Rade a Európskemu parlamentu, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Akčný plán: Európska agenda pre podnikanie“ COM(2004) 70 <i>final</i>	1
2005/C 74/02	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru k „Politike cestovného ruchu a verejnosúkromnej spolupráci“	7
2005/C 74/03	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru k „Návrhu smernice Európskeho parlamentu a Rady o homologizácii motorových vozidiel z hľadiska možností ich opätovného použitia, recyklácie a zhodnotenia, ktorý upravuje smernicu Rady 70/156/EHS“ COM(2004) 162 <i>final</i> – 2004/0053 (COD)	15
2005/C 74/04	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru k „Návrhu odporúčania Európskeho parlamentu a Rady týkajúceho sa filmového dedičstva a konkurencieschopnosti príbuzných priemyselných aktivít“ COM(2004) 171 <i>fin.</i> - 2004/0066 (COD)	18
2005/C 74/05	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru k „Návrhu smernice Rady o spoločnom systéme dane z pridanej hodnoty (upravené nové znenie)“ COM(2004) 246 <i>final</i> - 2004/0079 (CNS)	21

Cena:
18 EUR

(Pokračovanie na druhej strane)

<u>Číslo oznamu</u>	Obsah (pokračovanie)	Strana
2005/C 74/06	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru k téme „Lepšie hospodárske riadenie v EÚ“	23
2005/C 74/07	Stanovisko Výboru regiónov k „Oznámeniu Komisie pre Radu a Európsky parlament – Budovanie našej spoločnej budúcnosti: politické výzvy a rozpočtové prostriedky rozšírenej Únie na obdobie 2007-2013“ (COM (2004) 101 final)	32
2005/C 74/08	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru k „Úlohe ženských organizácií ako neštátnych činiteľov v realizácii Zmluvy z Cotonou“	39
2005/C 74/09	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru k téme „K 7. rámcovému programu pre výskum: potreba výskumu v rámci demografických zmien – kvalita života v starobe a potreba technológií“	44
2005/C 74/10	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru k „Návrhu smernice upravujúcej smernice 66/401/CEE, 66/402/CE, 2002/54/CE a 2002/57/CE, v súvislosti s oficiálne kontrolovanými inšpekciami a v súvislosti s ekvivalenciou semien produkovaných v tretích krajinách“ COM(2004) 263 final – 2004/0086 CNS	55
2005/C 74/11	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru k téme „Oznámenie Komisie Rade, Európskemu parlamentu a Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru: integrácia environmentálnych aspektov do európskej normalizácie“ (COM(2004) 130 final)	57
2005/C 74/12	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru k téme „Prímestské poľnohospodárstvo“	62

II

(Návrhy právnych aktov)

EURÓPSKY HOSPODÁRSKY A SOCIÁLNY VÝBOR

411. PLENÁRNE ZASADANIE Z 15. A 16. SEPTEMBRA 2004

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru k „Oznámeniu Komisie Rade a Európskemu parlamentu, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Akčný plán: Európska agenda pre podnikanie“

COM(2004) 70 final

(2005/C 74/01)

Dňa 11. februára 2004 sa Komisia rozhodla prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom, v súlade s článkom 262 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva stanovisko k danej veci.

Sekcia pre „Jednotný trh, výrobu a spotrebu“, ktorá bola zodpovedná za prípravu práce Výboru v danej veci, prijala svoje stanovisko dňa 14. júla 2004. Spravodajcom bol **pán Butters**.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 411. plenárnom zasadnutí 15. a 16. septembra 2004 (schôdzi dňa 15. septembra) prijal nasledovné stanovisko so 150 hlasmi za, 1 hlasom proti a 6 členovia sa zdržali hlasovania.

1. Kontext

1.1 Závery lisabonského predsedníctva z roku 2000 a Európskej charty pre malé podniky podčiarkli dôležitosť podnikateľskej činnosti pre trvalo udržateľný rozvoj v Európe a potrebu vytvorenia politického prostredia, ktoré prispieva k podpore podnikania.

1.2 Predseda Európskej komisie, **Romano Prodi** následne na jarnom zasadnutí Európskej rady v roku 2002 v Barcelone oznámil, že Komisia predloží ešte pred jarným zasadnutím Európskej rady v roku 2003 Zelenú knihu o podnikaní. Komisia splnila túto úlohu v januári 2003, čo iniciovalo dôslednú a otvorenú konzultáciu zainteresovaných strán počas nasledujúcich mesiacov. Jarné zasadnutie Rady v roku 2003 vyzvalo Komisiu, aby predložila podnikateľský akčný plán jarnému zasadnutiu Rady v roku 2004.

1.3 Stanovisko Výboru k Zelenej knihe bolo schválené plenárnym zasadnutím v septembri 2003 ⁽¹⁾.

1.4 Komisia následne prijala svoj akčný plán „Európska agenda pre podnikanie“ vo februári 2004 ⁽²⁾.

2. Ciele tohto stanoviska

2.1 Rovnako ako pri predchádzajúcom stanovisku Výboru k Zelenej knihe o podnikaní v Európe, toto stanovisko sa snaží prispieť k prebiehajúcejmu procesu pochopenia a stimulovania podnikania. Chce tak urobiť poskytnutím určitých všeobecných poznámok a presnejšej analýzy akčného plánu. Stanovisko potom bude predstavovať sériu konštruktívnych odporúčaní Výboru o tom, ako môže byť táto iniciatíva premenená na realistické, hmatateľné iniciatívy, ktoré prinesú prospech súčasnej, aj budúcim generáciám európskych podnikateľov.

3. Všeobecné pripomienky k akčnému plánu: spĺňa tento plán svoj uvádzaný cieľ zabezpečiť „strategický rámec pre podporu podnikania“?

3.1 Zelená kniha o podnikaní v Európe demonštrovala jasné zhodnotenie otázok a rozsahu výzvy zvýšenia úrovne podnikania v EÚ. Stanovisko Výboru to uznalo a zablagoželo Komisiu k Zelenej knihe a následnému otvorenému a dôslednému procesu konzultácie.

(1) Ú. v. C 10 zo dňa 14.1.2004

(2) COM(2004) 70 final, strana 4

3.2 Stavajúc na Zelenej knihe, akčný plán poskytuje ďalšiu analýzu charakteru európskej podnikateľskej výzvy. Ciele akčného plánu sú oprávnené ambiciózne, ale sú kombinované s nedefinovatelnými cieľmi. Celkovo pôsobí dojmom nejasného a konzervatívneho dokumentu. Akčný plán prejavuje málo tvorivosti, spomínanej v Zelenej knihe a verejnej konzultácii, pričom často uprednostňuje citovanie existujúcich iniciatív. Ponúka málo výkonných mechanizmov a neprenáša zodpovednosti za ich vykonanie, ani neurčuje postupy monitorovania a hodnotenia.

3.3 Jedným z kľúčových bodov, ktoré vyplynuli z diskusií počas vypracovávania návrhu Zelenej knihy a následnej konzultácie, bol celý rad politických oblastí, ktoré ovplyvňujú podnikateľov a výsledná potreba horizontálneho prístupu k vysporiadaniu sa s identifikovanými výzvami. Akčný plán citeľne nedokazuje zainteresovaným stranám, že sa tejto iniciatíve dostalo viac, než len symbolickej podpory od oddelení Komisie mimo generálneho riaditeľstva pre podnikanie alebo od správ členských štátov. Bez získania takejto podpory bude mať akčný plán minimálny dopad.

3.4 Komisia dostala 250 reakcií na svoju konzultáciu. Hoci Výbor uznáva transparentnosť, ktorú Komisia preukázala publikovaním všetkých príspevkov prijatých na svojej webovej stránke, akčný plán uvádza len veľmi málo špecifických odvolaní sa na predložené poznámky a čitateľovi nie je jasné, ako sa reakcie analyzovali a registrovali. Vzhľadom na rozsah tejto úlohy a záujem, ktorý vznikol v EÚ, by bolo nešťastné, keby sa tieto reakcie dôkladne nezáväzili. Keby tomu tak bolo, potom by to mal akčný plán dokazovať.

3.5 Akčný plán by mal potvrdiť rôznorodosť malých a stredných podnikov (MSP), uznávajúc, že táto rôznorodosť si vyžaduje sústredené a nie všeobecné politické riešenia. Napríklad nedávne oznámenie Komisie k „Propagácii družstevných podnikov v Európe“, (1) potvrdzuje dôležitosť podpory družstiev v Európe a dávanie do súvisu odkazu na špecifickú úlohu sociálno-ekonomických podnikov malo byť začlenené do akčného plánu (2). Rovnako aj potreby samostatne zárobkovo činných podnikateľov sa výrazne líšia od potrieb akciových spoločností (3). Okrem dokazovania uznania takýchto špecifických foriem vlastníctva by mal akčný plán uznávať aj potrebu cieľných politických prístupov k podnikom so špecifickými potrebami a charakteristikami, ako napríklad inovačné rozbiehajúce sa alebo zavedené podniky vykonávajúce viac konvenčných činností.

3.6 Výbor argumentuje, že je tiež dôležité podporiť podnikateľského ducha vo verejnom sektore. Hoci Výbor chápe, že akčný plán sa sústreďuje na podnikanie vo forme vytvárania, prevádzkovania a rozvoja podnikateľskej činnosti, tiež opakoval

(1) COM (2004) 18

(2) Ďalšie odkazy na význam sociálnych hospodárskych podnikov nájdete v stanoviskách EESC 242/2000 (Olsson) a 528/2004 (Fusco & Glorieux)

(3) Ú. v. C 10 z 14.1.2004, bod 5.4 a 6.12

potrebu simulovania podnikateľských postojov vo verejných správach.

3.7 Štruktúra

3.7.1 Výbor vo svojom stanovisku k Zelenej knihe obhajuje, „že akčný plán delí svoj obsah na dve odlišné oblasti:

- Podpora podnikateľského ducha: táto činnosť by mala byť zameraná na rozvoj kultúry podnikania, „obnovu“ a zlepšenie reputácie podnikateľa medzi potenciálnymi podnikateľmi v školách, univerzitách a v rodinných kruhoch, ako aj vo verejných a súkromných službách, hlavne finančných inštitúciách a európskych správach a správach členských štátov.
- Vytváranie prostredia, ktoré podporuje podnikateľskú činnosť: toto je zamerané na definovanie programu prevádzkových opatrení na podporu podnikateľskej činnosti v odozve na desať otázok v Zelenej knihe.“ (4)

3.7.2 Výbor všeobecne súhlasí s oblasťami, ktoré pokrýva päť strategických politických oblastí, ale znepokojuje ho nedostatok špecifických opatrení načrtnutých v každej oblasti. Okrem toho sa Výbor domnieva, že dvojstupňový prístup citovaný vyššie by bol konzistentnejší než tak trochu arbitrážny charakter týchto piatich strategických politických oblastí. Týchto päť politických oblastí sa zdá byť nekonzistentnými, zdá sa, že sa prekrývajú a obsahujú štyri všeobecné výzvy a jednu špecifickú otázku (zlepšenie prístupu k financiám).

3.7.3 Bez ohľadu na uvedené sa kvôli zaisteniu konzistentnosti budú v ďalšej časti tohto stanoviska špecifické poznámky k akčnému plánu rozdelené do tých istých piatich oblastí.

3.7.4 Výbor argumentuje, že dokument Komisie načrtáva širokú agendu. Ďalším štádiom musí byť vytvorenie špecifických opatrení a politik, mechanizmov pre monitorovanie a revidovanie, ako aj podnikateľské indicie a údaje, ktoré zabezpečia pokrok.

4. Konkrétne pripomienky k piatim strategickým prioritným oblastiam

4.1 Výbor identifikuje celý rad špecifických priorít v rámci každej z piatich strategických prioritných oblastí.

4.1.1 Stimulovanie podnikateľského ducha

4.1.1.1 Musí ísť o dlhodobý cieľ, ktorý zahŕňa mnoho orgánov a mnoho rôznych úrovní. Generálne riaditeľstvo pre podnikanie potrebuje podporu generálneho riaditeľstva pre vzdelávanie a kultúru, ako aj národných agentúr a agentúr na nižšej než národnej úrovni, zainteresovaných do vytvárania a vykonávania politiky vzdelávania.

(4) Ú. v. C 10 zo dňa 14.1.2004, bod 2.2.2

4.1.1.2 Ako podčiarkla Zelená kniha, podnikatelia sú motivovaní širokou paletou ambícií, ako sú finančný zisk, nezávislosť, alebo pracovné uspokojenie. Nech je ich motivácia akákoľvek, **je veľmi dôležité, aby potenciálni a existujúci podnikatelia uznali sociálne zodpovednosti, ktoré náležia k podnikateľskému vlastníctvu.**

4.1.1.3 Výbor víta odporúčania akčného plánu súvisiace s mladými ľuďmi, ale rád by zdôraznil **demografický posun smerom k starnúcej populácii v Európe.** Bolo by nedbalosťou nezabezpečiť prostredie, ktoré umožňuje príležitosti pre podnikateľské vlastníctvo u staršej populácie, ktorá má schopnosti (zručnosti, riadenie, kapitál, atď.) na založenie a prevádzkovanie podniku.

4.1.1.4 Výbor rovnako víta dôraz, ktorý akčný plán dáva na oslovenie konkrétnych potrieb žien – podnikateľiek. Ženy, ktoré sa chcú dať na podnikanie, čelia náročným praktickým, hospodárskym a kultúrnym úlohám, ktoré sú výrazne odlišné v rôznych členských štátoch. Úradníci by lepšie ocenili a pracovali s týmito úlohami, keby tieto zapojili aj úspešné a neúspešné podnikateľky do procesu tvorby koncepcie.

4.1.1.5 V niektorých členských štátoch majú podnikateľské programy v školách dlhodobú tradíciu. Nie je nutné objavovať objavené a akčný plán by mal byť založený na analyzovaní, zdieľaní a prijímaní správnej praxe. Komisia koordinovala niekoľko hodnotných projektov BEST v tejto oblasti v deväťdesiatych rokoch dvadsiateho storočia a malo by sa dokázať, že ich zistenia a odporúčania sú neoceniteľné pri vytváraní politík v rámci akčného plánu.

4.1.1.6 **Mechanizmy na umožnenie ďalšieho zapojenia podnikateľských členských organizácií do projektov so školami** by mali byť začlenené do nového viacročného programu Komisie pre MSP na roky 2006 - 2010.

4.1.1.7 Vytváranie podnikateľskej spoločnosti v Európe však nie je len záležitosťou prípravy budúcich podnikateľov. Táto politika padne na neúrodnú pôdu, ak Európa nevytvorí aj prostredie, ktoré umožní potenciálnym podnikateľom uspieť. To znamená **zvýšenie citlivosti u omnoho širšieho rozsahu aktérov** začlenených do podnikateľskej komunity, z verejného a súkromného sektora a všeobecne zo spoločnosti, aby sa podnikanie pochopilo a ocenilo. Podnikanie by teda mali vziať za svoje funkcionári verejného sektora, ktorí sa snažia o vykonávanie svojich povinností efektívne, ako aj tí, ktorí sa zaoberajú podnikaním.

4.1.1.8 Výbor argumentuje, že politiky by sa mali snažiť o **dedramatizovanie podnikania** zredukovaním vnímaných a skutočných bariér medzi podnikateľmi a zvyškom spoločnosti. Moderné pracovné schémy umožňujú ľuďom vyskúšať rôzne spôsoby začlenenia sa do hospodárstva a posun od pracovnoprávného pomeru k samostatnej zárobkovej činnosti

alebo zamestnávaniu a potom znova nazad relatívne jednoducho. Na podnikanie by preto malo nazeráť omnoho viac ľudí ako na dlhodobú alebo krátkodobú možnosť. To prinesie dvojité výhodu povzbudenie väčšieho počtu ľudí, aby zväzili riadenie podniku vo svojom vlastníctve ako pozitívnu možnosť, a to za súčasného zlepšovania postojov voči podnikateľom u celej rady zainteresovaných osôb. Pri vytváraní takéhoto prostredia sa musí venovať pozornosť schopnosti registrácie a deregistrácie podniku s minimom byrokratických procedúr. Táto potreba je zvlášť akútna v niektorých nových členských štátoch, kde, ako sa hovorí, je administratíva súvisiaca s prepájaním zo samostatného podnikania do pracovno-právneho pomeru nesmierne obtiažna a byrokratické bariéry sú veľké.

4.1.1.9 Nadriadené úrady a zainteresované strany musia zároveň zaistiť, aby nebolo narušené uľahčovanie výmeny medzi týmito rozličnými pracovnými statusmi. Pri dosahovaní rovnováhy je dôležité, aby zamestnanci, alebo aj nezamestnaní neboli prehováraní alebo nútení k začatiu samostatného podnikania proti ich vôli a aby nebolo menej svedomitým zamestnávateľom dovolené, aby upustili od svojich povinností voči zamestnancom (!).

4.1.2 Povzbudenie väčšieho množstva ľudí, aby sa stali podnikateľmi

4.1.2.1 Akčný plán dobre pokrýva ústrednú otázku **spravodlivej rovnováhy medzi rizikom a odmenou.**

4.1.2.2 Výbor sa teší na nadchádzajúce oznámenie Komisie o **prenose podnikania.** Počíta sa s tým, že tento bude stavať na svojej hodnotnej správe BEST z mája 2002 a pokračovať v úlohe zvýšenia hmotného záujmu a povedomia tejto dôležitej politickej oblasti medzi funkcionármi členských štátov a finančnou komunitou. Je nutné sa vysporiadať s niekoľkými špecifickými problémami, aby sa umožnili transfery a maximalizovala sa príležitosť pre kontinuitu podnikov. Hlavne daňové režimy, dane z dedičstva, legislatíva súvisiaca s dedičstvom a zákony o spoločnostiach, toto všetko v súčasnosti odrádza od dedenia podniku, a tak je potrebné ich revidovať.

4.1.2.3 Akčný plán správne zdôrazňuje **stigma neúspechu** ako významnú prekážku zvýšenej podnikateľskej činnosti. Táto výzva môže byť čiastočne riešená prostredníctvom úspešných stratégií na zabezpečenie citlivosti spoločnosti voči podnikaniu. Priamejšia pozornosť by však mala byť venovaná postojom finančných inštitúcií, ktoré musia byť pružnejšie vo svojom zaobchádzaní s jednotlivcami v súvislosti so zatváraním podnikov. Výbor by chcel odporučiť, aby sa Komisia zamerala na finančné inštitúcie s dôkazom, ktorý demonštruje, že podnikatelia s predchádzajúcimi (úspešnými alebo neúspešnými) skúsenosťami pravdepodobnejšie uspejú s novými podnikmi.

(!) Ú. v. C 10 zo dňa 14.1.2004, bod 5.3

4.1.2.4 V tomto procese je dôležité, aby sa dosiahla rovnováha medzi umožnením nového začiatku „čestným“ neúspechom a zabezpečením toho, že nezákonné praktiky budú zakázané. Zákon o konkurze následne by mal byť menej kritický a transparentnejší.

4.1.2.5 Výbor pri hľadaní väčšieho množstva detailov o špecifických opatreniach, s ktorými sa počíta, víta odvolanie sa v akčnom pláne na ďalšiu prácu Komisie a členských štátov v oblasti **schém sociálnej bezpečnosti pre podnikateľov**.

4.1.3 Príprava podnikateľov na rast a konkurencieschopnosť

4.1.3.1 Výskumy ukazujú, že existuje potreba vzdelávacích a podporných opatrení pre vlastníkov - manažérov, hlavne v oblasti marketingu. Tiež došlo k významnému pokroku v oblasti transferu vedomostí do MSP prostredníctvom investovania a silnejšieho prepojenia medzi výskumnými ústavmi a komunitou MSP. Programy vedenia učiteľom, prostredníctvom ktorých sa mladé spoločnosti/podnikatelia môžu učiť od skúsenejších, by sa mali ďalej rozvíjať a podporovať.

4.1.4 Zlepšenie toku financií

4.1.4.1 Výbor víta návrh podpory členských štátov, aby si vymieňali správne praktiky a vytvorili ďalší akčný plán pre elektronické obstarávanie.

4.1.4.2 Výbor odporúča **viac holistický prístup** k posudzovaniu prístupu k financiám, ktorý zahŕňa:

- **pozdvihnutie podnikateľskej bystrosti vlastníkov - manažérov**, aby pochopili, čo sa vyžaduje na zabezpečenie rastu financií. To by sa dalo dosiahnuť prostredníctvom akreditovaných sietí podnikateľskej podpory;
- **zvýšenie citlivosti finančných inštitúcií voči potrebám podnikov**, ktoré hľadajú financovanie a podporu rastu: to znova vyžaduje podporovanie väčšieho pochopenia pre podnikanie vo finančnom sektore;
- **otvorenie verejných kontraktov pre menšie podniky**. Ide o najpriamejšiu formu opatrenia na strane dopytu, ktorú môže verejný sektor použiť. Ako Výbor identifikoval v stanovisku k Zelenej knihe, mnoho prekážok bráni prístupu malým firmám k verejným kontraktom⁽¹⁾, pričom verejní funkcionári sa podobne stretávajú s administratívnymi prekážkami. Ale potenciálne prínosy pre obe strany a pre hospodárstvo garantujú ďalšie úvahy a opatrenia v tejto oblasti. USA poskytuje pozitívny model, pričom federálne ministerstvá a agentúry sa snažia priradiť 23 % kontraktov verejného obstarávania malým spoločnostiam.
- **zjednodušovanie a redukovanie dodržiavania daňových postupov**. Hoci akčný plán navrhuje niekoľko zaujímavých

myšlienok v tejto oblasti, ešte neboli adekvátne premyslené. Výbor uznáva, že kompetencia pre vykonávanie konkrétnych opatrení spadá do pôsobnosti národných a v niektorých prípadoch regionálnych orgánov alebo dokonca miestnych orgánov. Výbor opakuje svoju žiadosť o **fiškálne iniciatívy pre reinvestovanie ziskov**⁽²⁾, ktorej sa v akčnom pláne nedostalo žiadnej zmienky.

4.1.5 Vytváranie regulačného a správneho rámca, ktorý je priateľský voči MSP

4.1.5.1 Stanovisko Výboru k Zelenej knihe zdôraznilo potrebu, aby politické možnosti podpory malých firiem boli „osadené horizontálne, do všetkých relevantných oblastí tvorby politiky (zamestnanosť, zdaňovanie, životné prostredie, vzdelávanie, atď.) a vertikálne, na všetkých úrovniach tvorby politiky“⁽³⁾. Napriek široko podporujúcemu balíku „lepšieho zákonodarstva“ z júna 2002 mnoho orgánov Komisie naďalej nedokáže adekvátne zhodnotiť účinky politických návrhov na MSP, alebo vlastne na iné zainteresované strany. **Výbor by rád následne podporil nedávne žiadosti o podpredsedu Európskej komisie s priamejšou zodpovednosťou za dozor nad regulačnou reformou.**

4.1.5.2 Všeobecnejšie povedané, ešte stále existuje významný priestor na **zlepšenie postupov pre zhodnotenie regulačného dopadu** nielen v rámci Komisie, ale aj Parlamentu a Rady.

4.1.5.3 Výbor ľutuje, že už nie je uvedený odkaz na prístup „**myslenia najskôr v malom**“. Ten uvádza, že akýkoľvek predpis alebo legislatíva by sa mal vytvárať berúc do úvahy špecifické charakteristiky a výzvy malých podnikov. V strede uvedeného sú špecifické hodnotenia dopadu celej novej a existujúcej legislatívy na podnikanie, zamerané na malé podniky a mikropodniky. Keby bol tento postup uvedený do praxe prostredníctvom EÚ zákonodarného procesu, znamenal by tento postup jednotné a najvýznamnejšie príspevanie inštitúcií k väčšej podnikateľskej činnosti.

4.1.5.4 Nedávne pristúpenie 10 nových členských štátov do EÚ prinieslo so sebou omnoho väčší okruh MSP, z ktorých sa veľa usiluje, aby sa naučili žiť s existujúcou legislatívou EÚ, dokonca aj skôr, než sú schopné monitorovať potenciálne nové regulačné návrhy. Komisia musí preto stavať na izolovaných iniciatívach, pomocou ktorých sa proaktívne hľadá stanovisko komunity MSP. Čo je významnejšie, Komisia musí tiež dokázať, že berie do úvahy aj spätnú väzbu, ak sa má predísť nelojálnosti a kultúrnej priepasti medzi inštitúciami a politikmi EÚ a malými firmami.

⁽¹⁾ Ú. v. C 10 zo dňa 14.1.2004, body 6.10.1 a 6.10.2

⁽²⁾ Ú. v. C 10 zo dňa 14.1.2004, bod 6.11.1

⁽³⁾ Ú. v. C 10 zo dňa 14.1.2004, bod 6.2.1

4.1.5.5 Výbor zdôrazňuje dôležitosť efektívneho dialógu medzi Komisiou a zástupcami MSP. Radenie sa s MSP prostredníctvom ich zmocnených organizácií by malo byť v strede všetkých postupov konzultácií Komisie. Aby sa to umožnilo, a aby sa zabezpečilo, že všetky orgány Komisie si budú naďalej vedomé názorov komunity MSP, Výbor odporúča, aby sa staval na úlohe vyslanca MSP prostredníctvom **menovania komisára pre MSP v rámci novej Komisie**. Hlavným v tejto úlohe by malo byť dohliadanie na aplikáciu princípu 'myslenia najskôr v malom' v Komisii.

4.1.5.6 Tie isté princípy dialógu sa vzťahujú na sociálnych partnerov, ktorí sa zaoberajú mnohými otázkami veľkej dôležitosťi pre budúcich a existujúcich podnikateľov. Výbor odporúča revidovanie sociálneho dialógu, - hlavne na úrovni EÚ, ale v niektorých prípadoch aj na národnej úrovni - aby sa zväzilo, ako sa dá vytvoriť úmernejšia úroveň participácie stále viac významnejšej a rozmanitejšej komunity MSP.

4.1.5.7 So špecifickým odvolaním sa na pravidlá štátnej pomoci, Výbor srdečne víta vytvorenie nástroja na identifikáciu pomoci, ktorá pravdepodobne nebude mať významný vplyv na hospodársku súťaž. Je napríklad dôležité, aby proces štátnej pomoci nebránil malým firmám pri využívaní a realizácii inovačných spôsobov prekonávania akýchkoľvek finančných priestupstí.

5. Odporúčania pre maximalizovanie pozitívneho dopadu akčného plánu

5.1 Výbor žiada o nasledovné procedurálne objasnenia a/alebo zlepšenia:

5.1.1 **Prístupy súdržnej podnikateľskej politiky:** v rámci Komisie generálne riaditeľstvo pre podnikanie hrá jasne kľúčovú úlohu pri riadení pokroku. Akčný plán sa dotýka všetkých oblastí podnikateľskej politiky Komisie a ako Výbor odporúča vo svojom stanovisku k Zelenej knihe⁽¹⁾, uvedené musia odrážať jednotlivé politické iniciatívy generálneho riaditeľstva. Hlavne viacročný program pre MSP na roky 2006-2010 musí demonštrovať jasnú súvislosť s podnikateľským akčným plánom a následne zabezpečiť mechanizmus na reagovanie na celý rad jeho priorít.

5.1.2 **Zhodnotenie:** hoci nedávno bolo vykonaných niekoľko zlepšení, podnikateľská komunita nebola spokojná s prístupom použitým pri hodnotení Európskej charty pre malé podniky. V súčasnosti to umožňuje verejným funkcionárom na úrovni EÚ a národnej úrovni konať aj „ako sudca aj ako porota“. Je veľmi dôležité, aby zástupcovia podnikov boli viac zainteresovaní na hodnotení akčného plánu.

5.1.3 Musí byť definovaný **rámec pre budúce hodnotenie ex-post**, aby sa umožnilo pokračujúce zlepšovanie politiky. Mal by zahŕňať funkcionárov Komisie a členských štátov a uznaných zástupcov podnikov na úrovni EÚ a národnej úrovni.

5.1.4 **Vhodné indikátory výkonu sú veľmi dôležitým nástrojom pri určovaní a meraní cieľov pre zvýšenie podnikateľskej aktivity.** Toto odporúča Výbor vo svojom predchádzajúcom stanovisku⁽²⁾ a podčiarkol to v záveroch zo zasadnutia Rady pre hospodársku súťaž zo dňa 20. februára. Takéto údaje tiež umožnia porovnávaciu štúdiu politik členských štátov a podnikateľských prostredí.

5.1.5 **Jasné časové rámce:** Závery zasadnutia Rady pre hospodársku súťaž zo dňa 20. februára vyzývajú Komisiu, aby stanovila ambicioznejší harmonogram. Aby bol harmonogram účinný, musí byť presný a sústredený, pokiaľ ide o ciele. Výbor chápe, že Komisia od publikovania akčného plánu vypracovala sériu pracovných výkazov, precíznejších cieľov a harmonogramov pre špecifické kroky. V tom istom duchu, aký prevládal počas konzultácií, Výbor urguje Komisiu, aby propagovala existenciu týchto pracovných výkazov a dala ich ochotne k dispozícii zainteresovaným stranám.

5.1.6 **Monitorovanie procesu a delegovanie zodpovednosti:** Komisia nemôže a nemala by realizovať množstvo potrebných krokov, ale musí dôsledne dohliadať na pokrok pri realizácii akčného plánu a monitorovať ho. Analogicky je preto veľmi dôležité, aby bola zodpovednosť za vykonanie rôznych krokov delegovaná na relevantnú úroveň, a aby bol oznámený a všetkými zainteresovanými stranami dohodnutý harmonogram. Vyžaduje si to mimoriadne zapojenie sa rôznych činiteľov a Výbor odporúča nasledovné iniciatívy, aby sa zabezpečilo ich zapojenie sa do práce, ktorá je pred nimi.

5.1.7 Aby sa rozšírila účasť Komisie na procese, **mala by sa zriadiť nejaká forma výboru pre monitorovanie akčného plánu**, a to v rámci revidovanej štruktúry Komisie po 4. novembri. Mali by v ňom byť zástupcovia z každého príslušného generálneho riaditeľstva, z ktorého pochádzajú legislatívne návrhy ovplyvňujúce podnikanie, ako aj tých generálnych riaditeľstiev, ktoré sú zodpovedné za dozor nad programami Spoločenstva vychádzajúcimi z akčného plánu.

5.1.8 Vytvorenie pracovnej **skupiny funkcionárov z významných členských štátov** by zvýšilo ich účasť na procese. Mali by sa pravidelne stretávať, aby prediskutovali špecifické aspekty odporúčaní akčného plánu, postupový diagram a identifikovali nedostatky.

(1) Ú. v. C 10 zo dňa 14.1.2004, bod 4.3

(2) Ú. v. C 10 zo dňa 14.1.2004, bod 8.4 posledná odrážka.

5.1.9 Je veľmi dôležité, že podnikateľská komunita je úzko zainteresovaná na realizácii, monitorovaní a hodnotení akčného plánu. Takto Výbor predstavuje podnikateľskú komunitu v jej najširšom zmysle, zahŕňajúc podniky všetkých tvarov a veľkostí, od samostatne zárobkovo činných osôb po nadnárodné korporácie a od sociálnych podnikov po verejné spoločnosti s ručením obmedzeným. Akýkoľvek neúspech pri dosahovaní tohto širokého zapojenia riskuje vzdialenie sa podnikateľskej komunity od pokračujúceho procesu, čo naopak minimalizuje jeho účinok. Výbor preto odporúča **systematický prístup ku konzultáciám v priebehu daného procesu s podnikateľskou komunitou** prostredníctvom ich uznaných zástupcov na úrovni EÚ a úrovni členských štátov.

5.1.10 Ako ilustrovali odozvy na Zelenú knihu, rastúci počet činiteľov mimo komunitu MSP sa zaujíma o podnikanie. Napríklad, odborové zväzy všeobecne uznávajú dôležitosť podnikateľskej politiky. **Všetky takéto zainteresované strany by mali mať príležitosť prispieť k vykonávaniu akčného plánu.**

5.1.11 Vo všeobecnosti by chcel Výbor odporučiť mimoriadnu snahu Komisie na udržanie akčného plánu v strede

záujmu, a to tak medzi zákonodarcami, ako aj širšie v celom Spoločenstve. **Existujúce propagačné činnosti a kampane na pozdvihnutie povedomia** prepojené na špecifické ciele v rámci celkového plánu pomôžu udržať hybnú silu a zapojenie sa množstva rôznych činiteľov, ktorí sú potrební na zabezpečenie toho, že táto veľmi dôležitá iniciatíva uspeje.

6. Závery

6.1 Výbor víta akčný plán Komisie a opakuje svoje uznanie snáh generálneho riaditeľstva pre podnikanie, pretože tento proces sa začal začiatkom roka 2002. Výbor uznáva, že politici musia vykonať množstvo pokračujúcich krokov mimo generálneho riaditeľstva pre podnikanie.

6.2 Akčný plán je len východzí bod pre pokračujúci dlhodobý proces. Tento proces bude úspešný, len ak spojí celý rad politických oblastí horizontálne a politikov na mnohých úrovniach vertikálne. Akčný plán a ostatné súvisiace nadchádzajúce iniciatívy Komisie musia vyvolať pozitívnu odozvu politikov. Výbor žiada hlavne ostatné generálne riaditeľstvá Komisie a orgány členských štátov, aby hrali aktívnu úlohu.

Brusel 15. septembra 2004

predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Roger BRIESCH

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru k „Politike cestovného ruchu a verejno-súkromnej spolupráci“

(2005/C 74/02)

Dňa 29. januára 2004 sa Európsky hospodársky a sociálny výbor rozhodol vypracovať stanovisko, a to podľa druhého odstavca článku 29 svojho Vnútorného poriadku, k „Politike cestovného ruchu a verejno-súkromnej spolupráci“.

Odborná sekcia pre „Jednotný trh, výrobu a spotrebu“, ktorá bola zodpovedná za prípravu práce Výboru v danej veci, prijala toto stanovisko dňa 14. júla 2004. Spravodajcom bol **pán Mendoza**.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 411. plenárnom zasadnutí 15. a 16. septembra 2004 (zasadnutie zo dňa 15. septembra) prijal nasledovné stanovisko: 148 hlasov za, 1 proti a 3 sa zdržali hlasovania.

1. Úvod

1.1 V súlade so svojím záväzkom voči sektoru cestovného ruchu Európsky hospodársky a sociálny výbor prijal stanovisko k „Sociálne trvalo udržateľnému cestovnému ruchu pre každého“ na svojom plenárnom zasadnutí dňa 29. októbra 2003.

1.1.1 Dané stanovisko bolo následne prezentované na Európskom fóre cestovného ruchu 2003 ako príspevok k zlepšeniu cestovného ruchu vo všeobecnosti a hlavne dostupného cestovného ruchu, a to v kontexte „Európskeho roka ľudí s postihnutím“.

1.2 Stanovisko vykresľuje všeobecný rámec analýzy, princípy a návrhy pre definovanie budúcnosti sektoru cestovného ruchu v jeho viacerých a rôznych formách. Bolo identifikovaných *desať špecifických aspektov*, pričom pre každý z nich bolo navrhnutých *desať iniciatív*, čo prinieslo celkovo 100 konkrétnych iniciatív, ktoré jednotlivo a ako celok majú za úlohu vytvoriť trvalo udržateľný a dostupný cestovný ruch pre 21. storočie.

1.3 Berúc tieto ciele ako základ, EHSV navrhuje vo svojom stanovisku k *Politike cestovného ruchu a verejno-súkromnej spolupráci*, aby sa identifikovali tie činnosti a opatrenia, ktoré sú potrebné pre zabezpečenie možného dosiahnutia cieľov a ich realizáciu v praxi. Stanovisko tiež berie do úvahy jednotlivcov, sektory, organizácie, orgány a inštitúcie, ktoré sú zodpovedné za vykonávanie týchto opatrení, a to s ohľadom na ich vlastné špecifické zodpovednosti a úlohy a v spolupráci s ostatnými aktérmi.

1.4 Cieľom tohto stanoviska je analyzovať a navrhnúť metódy spolupráce medzi verejným a súkromným sektorom, hlavne medzi verejnými orgánmi a súkromnými spoločnosťami a ich obchodnými organizáciami, za súčasného zamerania sa na záležitosti relevantné pre ostatných aktérov v sektore cestovného ruchu: zamestnancov a odborové zväzy, spotrebiteľské organizácie, atď. V zásade je cieľom zabezpečiť, že všetci aktéri budú zodpovední v rámci svojej kompetencie a zároveň najštrš mechanizmy a nástroje, ktoré sa dajú použiť na koordináciu aktivít s tými ďalšími, ktorí sú angažovaní do riadenia a politiky

cestovného ruchu, aby sa zlepšila súťažischnosť a trvalá udržateľnosť sektoru.

1.5 Malo by sa podotknúť, že dokonca aj keď dôležitosť cestovného ruchu a miera, akou sa rozvíja, sa výrazne líši v celej Európe, verejno-súkromná spolupráca každému dokázala, že je správnou cestou zlepšovania kvality, trvalej udržateľnosti a konkurencieschnosti cestovného ruchu.

1.6 Verejné vypočutie, ktoré sa konalo v Seville (Španielsko) dňa 15. apríla 2004, jasne ukázalo, že existuje mnoho pozitívnych príkladov úspešnej verejno-súkromnej spolupráce, a že musíme pokračovať v tejto ceste, ak sa má dosiahnuť zlepšenie kvality, trvalej udržateľnosti a konkurencieschnosti sektoru cestovného ruchu. Týmto cieľom sa musí dodať ešte väčšia priorita v rozšírenej Európe, kde cestovný ruch bude jasne hrať kľúčovú úlohu.

2. Definícia skupín osôb so spoločnými záujmami a sektorov v priemyselnom odvetví cestovného ruchu: verejného a súkromného sektoru

2.1 Účelom tohto stanoviska nie je poskytnúť presnú definíciu verejného a súkromného sektoru, ale prostredníctvom ilustrácie a s cieľom zamerať sa na analýzu cítime, že by sme mali uviesť základný náčrt oboch, aby sme vysvetlili ich postavenie s ohľadom na spoluprácu v sektore cestovného ruchu.

2.2 Verejný sektor tvoria rôzne vrstvy administratívy – miestna, regionálna, národná a medzinárodná – ako aj orgány a inštitúcie, ktoré sú na nich zväčša závislé, a ktoré sú financované prostredníctvom daní alebo poplatkov. To pokrýva celý rad inštitúcií, napr. vzdelávacích a podporných organizácií alebo spoločných podnikov, ale s jasne definovanými zodpovednosťami. Ich úloha v spoločnosti je prísne regulovaná a ich zameranie v zásade podporuje verejné blaho. Tu je nutné uviesť odvolanie sa na skúsenosti verejných subjektov pôsobiach na trhu, ako napríklad *Paradores* v Španielsku a *Pousadas* v Portugalsku (hotely prevádzkované vládou v nádherných vidieckych alebo historických miestach). Všeobecne povedané, verejný sektor zabezpečuje celý rad základných služieb, pomocou ktorých musia spoločnosti rozvíjať svoje podnikanie.

2.2.1 Významnými sú organizácie zodpovedné za propagáciu cestovného ruchu a informácie, keďže ide o oblasť, kde spolupráca je nevyhnutná pre definovanie cieľov a spoločných aktivít.

2.2.2 Kde sa do úvahy berie verejný sektor, rôzne formy verejno-súkromnej spolupráce môžu prilákať nové typy financovania viacerých aktivít, hlavne tých, ktoré súvisia s propagáciou, stavebnou infraštruktúrou, zlepšovaním kvality, atď.

2.3 Súkromný sektor sa skladá nielen z podnikov – v ich mnohých formách ako spoločnosti, družstvá alebo jednotlivci – ale aj, a veľmi významne, zo sociálnych partnerov, odborových zväzov a združení podnikov a občanov, ako spotrebiteľov a strán s priamym podielom na blahu spoločnosti. Ich záujmy a ciele sú v podstate osobné a individuálne, ale tiež majú sociálne ciele, pokiaľ ich aktivity priamo alebo nepriamo ovplyvňujú spoločnosť ako celok, a preto sa zodpovedajú spoločnosti za svoje kroky aj svoje opomenutia.

2.3.1 Stojí za zdôraznenie, že tento široký rozsah podnikov sa dá tiež klasifikovať podľa veľkosti: veľké spoločnosti, mikro-podniky a malé a stredné podniky (MSP). Zdá sa, že veľkosť je relevantná, keď sa definuje rozsah spolupráce, a často sú to MSP, ktoré sa viac zaujímajú o spoluprácu, snád' pretože sú závislejšie a preto potrebujú viac podpory pri dosahovaní svojich cieľov. Ďalším relevantným faktorom môže byť predmet ich činností, vzhľadom na to, že miestne alebo regionálne podniky viac inklinujú k spolupráci než veľké nadnárodné spoločnosti, ktoré majú tendenciu byť nepoddajnejšie v dôsledku ich centralizovanej štruktúry a uniformity ich systémov riadenia, a ktoré majú rôznorodejšie ciele rozptýlené na rôznych turistických lokalitách a destináciách.

2.3.2 Hospodárski a sociálni aktéri sa môžu klasifikovať podľa sociálnych skupín, ktoré zastupujú, t.j. zamestnávateľa a pracovníci. Je jasné, že ich združenia sú extrémne dôležité, keď príde na zriaďovanie verejno-súkromných partnerstiev, pretože zatiaľ čo v podstate zastupujú individuálne záujmy, ich kolektívne záujmy sú veľmi blízke záujmom verejného sektoru a preto sa ľahšie koordinujú. Odbornosť ich zástupcov môže byť, a skutočne obvykle je, kľúčovým faktorom pri zabezpečovaní úspešného zriaďovania partnerstva.

2.3.3 Sociálny sektor zabezpečuje celý rad súkromných organizácií a združení rôznych typov, ktoré sa ako hospodárski a sociálni aktéri zaoberajú ochranou individuálnych a kolektívnych záujmov. Medzi ne patria spotrebiteľské združenia, environmentálne skupiny a susedské združenia. Majú tendenciu byť dobrými partnermi v kooperačných projektoch, ktoré sa rozvíjajú v sektore cestovného ruchu a niekedy sú schopné mobilizovať ostatné skupiny so spoločnými záujmami.

2.3.4 Napriek tomu, že to nie je predmetom analýzy tohto stanoviska, treba poznamenať, že existujú aj iné typy spolupráce medzi rôznymi úrovňami verejných orgánov na jednej strane a rôznych typov spoločností na strane druhej. Takáto spolupráca môže mať vertikálnu alebo horizontálnu formu.

3. Súčasná situácia

3.1 Súčasný rozsah možných vzťahov medzi spoločnosťami verejného a súkromného sektoru obsahuje štyri rozsiahle alternatívne scenáre, ktoré sa pravdepodobne nevyskytujú v ich čistej forme, ale ktoré naznačujú trendy v praxi.

3.1.1 **Antagonizmus:** Tento scenár je jeden z konfrontačných vzťahov medzi verejným a súkromným sektorom, v ktorom jeden sektor vníma ten druhý ako niekoho, kto prekáža alebo bráni jeho cieľom a záujmom, alebo sa domnievajú že ho tak vidia. Súkromný sektor často vidí verejný sektor ako mariaci jeho cieľ ziskovosti, ktorý nedokáže správne zabezpečiť infraštruktúru na rozvoj jeho činností, a to kvôli malému počtu verejných služieb pre turistov alebo odvetvie cestovného ruchu alebo ich zlej kvalite. Inokedy podnikateľské subjekty vidia verejné orgány len ako výbercov daní, ktorí berú viac a viac zo sektoru, ktorý čelí výraznej cenovej konkurencii a spôsobujú deformáciu hospodárskej súťaže vo vzťahu k ostatným krajinám, regiónom alebo oblastiam s odlišnými daňovými režimami, a žiadajú harmonizáciu daní ako napríklad DPH na služby cestovného ruchu. V zásade cítia, že musia odporovať verejnému sektoru, ktorý skôr nepodporuje, ba dokonca redukuje konkurencieschopnosť daného sektora.

3.1.1.1 V tejto situácii potenciálne antagonistických vzťahov medzi verejnými a súkromnými sektormi môžu verejné orgány vidieť súkromný sektor cestovného ruchu ako sektor, ktorý vytvára problémy a prekážky a deformuje jeho verejné ciele vo vzťahu k sociálnej starostlivosti, ochrane a trvalej udržateľnosti prírodných zdrojov, sociálnej súdržnosti a zodpovednosti podnikateľov voči miestnym komunitám.

3.1.1.2 Prostredníctvom médií si spoločnosť postupne začína uvedomovať toto napätie a interné alebo externé konfrontácie vyplývajúce z týchto vzťahov a tvorí sa klíma konfliktov a pokračujúceho vzájomného obviňovania, ktorá nepomáha ani súkromnému ani verejnému sektoru dosiahnuť ich ciele.

3.1.1.3 Táto situácia zjavne nie je ideálna, ak sa má cestovný ruch rozvíjať spôsobom, ktorý je sociálne, hospodársky a environmentálne trvalo udržateľný, a ak má zostať konkurencieschopný; nie je to uspokojivé ani z hľadiska spotrebiteľov a miestnych ľudí ani z hľadiska podnikov, ktoré sa pokúšajú stavať na potenciáli cestovného ruchu a produkovat a rozdeľovať zisk.

3.1.2 Spolužitie: V tomto scenári sa verejné a súkromné subjekty navzájom tolerujú, pracujú nezávisle, aby dosiahli svoje príslušné ciele, rešpektujú svoje kompetencie, plnia si svoje zákonné a sociálne záväzky a rešpektujú práva ostatných aktérov v cestovnom ruchu. Ide o scenár vzájomnej tolerancie, ktorý hoci je uprednostňovaný pred predchádzajúcim scenárom, nepostačuje na rozvoj trvalej udržateľnosti cestovného ruchu, ktorú považujeme za vhodnú pre 21. storočie. Ide o dosť bežný scenár na miestach, kde cestovný ruch nie je hlavnou ekonomickou aktivitou, ale dopĺňa príjem získaný z iných sektorov alebo v obciach a mestách s diverzifikovaným hospodárstvom, kde je samotný cestovný ruch zodpovedný len za malý percentuálny podiel na miestnej hospodárskej činnosti.

3.1.3 Koordinácia: Tento scenár je charakterizovaný určitou koordináciou politík, stratégií a opatrení medzi rôznymi verejnými a súkromnými aktérmi v sektore cestovného ruchu, z ktorých má každý svoje vlastné ciele, ale uvedomuje si, že súdržnosť a výmena informácií posilňujú dosiahnuteľnosť ich príslušných cieľov a taktiež prinášajú prospech spoločnosti. Hlavnými nástrojmi v tomto scenári sú informácie a komunikácia, s ohľadom na politiky a opatrenia medzi rôznymi aktérmi v sektore cestovného ruchu. Komunikácia sa realizuje prostredníctvom spoločných aktivít, ako napríklad pracovných skupín, fór, informačných stretnutí, atď. To si vyžaduje väčší stupeň verejno-súkromnej spolupráce, a veríme, že podporuje cieľ hospodárskej, sociálnej a environmentálnej trvalej udržateľnosti v cestovnom ruchu. Má tendenciu existovať v typických kontextoch cestovného ruchu alebo na miestach, kde je rozvoj cestovného ruchu silný, s verejnými a súkromnými aktérmi, ktorí si uvedomujú dôležitosť cestovného ruchu pre ich komunity.

3.1.4 Spolupráca: V tomto scenári, hoci má každá verejná alebo súkromná skupina osôb so spoločnými záujmami svoje vlastné ciele, prijímajú spoločné ciele s ohľadom na prax aj stratégie a dokonca aj politiky. To si vyžaduje zhodu cieľov a veľmi dômyselnú víziu cestovného ruchu, ktorá sa nedosahuje ľahko a vyžaduje si dôsledné uplatňovanie kritérií hospodárskej, sociálnej a environmentálnej trvalej udržateľnosti, a to v krátkodobom, strednodobom aj dlhodobom horizonte. Vidíme ho ako najpokrokovejší scenár, ku ktorému musí smerovať nový koncept trvalo udržateľného cestovného ruchu, ak má prežiť ako odvetvie, ktoré vytvára hospodárske, sociálne a environmentálne výhody.

3.1.4.1 Na dosiahnutie tejto spolupráce sa dajú použiť rôzne nástroje: spoločné podniky, turistické rady, nadácie, spoločné inštitúcie, rady, partnerstvá, atď. Ale v každom prípade sú nadobúdanie skúseností, know-how a dlhodobé investičné projekty kľúčovými aspektmi spolupráce a optimalizáciu snáh. Je dôležité poznamenať, že táto spolupráca je najúčinnejšia na miestnej úrovni, kde sa verejné a súkromné záujmy zhodujú najkonkrétnejšie a najpriamejšie. A práve tu sa dá vytvoriť to správne prostredie pre cestovný ruch, ktorý má poháňať miestny rozvoj, vytvárajúc vysoko kvalitné a sociálne trvalo udržateľné pracovné miesta.

3.1.4.2 Jednou z činností, kde sa dá vidieť táto úroveň spolupráce, je spoločné vytváranie produktov cestovného ruchu verejným a súkromným sektorom. Existujú príklady veľmi úspešných produktov vytvorených na báze spolupráce.

3.2 Ak sa pozeráme na súčasný kontext, všetky štyri opísané scenáre existujú v reálnom živote, niekedy v čistej forme, ale častejšie v kombinácii charakteristík, ktoré produkujú celý rad prechodných situácií. Toto stanovisko navrhuje, aby bola spolupráca uskutočniteľným a žiaducim cieľom európskeho a svetového cestovného ruchu, pretože zlepšuje konkurencieschopnosti a trvalú udržateľnosť cestovného ruchu. Tiež je nevyhnutné spoznať a zlepšiť správnu prax, ktorá sa v Európe a na celom svete dosahuje v cestovnom ruchu, niekedy z iniciatívy verejného sektora, ktorý je vo veľkom počte prípadov podporovaný a vytváraný súkromným sektorom.

3.3 Všeobecne povedané, v prípade tých destinácií cestovného ruchu a činností, kde je verejno-súkromná spolupráca základom zlepšovania kvality, je plánovanie rozvoja a reagovanie na krízové situácie a množstvo podobných situácií, účinnosť a cenová efektívnosť opatrení výrazne posilnená, čím sa daná lokalita alebo činnosť stáva konkurencieschopnejšou.

3.3.1 Na druhej strane dochádza ku konfrontácii, nedostatku koordinácie alebo jednoduchej ignorancii, ku ktorej niekedy dochádza vedome alebo nevedome, čo problémy len zhoršuje, zdržuje riešenia, znižuje konkurencieschopnosť a znižuje cenovú efektívnosť.

3.3.2 Rôzne štúdie dokázali a potvrdili, že turisti vnímajú kvalitu služieb, ktoré prijali počas výletu alebo dovolenky z 50 % ako závislú na službách poskytovaných verejnými orgánmi a z 50 % závislú na službách poskytovaných súkromným sektorom, hlavne podnikmi, prostredníctvom ich zamestnancov. Spôsob, akým turisti vnímajú rôzne ukazovatele kvality a ich dopad na ich celkové vnímanie kvality produktu, je potvrdený napríklad rôznymi štúdiami vykonanými obcou Calvià a inými obcami v Španielsku ako súčasť plánov pre turistickú dokonalosť.

3.4 Je povzbudivé registrovať ustálený trend smerom k spolupráci na rozdiel od konfrontácie, ktorá bola snád' bežnejšia v prvých rokoch rozvoja cestovného ruchu, a to počas obdobia rapidného rastu, kde nedošlo k žiadnym obmedzeniam rozvoja tých najlepších miest na pobreží alebo na vidieku. Boli obdobia, keď úsilie o krátkodobé zisky zatienilo určité aspekty trvalej udržateľnosti, ktoré dokonca ani verejný sektor nedokázal vziať do úvahy, začleniť do svojej stratégie a rozvíjať v spolupráci so súkromným sektorom.

3.4.1 Sociálne uvedomovanie si dlhodobých faktorov a obmedzení, najmä s ohľadom na ochranu prírodných zdrojov, narastalo a praktiky cestovného ruchu sú omnoho súdržnejšie so sociálnymi cieľmi, ako boli v minulosti.

4. Ciele verejno-súkromnej spolupráce dnes

4.1 Všeobecne povedané, základným cieľom spolupráce musí byť podpora a začlenenie cieľov, ktoré sú skutočnou súčasťou zodpovednosti každej strany, jej stratégií a plánov, a ktoré vytvárajú dôvod existencie v spoločnosti dnes a v budúcnosti. Každá strana musí priniesť svoje vlastné ciele – aj individuálne aj kolektívne – a zabezpečiť, aby boli integrované s cieľmi jej partnerov.

4.2 Môžeme identifikovať rôzne typy cieľov vo vzťahu k spolupráci v oblasti cestovného ruchu.

4.2.1 **Sektorový.** Ako už bolo veľakrát a rôznymi spôsobmi dokázané, odvetvie cestovného ruchu je sektorom strategického významu kvôli dosahovaniu viacerých cieľov, ktoré sú v samom srdci Európskej únie, jej politik a jej zámeru vytvoriť z Európy lepšie miesto teraz a pre budúce generácie.

4.2.1.1 Pretože má rozvoj cestovného ruchu priamy dopad na hospodárstvo, spoločnosť a životné prostredie, kde k nemu dochádza, môže a musí byť prednostným nástrojom zlepšovania kvality života európskych občanov. Aby sa však zabezpečilo, že tento potenciál sa zrealizuje v praxi v dlhodobom horizonte, cestovný ruch musí spĺňať požiadavky trvalej udržateľnosti, ktoré musia všetky skupiny osôb so spoločnými záujmami – verejné a súkromné orgány, podniky a spotrebiteľia – rešpektovať. Základným cieľom verejno-súkromnej spolupráce môže a musí byť zabezpečenie dlhodobej životaschopnosti a konkurencieschopnosti sektoru cestovného ruchu.

4.2.1.2 Malo by sa hlavne podotknúť, že sa dokázalo, že verejno-súkromná spolupráca je veľmi efektívna pri riadení úpadkových alebo dokonca krízových situácií alebo v cestovnom ruchu vo vyspelých destináciách, ktoré riskujú stratu svojho potenciálu tvorby zisku. Spoločné kroky všetkých skupín osôb so spoločnými záujmami – ktoré sú veľmi dôležité – zvyšujú účinnosť a viditeľnosť prijatých opatrení.

4.2.1.3 Okrem toho, stáva sa zjavným, že v núdzových situáciách ako napríklad v New Yorku **11.9.2001**, a skutočne nedávno **11.3.2004** v Madride je nutné žiadať všetkých verejných a súkromných operátorov a osoby, ktoré prijímajú rozhodnutia, aby spojili svoje sily, aby zmiernili nepriaznivý dopad takýchto tragédií na cestovný ruch.

4.2.1.4 Jednou z oblastí, v ktorej sa aliancie a verejno-súkromná spolupráca v sektorovom prostredí môže prejavovať ako efektívna, je doprava, kde masívny nárast lacných aerolínií spôsobil všeobecné zníženie cien dopravy. Verejno-súkromné aliancie musia v takýchto prípadoch zachovať kvalitu služieb, zamestnania a bezpečnosti.

4.2.1.5 Keďže zabezpečovanie vzdelávania profesionálov pracujúcich v špecifickom sektore je jasným cieľom vo všetkých ľudských činnostiach, o to dôležitejšie je to v oblasti ako je cestovný ruch, kde je jasný a významný prvok ľudských

vzťahov. Verejno-súkromná spolupráca v tejto oblasti je veľmi dôležitá a je v záujme oboch sektorov zlepšovať vzdelávanie a profesionalitu zamestnancov.

4.2.2 **Sociálny.** Nie je možné určiť ciele pre verejno-súkromnú spoluprácu bez toho, že by sme nevzali do úvahy sociálne ciele, ktoré by so sebou mala niesť akákoľvek ľudská činnosť. Špecificky povedané, miestny rozvoj a vytváranie pracovných miest sú základnými cieľmi v cestovnom ruchu a preto aj pre spoluprácu v cestovnom ruchu.

4.2.2.1 Skutočnosť, že cestovný ruch je ekonomickou činnosťou založenou na osobných službách znamená, že akákoľvek nová činnosť v oblasti cestovného ruchu vytvorí pracovné miesta, hoci vysoko kvalitný a trvalo udržateľný rozvoj je možný len pri pracovných miestach s vysokou kvalitou.

4.2.2.2 Zlepšovanie sociálnych podmienok miestnych komunít, ktoré navštevujú turisti, musí byť určite jedným z cieľov efektívnej spolupráce medzi verejným a súkromným sektorom. Niekoľko európskych regiónov bude ovplyvnených nedávnymi a budúcimi zmenami v Spoločnej poľnohospodárskej politike a bude sa im musieť prispôbiť. Agroturistika by sa snáď mala propagovať ako prostriedok kombinácie tradičnej farmárskej činnosti a novej činnosti – cestovného ruchu – čo môže zvýšiť ziskovosť. Je nutné vziať do úvahy aj propagáciu cestovného ruchu ako potenciálnej novej činnosti v oblastiach postihnutých reštrukturalizáciou priemyslu, baníctvom alebo podobnými činnosťami. Európsky sociálny a hospodársky výbor bude požiadany, aby navrhol stanovisko z vlastnej iniciatívy, pričom dôkladne preskúma túto alternatívu pre príslušné regióny.

4.2.2.3 Ochrana kultúrneho, archeologického a architektonického dedičstva je snáď jedným sociálnym cieľom, ktorému najlepšie poslúži verejno-súkromná spolupráca. Toto je určite prípad *Paradores* v Španielsku a *Pousadas* v Portugalsku, vďaka ktorým sa obnovil veľký počet pamiatok, ktoré boli otvorené pre verejnosť, čím vytvárajú nesporné bohatstvo v okolitej oblasti. Ide o spôsob udržania verejného majetku vo verejných rukách, pričom sa zároveň zabezpečuje, že bude ocenený a spokojne užívaný. To isté platí aj pre vidiecke oblasti, čo mnoho MSP vidí ako podnikateľskú príležitosť. Takéto činnosti však nemusia byť nevyhnutne vykonávané len verejnými subjektami; vskutku, existuje mnoho príkladov palácov a pamiatok, ktoré boli obnovené súkromne a teraz sú ziskové vďaka cestovnému ruchu, čo sme mohli vidieť sami počas návštevy organizovanej v spojitosti s verejným vypočutím v Seville. Všetky krajiny, ktoré sa práve k EÚ pripojili, majú výnimočné dedičstvo, ktoré treba obnoviť. Ide o novú príležitosť pre podporu cestovného ruchu za súčasnej ochrany dedičstva. Verejno-súkromná spolupráca vo všetkých jej formách hrá pri dosahovaní tohto cieľa veľmi dôležitú úlohu.

4.2.2.4 Turistický ruch môže tiež využívať spoluprácu medzi verejným a súkromným sektorom v iných oblastiach. Takto napríklad posilnenie tejto spolupráce v oblasti gastronómie, ktorá je dôležitým aspektom bohatstva kultúrneho a turistického dedičstva, za účelom zlepšenia rozvoja kvalitného agro-potravinárskeho sektora a ochrany označení pôvodu, bude mať vplyv na ponuku v oblasti turistiky.

4.2.2.5 Jedným pozitívnym krokom by mohla byť všeobecne rozšírená realizácia Etického kódexu cestovného ruchu, schváleného pre niekoľkými rokmi Svetovou organizáciou cestovného ruchu (SOCR), pretože by to mohlo zvýrazniť potrebu verejno-súkromnej spolupráce.

4.2.3 **Hospodársky.** Vo všeobecnosti sa akceptuje, že hospodárska dimenzia je kľúčovým aspektom cestovného ruchu. Ako už bolo spomenuté, bolo dokázané, že odvetvie cestovného ruchu je výkonným motorom pre vytváranie pracovných miest a bohatstva na celom svete, ale najmä v Európe, a v ešte koncentrovanejšej forme v stredomorských krajinách. Trvalá udržateľnosť si tu vyžaduje strategickú, dlhodobú – nie krátkodobú alebo strednodobú - víziu; znamená to vývoj produktov cestovného ruchu s ohľadom na súčasnú a budúcu konkurencieschopnosť; a to, že budú schopné vytvárať zisk v krátkej, strednej a dlhej dobe a stabilné a trvalé zamestnanie počas celého roka v krátkodobom, strednodobom a dlhodobom horizonte. Spoločnými cieľmi účinnej spolupráce preto bude usilovanie sa o dosiahnutie a udržanie konkurencieschopnosti a hospodárskej ziskovosti sektora cestovného ruchu.

4.2.3.1 Informačné a komunikačné technológie (IKT) sú ďalšou oblasťou v hospodárskych cieľoch sektora cestovného ruchu, kde je potrebná spolupráca, ak máme dosiahnuť ciele turistických destinácií, ktoré sú obvykle predstavované verejným sektorom, aj ciele hospodárskej činnosti predaja služieb cestovného ruchu, ktoré sú obvykle predstavované podnikmi. Ak má byť tento sektor konkurencieschopný, sú nevyhnutné univerzálne dostupné turistické informácie, a to aj v periférnych regiónoch.

4.2.3.2 Kde sa do úvahy berú ciele spolupráce, je nutné mať na pamäti, že intervencia verejného sektora je veľmi dôležitá z dôvodu a) aby zabránilo nekalej konkurencii a b) aby sa vyrovnali všetky aspekty hospodárskej súťaže, napr. daňové opatrenia, ktoré môžu zkrasliť transparentnosť trhu.

4.2.4 **Environmentálny.** Cestovný ruch je priemyselným odvetvím, snáď jediným priemyselným odvetvím, ktorého základným produktom je „prírodná príťažlivosť“, ktorú tvorí kombinácia faktorov, kde hrá vnímanie prírody, jej rôznych scenérií a terénov, jej biodiverzity a nakoniec ohľad voči životnému prostrediu kľúčovú úlohu pri zabezpečovaní kvality a trvalej udržateľnosti produktu, ktorý spotrebiteľia, t.j. turisti hľadajú. Je úplne možné a žiaduce pre verejných aj súkromných aktérov zamerať sa na spoluprácu, aby sa tieto podmienky udržali, čo zabezpečí aj trvalú udržateľnosť prírodných zdrojov, aj ich racionálne a trvalo udržateľné využívanie, čím sa umožní, aby prinášali ďalší zisk.

4.2.4.1 Ochrana životného prostredia je jednou z oblastí, v ktorej by mohla byť verejno-súkromná spolupráca nápomocná pri dosahovaní cieľa kvality životného prostredia. Nedávne udalosti, ako napríklad stroskotanie tankeru Prestige, demonštrovali potrebu ochrany životného prostredia súkromným aj verejným sektorom.

4.3 Nakoniec, možné ciele adekvátnej verejno-súkromnej spolupráce vždy musia byť v súlade s konceptom trvalej udržateľnosti, ktorá na jednej strane zahŕňa tri dimenzie hospodárstva, spoločnosti a prírody, a na druhej strane tri časové horizonty (krátkodobý, strednodobý a dlhodobý), a účasť všetkých skupín osôb so spoločnými záujmami v sektore cestovného ruchu ako neoddeliteľný faktor. Základ spolupráce vytvára politika a opatrenia trvalo udržateľného rozvoja.

5. Princípy a kritériá spolupráce

5.1 Vo vzťahu k cestovnému ruchu musí spoluprácu medzi verejným a súkromným sektorom riadiť celý rad princípov.

5.1.1 Kompetencie: je zjavné, že pre zriadenie stabilného, trvalého partnerstva, musia byť rôzne zainteresované strany schopné nezávisle presadzovať svoje vlastné ciele, stanovené vzájomnou dohodou, a že preto sa musia uznať ich kompetencie, či už vo forme explicitného legálneho mandátu, delegovania právomocí, alebo len formálnym či neformálnym vyhlásením.

5.1.2 Spoluzodpovednosť: Rozdielne skupiny osôb so spoločnými záujmami musia byť priamo alebo nepriamo zainteresované alebo angažované v situácii, pre ktorú sa partnerstvo zriaďuje.

5.1.3 Dobrovoľný charakter spolupráce: len tí, ktorí sa slobodne rozhodli byť aktívnymi účastníkmi v partnerstve, sú nim viazaní.

5.1.4 Demokracia: Pravidlá pre prijímanie rozhodnutí a vyhlásení musia byť veľmi jasné a v súlade s princípmi demokracie s účasťou obyvateľov.

5.2 Medzi prevádzkové kritériá pre partnerstvá na zabezpečenie svojich cieľov, patria:

5.2.1 Konkrétne ciele: t.j. výslovné, špecifické, a ak je to možné, kvantifikovateľné z hospodárskeho hľadiska s pevne stanoveným časovým horizontom a vzájomne odsúhlasené.

5.2.2 Významnosť: Ciele musia byť dôležité pre všetky skupiny osôb so spoločnými záujmami, a to alebo priamo alebo nepriamo.

5.2.3 Monitorovanie výsledkov: Pre skupiny osôb so spoločnými záujmami je dôležité, aby dokázali vidieť jasne výsledky svojej účasti v partnerstve; inak stratia svoj záujem a z partnerstva vystúpia.

5.2.4 Proporcionalita: je veľmi dôležité, aby bola angažovanosť zainteresovaných strán úmerná k problémom, ktorým čelia.

6. Nástroje a typy združení a spolupráce

6.1 Aby sa mohli popísať nástroje a typy združení, je najskôr potrebné určiť ideálnu úroveň spolupráce, t.j. úroveň, čo znamená analyzovanie a definovanie kontextu, v ktorom sa problém objavuje, v ktorom sa dá nájsť riešenie, a v ktorom sa dá uplatňovať odborná znalosť všetkých zainteresovaných strán. Preto tento kontext bude miestny, ak je problém čisto miestny a ak sú právomoci jeho riešenia a uplatnenia riešení miestne dostupné. To isté platí na regionálnej a štátnej úrovni.

6.2 Ďalšou základnou črtou je všeobecnosť. Je dôležité, že skupiny osôb so spoločnými záujmami môžu niečím prispieť k riešeniu, a to buď prostriedkami, informáciami alebo koordináciou aktivít.

6.3 Špecifické typy partnerstva by mohli byť:

6.3.1 **Neformálne:** Skupiny osôb so spoločnými záujmami vytvoria neformálnu strategickú alianciu, pracovnú skupinu, fórum alebo podobné usporiadanie, a to bez právnej subjektivity. Rozhodnutia prijíma väčšina, ale nie sú záväzné ani nevytvárajú záväzky zainteresovaných, s výnimkou tých, ktorí do nich dobrovoľne vstúpia.

6.3.2 **Formálne:** Takéto usporiadania môžu mať formu konzorcií, nadácií, verejných subjektov, spoločných podnikov, združení, atď. Riadia sa pravidlami, ktoré stanovujú podmienky dohôd a ich realizáciu.

6.3.3 Uistenie, že hospodárske a sociálne skupiny osôb so spoločnými záujmami sa budú angažovať v definovaní trvalého rámca pracovných vzťahov založených na právačoch a vo vytváraní kolektívneho vyjednávania, bude mať pozitívny dopad na konkurencieschopnosť, ziskovosť, stabilitu a sociálnu a hospodársku efektívnosť cestovného ruchu. Hospodárske a sociálne skupiny osôb so spoločnými záujmami sa musia angažovať aj v sociálnom dialógu, spolu s verejnými orgánmi a inštitúciami, kedykoľvek si prerokovávané témy vyžadujú angažovanie tripartity.

7. Úloha sietí skupín osôb so spoločnými záujmami: obcí a miest, podnikateľov, špecifických projektov

7.1 V globalizovanom svete sa hospodárska aktivita nemôže vykonávať izolovane. Tento princíp sa vzťahuje aj na obce a mestá a v našom prípade na turistické destinácie a operátorov. Podľa odborníkov v tejto oblasti sa bude z územného hľadiska nová globálna ekonomika zakladať na sieťach obcí a miest, aby sa umožnila koordinácia. Hoci počas prvej fázy turistické destinácie využívajú konkurenčné stratégie, aby prilákali financovanie, zvýšili odbyt a povzniesli svoj medzinárodný profil – v krátkosti, aby boli lepšie, konkurencieschopnejšie a rýchlejšie rastúce – v neskoršej fáze majú sklon uvedomovať si potrebu prepojenia s ostatnými destináciami za účelom spoločnej propagácie a lobovania národných vlád alebo medzinárodných organizácií.

7.2 Viac a viac sa výmena skúseností medzi turistickými destináciami na celom svete považuje za nutnú, ak sa máme snažiť o dosiahnutie spoločných cieľov trvalej udržateľnosti a konkurencieschopnosti. Existuje celý rad pozitívnych aspektov uvedeného, z ktorých je snáď najdôležitejšia schopnosť vyhýbať sa strategickým chybám a začlenenie najlepších nástrojov trvalo udržateľného riadenia. Siete sú doplnkovým a alternatívnym spôsobom zastupovania miest, podnikov alebo inštitúcií. IKT tieto siete posilnili tým, že umožnili ich členom neformálny, okamžitý a cenný vzťah.

7.3 Zriaďovanie sietí nie je vždy bez problémov a negatívnych aspektov: niekedy dochádza ku konfliktom záujmov, ktoré bránia spolupráci, zatiaľ čo inokedy sú jediní, ktorí z nej zožnú najviac výhod, tí najsilnejší členovia siete.

7.4 Pre podniky, podobne ako aj pre mestá, sú siete mocným nástrojom pre poskytovanie a výmenu informácií, čo ich činí konkurencieschopnejšími a povznáša ich profil tvárou v tvár verejným inštitúciám.

7.5 Celý rad špecifických projektov cestovného ruchu je založený na sieti. Jedným príkladom je program URB-AL Európskej únie, ktorý má za cieľ vytvoriť siete miest, ktoré by pôsobili v celom rade oblastí hospodárskeho, spoločenského a územného rozvoja. Tieto oblasti niekedy propagujú výmenu skúseností s trvalo udržateľným cestovným ruchom.

8. Pozitívne príklady verejno-súkromnej spolupráce v sfére európskeho cestovného ruchu

8.1 Počas verejného vypočutia, ktoré sa konalo v Seville dňa 15. apríla 2004, sa analyzovali rôzne príklady verejno-súkromnej spolupráce. Spomenúť by sa malo hlavne nasledovné:

8.1.1 **Turisme de Barcelona:** Táto spoločnosť bola založená v roku 1993 barcelonskou Obchodnou komorou, mestským zastupiteľstvom Barcelony a barcelonskou nadáciou Promoció s cieľom propagácie Barcelony ako turistickej destinácie. Počas desiatich rokov, ktoré odvtedy uplynuli, pomohla spoločnosť Turisme de Barcelona zlepšiť imidž aj turistické zariadenia mesta. Tento pozitívny vývoj sa odráža v raste ponuky a dopytu, zlepšenej obsadenosti hotelov a iných ukazovateľov. Najobsažnejším aspektom je však snáď skutočnosť, že počas týchto desiatich rokov poklesol podiel dotácií inštitucionálneho rozpočtu až na 20 %, pričom zostávajúci príjem sa interne vytvoril vlastnou činnosťou spoločnosti Turisme de Barcelona ako sprostredkovateľa na trhu hotelových izieb. Celý rad úspešných turistických produktov si zaslúži, aby boli spomenuté: napríklad barcelonský turistický autobus, barcelonská karta, barcelonský preukaz, atď., ako aj programy, ako napríklad Kancelária barcelonskej konvencie, Barcelonská obchodná línia, atď. Tieto produkty nepochybne vďaka za svoj úspech klíme úzkej spolupráce a pochopenia medzi priemyselným odvetvím cestovného ruchu a verejnými orgánmi, ktoré pracujú spolu, aby zlepšili turistické zariadenia v Barcelone.

8.1.2 **Ústav pre vysokú kvalitu cestovného ruchu v Španielsku (ICTE):** ICTE vznikla začiatkom deväťdesiatych rokov dvadsiateho storočia, keď sa vytvorili rôzne nástroje navrhnuté, aby aktívne zlepšovali kvalitu. V roku 2000 bol založený **Ústav pre vysokú kvalitu cestovného ruchu v Španielsku** ako reakcia na fakt, že perspektívne turistické destinácie v Stredomorí, Karibiku, atď. začali predstavovať ohrozenie vedúceho postaveniu španielskeho cestovného ruchu. Zvolila sa jasná stratégia celkovej kvality založená na potrebe integrovať všetky skupiny osôb so spoločnými záujmami v oblasti cestovného ruchu vo všetkých aspektoch jej práce. Všetky jej aktivity zapájajú tých aktérov, ktorí sú prepojení na konkrétny sektor: hotely, reštaurácie, cestovné kancelárie, dopravné spoločnosti, spoločnosti pre vidiecku turistiku, golfové kluby, kúpele, obce a provincie. Dnes viac než 250 podnikateľských združení, národná vláda, autonómne komunity a mestské zastupiteľstvá, viac než 3 000 spoločností cestovného ruchu prijímajú technickú pomoc a 463 spoločností a orgánov s osvedčením o vysokej kvalite cestovného ruchu sa podieľa na integrovanom systéme turistických destinácií vysokej kvality v Španielsku. Ako je tomu v prípade Barcelony, ICTE je pozitívnym príkladom verejno-súkromnej spolupráce ako spôsobu zlepšenia celkovej kvality, veľmi dôležitým prvkom aktivity cestovného ruchu.

8.1.3 Ďalšie príklady uvedené počas verejného vypočutia v Seville: Model andalúzskej verejno-súkromnej spolupráce, ktorý už existuje dvadsať rokov, a ktorého výsledkom je päť zmlúv o spolupráci pokrývajúcich všetky sektory výroby, vrátane cestovného ruchu. Tento model je založený na spolupráci medzi verejnou správou autonómnej oblasti, Konfederáciou andalúzskych zamestnávateľov a hlavnými andalúzskymi odborovými zväzmi, *Unión General de Trabajadores (UGT)* a *Comisiones Obreras (CCOO)*, čím sa vytvorilo prostredie dôvery a stability potrebné pre aktivity cestovného ruchu.

8.2 Ako príklad miestnej politiky EHSV víta skutočnosť, že počas svojho verejného vypočutia o spolupráci medzi verejným a súkromným sektorom v Seville primátor mesta Sevilla znova vyzýval hospodárske a sociálne skupiny so spoločnými záujmami a sektor cestovného ruchu vo všeobecnosti, aby vypracovali dohodu, ktorou by sa zabezpečilo, aby všetky skupiny osôb so spoločnými záujmami boli plne zainteresované na vytváraní, navrhovaní, plánovaní, vykonávaní a hodnotení politiky cestovného ruchu v ich konkrétnej oblasti. Táto iniciatíva by mohla byť referenčným bodom, spolu s ostatnými iniciatívami, ktoré sa už prerokávajú, pre hlavné mestá a obce rôznych veľkostí pri propagovaní spolupráce na miestnej úrovni.

8.3 K dispozícii je niekoľko príkladov úspešných projektov spolupráce, realizovaných v oblasti sociálneho cestovného ruchu, s cieľom uľahčiť prístup k dovolenkám a cestovnému ruchu. Jedným takým prípadom je schéma kontroly dovoleniek, nad ktorou má vo Francúzsku dohľad Národná agentúra pre kontrolu dovoleniek (ANCV) a v Maďarsku Národná spoločnosť pre aktivity vo voľnom čase, podobne existujú aj turistické programy pre starších ľudí, vypracované *Instituto Nacional para o Aproveitamento do Tempo Livre dos Trabalhadores – INATEL* - (Národným inštitútom, ktorý pomáha pracovníkom čo najlepšie využiť ich voľný čas) v Portugalsku, Program cestovného ruchu pre občanov tretieho veku, ktorý zabezpečuje Národný inštitút

sociálnych služieb v Španielsku – *INSERSO* –, Mládežnícke ubytovne v Bruseli podporované Komisiou pre frankofónnu komunitu (COCF) a rôzne školiace programy pre verejný sektor, ako aj pomoc poskytovaná na obnovu dovolenkových centier, ktoré sú členmi takých združení, akými je napríklad *Giovanile Tourist Centre (CTG)* v Taliansku.

8.4 Bezpochyby existuje mnoho ďalších pozitívnych príkladov verejno-súkromnej spolupráce v celej Európe a vo svete, ako napríklad tie, ktoré sú uvedené v publikácii *SOCR* a Kanadskej komisie pre cestovný ruch nazwanej **Spolupráca a partnerstvo v cestovnom ruchu – globálna perspektíva**, ktorá bola publikovaná v roku 2003. Táto publikácia uvádza 18 pozitívnych príkladov spolupráce v cestovnom ruchu na globálnej úrovni, pričom všetky si zasluhujú špeciálnu pozornosť s ohľadom na predstavenie overených praktík.

9. Podpora spolupráce na európskej úrovni

9.1 Novorozšírená Európa je po každej stránke, a najmä s ohľadom na cestovný ruch, dynamickým prostredím, v ktorom prebieha množstvo zmien, ktoré ovplyvňujú tak štruktúru ponuky, ako aj dopytu. Na Lisabonskom summite Európska únia prijala stratégiu, podľa ktorej sa chce v najbližších rokoch z Európy vytvoriť najdynamickejšie a najkonkurencieschopnejšie hospodárstvo na svete založené na poznatkoch, schopné vytvárať udržateľný hospodársky rast s väčšou zamestnanosťou, lepšími pracovnými miestami a väčšou sociálnou súdržnosťou. Pre dosiahnutie tohto ambiciózneho cieľa je potrebná väčšia spolupráca tak medzi inštitúciami ako aj vo verejnom a súkromnom sektore. V minulosti turistický ruch už preukázal svoju schopnosť vytvárať zamestnania a ziskovosť a túto úlohu musí plniť aj naďalej v budúcnosti v 25-člennej Európskej únii a aj po následných vlnách rozširovania o nové krajiny. EHSV by privítal, keby Komisia preštudovala možnosť vytvorenia **Európskej konzultačnej rady pre turistický ruch** ako konkrétnej platformy, z ktorej sa bude odvíjať princíp spolupráce na európskej úrovni.

9.2 Táto Rada by sa mohla skladať zo zástupcov európskych inštitúcií (Komisia, Parlament, Európsky hospodársky a sociálny výbor a Výbor regiónov), Európsku radu mládeže a členských štátov, rovnaké počty zástupcov z organizácií zamestnávateľov a odborových zväzov, ako aj zástupcov európskych spotrebiteľských, environmentálnych, sociálno-turistických organizácií, združení invalidov, univerzít a renomovaných odborníkov v tejto oblasti.

9.3 Európska konzultačná rada pre turistický ruch by mohla zhromažďovať a analyzovať údaje o minulom a budúcom rozvoji turistického ruchu, navrhovať spôsoby podpory a účasti na aktivitách organizovaných Komisiou, poskytovať referenčný rámec pre spoluprácu, ktorá sa má ďalej rozvíjať rôznymi zainteresovanými stranami v iných, cestovnému ruchu príbuzných sektoroch Únie a plánovať zvolávanie Európskeho fóra o cestovnom ruchu a nadväzovať na dohody, ktoré toto fórum dosiahne.

9.4 Ak sa tento návrh bude zdať Komisii vhodný, EHSV nadšene prispeje k tomu, aby sa dostal včas na Európske fórum cestovného ruchu roku 2005.

10. Záverečné poznámky

10.1 Žijeme v globalizovanom, a predsa špecializovanom svete, ktorý nás núti neustále znovu rozmýšľať o modeloch, na ktorých sú založené naše hospodárske, sociálne, územno-plánovacie aktivity a aktivity mestského rozvoja. To sa hodí aj na turistický ruch, ktorý nastoľuje mnoho výziev vzhľadom na kvalitu, udržateľnosť a konkurencieschopnosť pre všetky zúčastnené zainteresované strany.

10.2 EHSV verí, že len ak rôzne verejné a súkromné zainteresované strany prijímú základný postoj k spolupráci, bude možné vysporiadať sa s hlavnými zložitými problémami, ktorým čelia všetky ľudské činnosti, ale hlavne cestovný ruch, vďaka ich strategickému charakteru, jeho veľmi dôležitej úlohe ako poskytovateľa služieb pre ľudí a vektora kultúrnej výmeny.

10.3 Verejno-súkromná spolupráca je stále viac a viac dôležitým aspektom pozitívneho konania v sektore cestovného ruchu. Toto je nutné podporiť čo možno najväčším množstvom spôsobov, pretože to môže len napomôcť dosiahnutiu cieľov tohto sektora. Za zakomponovanie tohto aspektu do spôsobu, akým sa reaguje na hlavné zmeny, ktoré v súčasnosti prebiehajú v našom svete, nesú zodpovednosť všetky zainteresované strany.

10.4 EHSV víta iniciatívu Európskej komisie pokračovať v organizovaní Európskych fór cestovného ruchu každý rok, pretože ide o platformu, kde sa dajú definovať smernice a kritériá spolupráce na európskej úrovni v spolupráci so zainteresovanými stranami v tomto sektore, hlavne hospo-

dárskymi a sociálnymi zainteresovanými stranami, úradmi a inými orgánmi. Predstava je taká, že takéto smernice a kritériá povedú k podobným iniciatívam v rôznych členských štátoch EÚ, regiónoch a mestách a dokonca medzi samotnými sektormi a regiónmi.

10.5 EHSV dúfa, že prispeje k spolupráci v sektore cestovného ruchu podporou stretnutí, dialógom a dohodou medzi zástupcami z oblasti cestovného ruchu, hlavne hospodárskymi a sociálnymi zainteresovanými stranami, národnými a miestnymi úradmi a orgánmi a združeniami zainteresovanými na trvalo udržateľnom cestovnom ruchu, ako sú napríklad spotrebiteľia a environmentalisti. Tiež bude naďalej spolupracovať so Svetovou organizáciou cestovného ruchu (SOCR) a Medzinárodným úradom pre sociálny cestovný ruch (BITS). EHSV preto opakuje svoju ponuku, že bude konať ako bod stretu pre všetky strany, ktoré vidia cestovný ruch ako individuálne právo, ktoré sa musí brať do úvahy nielen ako priemyselná a hospodárska činnosť, ale aj ako prvok osobného a ľudského rozvoja a pochopenia, zblíženia a pokoja medzi ľuďmi a národmi.

10.6 EHSV zamýšľa podporiť, prostredníctvom každoročnej deklarácie, Svetový deň turistického ruchu, ktorý iniciovala Svetová organizácia cestovného ruchu. Tohto roku prichádza zo strany EHSV podpora tejto udalosti, a Európskeho fóra cestovného ruchu 2004, ktoré sa má konať v Budapešti, vo forme tohto stanoviska, ktoré možno považovať za „Sevillskú deklaráciu o politike cestovného ruchu a verejno-súkromnej spolupráci.“

Brusel 15. septembra 2004

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Roger BRIESCH

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru k „Návrhu smernice Európskeho parlamentu a Rady o homologizácii motorových vozidiel z hľadiska možností ich opätovného použitia, recyklácie a zhodnotenia, ktorý upravuje smernicu Rady 70/156/EHS“

COM(2004) 162 final – 2004/0053 (COD)

(2005/C 74/03)

Dňa 30. marca 2004 sa Rada rozhodla podľa článku 95 Zmluvy o Európskom spoločenstve požiadať Európsky hospodársky a sociálny výbor o konzultáciu k danej veci.

Odborná sekcia pre „Jednotný trh, výrobu a spotrebu“, poverená prípravou predmetných podkladov pre Výbor, vypracovala svoje stanovisko dňa 14. júla (spravodajca pán RANOCCHIARI).

Počas svojho 411. plenárneho zasadnutia v dňoch 15. a 16. septembra 2004 (schôdze z 15. septembra), Európsky hospodársky a sociálny výbor prijal nasledovné stanovisko počtom hlasov 125 za, 4 proti, 7 sa zdržali hlasovania

1. Úvod

1.1 Každý rok sa v Európe dostáva na trh 16 miliónov nových automobilov a ľahkých úžitkových vozidiel, zatiaľ čo viac ako deväť miliónov vozidiel dosahuje štádium ukončenia životnosti a vytvára viac ako 8 miliónov ton odpadu.

1.2 V minulosti, si rôzne európske štáty spravovali tento veľký objem odpadu rozličným spôsobom a nie vždy venovali dostatočnú pozornosť opätovnému využitiu alebo recyklácii materiálov.

1.3 Od začiatku deväťdesiatych rokov začali však členské štáty vďaka environmentálnym organizáciám vypracovávať, či už na základe dobrovoľných dohôd, alebo prostredníctvom legislatívy, opatrenia o narábaní s vozidlami po ukončení životnosti, opatrenia, ktoré mali nepopierateľný pozitívny dopad na životné prostredie.

1.4 Nakoniec, s cieľom zosúladiť rozličné národné právne úpravy, aby sa zabránilo každej disproporcii v konkurencii, ale tiež - čo je ešte dôležitejšie - obmedzil vplyv týchto vozidiel na životné prostredie, prijali Európsky parlament a Rada smernicu 2000/53/ES z 18. septembra 2000⁽¹⁾, ktorá okrem pravidiel evidencie a narábania s vozidlami po ukončení životnosti, definuje ciele, ku ktorým boli členské štáty vyzvané, aby sa dosiahlo opätovné využitie a recyklácia odpadov. Spomínaná smernica určuje obzvlášť nasledovné ciele:

- a) najneskôr 1. januára 2006 dosiahne miera opätovného využitia a zhodnotenia všetkých vozidiel po ukončení životnosti minimálne 85 % priemernej váhy na vozidlo a rok; v tom istom termíne, miera opätovného využitia a recyklácie dosiahne minimálne 80 % priemernej váhy na vozidlo a rok;
- b) najneskôr 1. januára 2015, dosiahne miera opätovného využitia a zhodnotenia všetkých vozidiel po ukončení životnosti minimálne 95 % priemernej váhy na vozidlo a rok. V tom istom termíne, dosiahne miera opätovného využitia a zhodnotenia minimálne 85 % priemernej váhy na vozidlo a rok.

1.5 Pripomíname, že smernica 2000/53/ES, ktorá sa v komunitárnom žargóne nazýva „End of Life Vehicles (ELV)“, bola odsúhlasená po dlhej diskusii a niekedy je predmetom klamných kritík, ktoré sú obsiahnuté aj v stanovisku EHSV⁽²⁾ na túto tému. Predsa však treba uznať, že táto smernica vytvorila silný podnet - k určite ťažko realizovateľnému - pozitívnemu procesu, tak ako sa to uvádza v horeuvedenom texte, ktorý už v členských štátoch prebiehal väčšinou v súlade s podnikmi automobilového priemyslu a technikmi z odvetvia demontáže.

2. Návrh Európskej komisie

2.1 Návrh, ktorý má EHSV preskúmať, a ktorý je v komunitárnom žargóne známy aj pod názvom smernica „Triple R“, mal byť vypracovaný ako odpoveď na potrebu, vyjadrenú v článku 7, paragrafe 4 smernice „End of Life Vehicles“, zaviesť ustanovenia o homologizácii vozidiel po ukončení životnosti na opätovné použitie, recykláciu a zhodnotenie.

2.2 Aby sa v návrhu skúmanej smernice vyhovelo komunitárnym požiadavkám v oblasti homologizácie, predpokladá sa, že vozidlá kategórie M1 a N1 musia byť považované za tie, pri ktorých sa musia dodržiavať sadzby stanovené v smernici „End of Life Vehicles“ o opätovnom použití, recyklácii a zhodnotení.

2.3 Pokiaľ táto skúmaná smernica bude schválená, jej ustanovenia budú začlenené do komunitárneho systému homologizácie a spôsobia úpravu smernice 70/156/EHS⁽³⁾, ktorá je základom tohto systému.

2.4 Komunitárne potvrdenie o homologizácii vozidla bude účinné, iba ak úrady, poverené prevzatím potvrdili, že predmetné vozidlo zodpovedá požiadavkám súboru smerníc, uvedených v prílohe smernice 70/156/EHS. Akonáhle bude odsúhlasená smernica „Triple R“, stane sa súčasťou týchto smerníc a žiadne potvrdenie o homologizácii nebude môcť byť odsúhlasené vozidlu, ktoré nezodpovedá v nich určeným ustanoveniam.

⁽¹⁾ Ú. v. L 269 z 21.10.2000.

⁽²⁾ Ú. v. C 129 z 27.04.1998, str. 44.

⁽³⁾ Ú. v. L 42 z 23.02.1970.

2.5 Návrh určuje postup, že výrobca musí sledovať, aby vozidlám, ktoré vyrába, bola udelená homologizácia na kompetentných úradoch. Cieľom celého procesu je, aby sa dokázalo, že predmetné vozidlo je ponímané a vyrobené tak, že bude potenciálnym predmetom recyklácie a zhodnotenia, ktoré sú určené v návrhu smernice.

2.6 Aby sa tento cieľ dosiahol, bude musieť výrobca pomocou predbežného vyhodnotenia kalkulovať ceny za recykláciu na príslušných kalkulačných listoch, ktoré budú odsúhlasovať úrady poverené homologizáciou. Zároveň musí výrobca ohlásiť kompetentným úradom stratégiu, ktorú navrhuje v oblasti opätovného využitia a recyklácie predmetného typu vozidla, čo vyžaduje vypracovanie montážnej príručky, ktorú stanovuje smernica „End of Life Vehicles“.

2.7 Vzhľadom k zložitosti vozidiel, ktoré môžu mať viac ako 10 000 komponentov, sa nepredpokladá detailná kontrola súboru kalkulácií a vozidiel. Z tohto dôvodu, a len za účelom homologizácie na každý typ, budú podrobné kalkulácie obmedzené na jedno alebo viacero vozidiel – vozidlá tak povediac referenčné – vybrané z výrobkov jedného typu, u ktorých je najväčšia potreba opätovného použitia, recyklácie a zhodnotenia.

2.8 Inak návrh zakazuje opätovné použitie komponentov, ktoré by mohli predstavovať riziko pre zdravie a/alebo životné prostredie. Bol zostavený zoznam súčiastok, ktorých opätovné použitie nebolo povolené pre výrobu nových vozidiel.

2.9 Nakoniec sú z oblasti pôsobnosti návrhu vyňaté špeciálne vozidlá (sanitky, karavany, atď.), vozidlá vyrobené v „malej sérii“ (maximum 500 vozidiel ročne v jednom členskom štáte) a „kompletované“, ľahké úžitkové vozidlá, vozidlá, pri ktorých výrobca nemôže v období vývoja vedieť, ktorý typ karosérie bude k podvozku priradený.

3. Všeobecné pripomienky

3.1 Bolo by vhodné vyzdvihnúť ešte raz Komisiu za pevnú vôľu podporovať proces na stále zlepšovanie spravovania odpadov s cieľom, s ktorým možno iba súhlasiť, pretože je zameraný na čo možno najväčšiu finálnu elimináciu odpadu a rieši problém v prospech životného prostredia, ba čo viac, v prospech hospodárstva vďaka procesu opätovného použitia, recyklácie a zhodnotenia.

3.2 Rovnako treba uznať rozhodujúcu úlohu automobilového priemyslu, ktorý umožnil realizáciu ohlásených cieľov, tak že už investoval niekoľko rokov do rôznych štúdií a výskumov zameraných na koncepciu vozidiel tak, aby sa dali využiť možnosti recyklácie a pritom by neodmietali ostatné priority, ktoré by mohla takáto stratégia priniesť.

3.3 Vďaka „šťastnej“ kombinácii podnetu, ktorý vyšiel od Komisie, angažovanosti výrobcov a legislatívy, ktorú väčšia časť vlád odsúhlasila, bolo možné podstatne viac sa priblížiť k cieľom, ktoré sú stanovené v smernici „End of Life Vehicles“, tak, ako to dokazuje nedávno uverejnená správa ACEA, ktorá popisuje napredovanie v zavádzaní smernice v 15 členských štátoch a v Nórsku.

4. Konkrétne pripomienky

4.1 Vôľa Komisie pristúpiť k zavádzaniu ustanovení článku 7, paragrafu 4 smernice „End of Life Vehicles“ na základe vydania smernice ad hoc, t. j. tejto prerokovanej smernice, namiesto toho, aby sa pokračovalo v iných celkom akceptovateľných smeroch, je z technického hľadiska korektná a EHSV ju určite nespochybňuje.

4.2 Avšak čo sa týka navrhovaných spôsobov, takáto voľba Komisie predstavuje pre výrobcov niekoľko problémov (z hľadiska zvýšených nákladov), tak ako aj pre technické služby a úrady, poverené homologizáciou, ktoré riskujú, že nebudú môcť čeliť veľkému množstvu údajov – prevzatých v prílohe návrhu II – ktoré treba kontrolovať, niektoré z nich nie sú vôbec potrebné na realizáciu stanoveného cieľa (napríklad: počet a rozmiestnenie valcov, atď.).

4.3 Podľa EHSV, aby sa predišlo týmto problémom, zdá sa, že je potrebný celý rad doplňujúcich návrhov na dosiahnutie účinnosti procesu bez spochybnenia zmyslu a cieľov návrhu. Obzvlášť by bolo treba znova revidovať nasledovné články:

Článok 4, paragraf 5: referenčný typ vozidla, ktoré prejde kontrolnými testmi na prevzatie, je definovaný ako verzia vozidla, ktorú úrad kompetentný na homologizáciu určil ako najproblematickejšiu pre možnosti ďalšieho použitia, recyklácie a zhodnotenia. Ak zoberieme do úvahy všetky zariadenia, ktoré sú bežné pre jeden typ vozidla, identifikácia referenčného vozidla nie je vždy ľahká. Aby sa vyšlo nedorozumeniam medzi zainteresovanými a stratám času (vzácneho pre všetkých), bolo by vhodné explicitným spôsobom označiť referenčné vozidlo, ktoré bude *identifikované spoločnou dohodou medzi výrobcom a úradom, kompetentným na homologizáciu* ako najproblematickejšie pre možnosť opätovného použitia, recyklácie a zhodnotenia.

Článok 5, paragraf 3: Návrh smernice vo svojom úvode predpokladá v bode 6.2.2 vykonávanie fyzických kontrol prototypov vozidiel na prevzatie, aby sa preverili deklarácie výrobcov a dodávateľov o značkovaní, charaktere materiálov, hmote súčiastok, atď. Článok 5, paragraf 3 obzvlášť predpokladá fyzickú kontrolu značkovania súčiastok, vyrobených z polymérov alebo elastomerov. V skutočnosti sa kontroly vykonávajú na prototypoch, ktorých materiály nie sú označené v overovacej sérii. Uplatňovanie litery normy by zapríčinilo potrebu vyrobiť špecifické prototypy určené iba na prehliadky, ktorých náklady by sa pripočítali k už aj tak vysokým výdavkom, ktoré si vyžaduje dodržiavanie ostatných ustanovení smernice. Riešením by bolo upraviť *článok 5, paragraf 3 tak, že sa naplánuje, že kompetentný úrad preverí, či sa výrobca zaväzuje dodržiavať požiadavky v oblasti značkovania súčiastok z polymérov a elastomerov vyrobených v sérii. Fyzické kontroly na vozidlách vyrobených počas procesu homologizácie a používaných na rôzne testy (brzdy, hluk, bezpečnosť, atď.), budú môcť byť vždy prevedené pred uvedením vozidiel na trh, alebo ešte lepšie, na vozidlách používaných na kontroly conformity výroby.*

Článok 10, paragraf 3: Tento článok predpokladá, že ustanovenia budú aplikovateľné 36 mesiacov po tom, ako smernica nadobudne účinnosť, tak vo veci vyhlásení o zhode nových vozidiel (nové typy) ako i udelenia značky novým vozidlám (celková výroba). Tento časový plán sa zdá byť veľmi vzdialený oproti tomu, čo sa vo všeobecnosti očakávalo v podobných ustanoveniach. V skutočnosti sú pre vozidlá, ktorým bola nedávno udelená značka, termíny odložené o dva až tri roky v porovnaní s vozidlami, ktoré nedávno prešli procesom homologizácie, aby sa konštruktérom umožnilo prispôbiť vozidlá vo výrobe novým požiadavkám. Jediný dátum aplikácie by spôsobil celý rad problémov pre výrobcov tak pri prispôbovaní výrobku ako i v čase a možnosti homologizácie všetkých modelov vozidiel. Nezabúda sa na skutočnosť, že okrem konštruktérov sa proces homologizácie týka aj technických služieb ako i úradov ňou poverených, ktoré by sa tiež mohli stretnúť s problémami pri vykonávaní homologizácie väčšieho počtu vozidiel a v obmedzenom čase. Následkom toho a nie preto, aby sa stotožnil Výbor s názorom tých, ktorí si želajú, aby už vyrobené vozidlá boli vyňaté z uplatňovania skúmanej smernice, EHSV zvažuje možnosť upraviť článok 10, paragraf 3 a stanoviť dlhší termín (48 alebo 60 mesiacov) po nadobudnutí účinnosti smernice (namiesto predpokladaných 36 mesiacov) na uplatňovanie nových ustanovení pre vozidlá s novými značkami.

Príloha I, bod 9: Tento bod predpokladá, že za účelom verifikácie materiálov a hmoty súčiastok, výrobca poskytne úradu, poverenému homologizáciou, sériu reprezentatívnych vozidiel z každého typu karosérie a so súčiastkami, určeným pre tieto vozidlá. Táto požiadavka spôsobuje tiež značné výdavky tak pre výrobcu ako i pre úrad, ktorý je zodpovedný za homologizáciu, a pritom nie je nevyhnutná na realizáciu správneho registračného procesu. Napríklad, zdá sa byť zbytočným testovať všetky typy karosérií (troje dverí, päť dverí, rodinné autá, atď.), nuž v týchto presných prípadoch by bolo jednoduchšie vziať do úvahy verziu automobilu, ktorý je najproblematickejší v rámci možnosti recyklácie.

5. Zhrnutie a závery

5.1 EHSV potvrdzuje svoj plný súhlas s prácami, ktoré Európska komisia v posledných rokoch vykonala s cieľom zabezpečiť správne a rozumné spravovanie odpadov zo šrotovania motorových vozidiel.

5.2 Obzvlášť smernica 2000/53 („End of Life Vehicles“) konečne zosúladiť pravidlá na európskej úrovni, ktoré už členské štáty začali vydávať v oblasti registrácie a ďalšieho spracovania vozidiel po ukončení životnosti. Táto smernica rovnako naznačila minimálne ciele na dosiahnutie opätovného použitia a recyklácie odpadov ako i zodpovedajúcich termínov.

5.3 EHSV využíva túto príležitosť na to, aby odporučil členským štátom, aby boli pozorné a starali sa o správne spravovanie náhradných súčiastok a náhradných zariadení, vybraných z ešte fungujúcich vozidiel (batérie, pneumatiky, atď.), ktoré tiež predstavujú potencionálny zdroj znečistenia životného prostredia.

5.4 Čo sa týka skúmaného návrhu, EHSV ho uznáva v celej jeho logike za predpokladu, že bude predvídať skutočnosť, že na uspokojenie komunitárnych požiadaviek v oblasti homologizácie, musia byť vozidlá hodnotené takým spôsobom, aby sa dodržiavali objemy, ktoré už stanovila smernica „End of Life Vehicles“, v oblasti opätovného použitia a zhodnotenia.

5.5 Výhrady EHSV smerujú skôr k zvolenému nástroju, ba čo viac, k prijatiu novej smernice, hoci by sa samotný výsledok mohol dosiahnuť jednoduchšími a rýchlejšími postupmi. V skutočnosti by bolo stačilo začleniť do prílohy X smernice 70/156/EHS, na základe ktorej je už vybudovaný systém homologizácie, „vyhodnotenie schopnosti výrobcov“ (*assessment of manufacturers' capability*), obdobné ustanoveniam, ktoré plánovali vyhodnotiť schopnosť výrobcu vyrobiť vozidlá, rovnocenné homologizovaným vozidlám.

5.6 Okrem iného, tak ako bolo uvedené vyššie, Komisia mala snahu postupovať podľa smernice a technicky správne a tak, aby nebola opäť spochybnená aj vtedy, ak nebude smerovať k zjednodušeniu európskych právnych úprav, ktorého sa stále viac a viac dovolávajú viacerí zainteresovaní.

5.7 Z týchto rôznych dôvodov, EHSV dúfa, že Európska komisia bude akceptovať úpravy, ktoré jej navrhuje urobiť v svojom návrhu smernice. Tieto úpravy, ktoré nespochybňujú zmysel a cieľ návrhu, majú výhodu, že je postup menej zložitý a menej nákladný pre výrobcov, technické služby a registračné úrady, a nakoniec a hlavne pre spotrebiteľov, ktorí sú prvými, ktorí budú trpieť kvôli predĺženiu termínov alebo zvýšeniu nákladov, spôsobenými právnou úpravou, ktorá je zložitejšia, ako je potrebné.

Brusel 14. júla 2004

Predseda

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Roger BRIESCH

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru k „Návrhu odporúčania Európskeho parlamentu a Rady týkajúceho sa filmového dedičstva a konkurencieschopnosti príbuzných priemyselných aktivít“

COM(2004) 171 fin. - 2004/0066 (COD)

(2005/C 74/04)

Rada dňa 26. marca 2004 rozhodla v súlade s ustanoveniami článku 157 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva požiadať o konzultáciu Európsky hospodársky a sociálny výbor vo veci: „Návrhu odporúčania Európskeho parlamentu a Rady týkajúceho sa filmového dedičstva a konkurencieschopnosti príbuzných priemyselných aktivít“.

Odborná sekcia pre dopravu, energetiku, infraštruktúru a informačnú spoločnosť poverená spracovaním materiálov k danej problematike, prijala svoje stanovisko dňa 8. júla 2004. Spravodajcom bol pán **BRAGHIN**.

Európsky hospodársky a sociálny výbor, dňa 15. septembra, na svojom 411. plenárnom zasadnutí, prijal nasledujúce stanovisko počtom 129 hlasov za, 3 proti a 6 hlasujúcich sa hlasovania zdržalo.

1. Úvod

1.1 Dokument Komisie pozostáva z dvoch častí: z **oznámenia** týkajúceho sa predĺženia do 30. júna 2007 platnosti osobitných kritérií pre kompatibilitu príspevkov určených na podporu filmovej a televíznej produkcie platných do júna 2004, a z **odporúčania**, týkajúceho sa filmového dedičstva a konkurencieschopnosti príbuzných priemyselných aktivít.

1.2 Odporúčanie sa sústreďuje na všetky aspekty filmového dedičstva (zhromažďovanie, katalogizácia, vytváranie databáz, konzervácia, reštaurovanie, používanie na pedagogické, akademicke, kultúrne a výskumné účely, spolupráca medzi kompetentnými ustanovitzhmi na európskej úrovni) a vidí v zákonne stanovenej archivácii filmových diel nástroj na konzerváciu a ochranu európskeho audiovizuálneho dedičstva. EHSV bol požiadaný o stanovisko k tomuto dokumentu.

1.3 EHSV bol požiadaný o stanovisko len k odporúčaniu. Čo sa týka oznámenia, EHSV víta prístup Komisie, ktorá vyhlasuje, že je „ochotná zohľadniť najneskôr pri nasledujúcom revidovaní oznámenia možnosť poskytnúť výdatnejšie podpory za podmienok, že systémy ich udeľovania budú v súlade so základnými legislatívnymi pravidlami stanovenými Zmluvou a predovšetkým, že sa zredukujú bariéry stojace v ceste voľnému pohybu pracovníkov, tovaru a služieb v rámci EÚ“. EHSV si vyhradzuje právo analyzovať výsledky štúdie o dôsledkoch súčasných systémov štátnej pomoci v sektore, aby zhodnotil tak ekonomický ako aj kultúrny dopad, a teda overil, či súčasné mechanizmy sú účinné, alebo či netreba hľadať nové mechanizmy a iné nástroje.

2. Všeobecné pripomienky

2.1 EHSV zdieľa názor, že treba zlepšiť podmienky pre konkurencieschopnosť priemyselných odvetví naviazaných na

filmové dedičstvo - predovšetkým čo sa týka využívania technológií ako je digitalizácia - z toho sa odvíja právny základ odporúčania, spočívajúci na článku 157 Zmluvy o založení ES;

2.1.1 EHSV zdieľa voľbu odporúčania Európskeho parlamentu a Rady, keďže táto forma umožňuje realizovať ciele účinnej spolupráce medzi členskými štátmi a rozšíriť politickú debatu o téme s takým veľkým kultúrnym významom.

2.1.2 EHSV vyjadruje okrem toho nádej, že Komisia vykoná dôkladnú analýzu informácií týkajúcich sa opatrení podniknutých v reakcii na toto odporúčanie a vyžadovaných od členských štátov každé dva roky, a zhodnotí, aké opatrenia, aj legislatívneho charakteru, by boli vhodné na zabezpečenie spolupráce a koordinácie potrebných pre účinnú ochranu audiovizuálneho dedičstva a jeho ekonomického zhodnotenia.

2.2 EHSV zdieľa princíp, podľa ktorého prenos vlastníctva filmových diel na ustanovizhne zodpovedné za ich archiváciu v sebe nezahŕňa prenos príslušných autorských práv. Okrem toho členské štáty môžu stanoviť v zmysle Smernice 2001/29/ES⁽¹⁾ výnimky alebo obmedzenia, čo sa týka špecifických aktov duplikácií vykonaných verejne prístupnými knižnicami alebo archívmi, ktoré sa nezameriavajú na dosiahnutie žiadnych priamych alebo nepriamych ekonomických alebo komerčných výhod. EHSV sa takisto stavia za odporúčanie povoliť duplikáciu archivovaných filmových diel za účelom ich reštaurovania (bod 9 Odporúčania).

2.3 Treba urýchlene nastoliť a vyriešiť legislatívnu problematiku vo veci autorských práv a špecifických aktov duplikácií vykonaných verejne prístupnými knižnicami alebo archívmi, ako i duplikácií za účelom reštaurovania: EHSV navrhuje, aby sa na tento účel poverila osobitným mandátom vysoko postavená skupina, prípadne aby sa rozšírila a doplnila sieť už konzultovaných národných expertov.

⁽¹⁾ Smernica 2001/29/ES Európskeho parlamentu a Rady z 22. mája 2001, o harmonizácii niektorých aspektov autorských práv a práv s nimi spojených v informačnej spoločnosti, v Ú. v. L 167 z 22.6.2001. (neoficiálny preklad, pozn. prekl.)

2.4 EHSV dúfa, že sa skrátí doba, počas ktorej musí dôjsť k archivácii diela po jeho zverejnení, a že sa stanovia mechanizmy na podporu archivácie aj tých filmových a audiovizuálnych diel tvoriacich národné audiovizuálne dedičstvo, ktoré spadajú do obdobia predchádzajúceho povinnosti archivácie v zmysle posudzovaného odporúčania

2.5 EHSV sa nazdáva, že filmové a audiovizuálne diela sú priemyselným a súčasne kultúrnym produktom, ktorý treba ochraňovať ako spoločné európske dedičstvo, podporovať ako faktor pluralizmu a zhodnotiť po ekonomickej stránke. V tomto zmysle je žiaduce, aby sa povinná a nie dobrovoľná archivácia vzťahovala aj na špecifické typológie televíznych produkcií vysielacích spoločností činných na celoštátnej úrovni, keďže tu ide o výraz dynamicky sa rozvíjajúcej kultúry s oveľa užšou väzbou k socio-kultúrnej realite než akú má filmové dielo. I keď si EHSV uvedomuje, že sa televízne spoločnosti nevyjadrili v prospech takejto povinnej archivácie, predsa len vyzýva Komisiu, aby sa podrobnejšie zaoberala touto záležitosťou a zvažila, či by sa povinná archivácia nemala vzťahovať aspoň na tie televízne programy, ktoré sú zo socio-kultúrneho hľadiska najvýznamnejšie, keďže spoluvytvárajú audiovizuálne kultúrne dedičstvo.

2.6 EHSV súhlasí s tvrdením, že filmový priemysel predstavuje veľký potenciál pre vytváranie nových pracovných miest, aj v oblasti ochrany filmového dedičstva, ale to platí tým viac pre audiovizuálny sektor v širšom zmysle slova, keď sa berie do úvahy rozmanitosť prenosových médií a prostriedkov, a možností ponúkaných digitálnou technológiou. EHSV vyjadruje preto nádej, že každá forma podpory sa rozšíri na všetky druhy audiovizuálnych diel, a bude vo väčšej miere zameraná na zvýšenie konkurencieschopnosti sektoru vo všetkých jeho formách, a že možnosti vzdelávania a odbornej prípravy sa neobmedzia alebo nesústredia len na filmové odvetvie, ale sa budú týkať audiovizuálneho sektoru v jeho širšom poňatí.

2.7 EHSV súhlasí s názorom, že je potrebný systém dobrovoľnej archivácie vedľajších produktov a reklamných materiálov, materiálov pozostávajúcich z obrazov v pohybe, filmových diel z minulosti, keďže tvoria významnú súčasť európskeho audiovizuálneho dedičstva. EHSV zdôrazňuje potrebu určiť vhodné spôsoby finančných pomoci pre takúto zbierku a dotovať kompetentné ustanovizne primeranými fondmi, aby mohli v rozumnej dobe podať systematické svedectvo o bohatstve kultúrnych identít a rozmanitosti európskych národov.

3. Záver

3.1 EHSV sa nazdáva, že na dosiahnutie hlavných stanovenej cieľov je nevyhnutné, aby Komisia už odteraz zohrávala proaktívnu úlohu v zmysle zámerov vyjadrených v predložennom skúmanom dokumente, a to konkrétne:

- aby presadzovaním európskych noriem pre katalogizáciu definovala procedúry pre archiváciu, ktoré by národným systémom umožnili byť navzájom prepojené a úzko medzi sebou spolupracovať,
 - aby vytvorila technické a legislatívne predpoklady na umožnenie vykonávania archivácie *on-line*, primerane zabezpečenej a aktualizovanej v reálnom čase, ktorá sa v budúcnosti môže stať východiskovým zdrojom pre „európsku“ databázu,
 - aby navrhla na európskej úrovni vzor zmluvy medzi poverenými ustanovizňami, stránkami poskytujúcimi materiál na archiváciu a prípadne vlastníckmi práv, v súlade so Smernicou 2001/29/ES, ktorá by uľahčila reštaurovanie diel a ich následné poskytnutie na výskumné a pedagogické účely,
 - aby stanovila v spolupráci so zainteresovanými ustanovizňami kritériá pre sprístupnenie archivovaných diel pre verejnosť,
 - aby podporovala spoluprácu medzi národnými a/alebo regionálnymi ustanovizňami; ak je to potrebné aj prostredníctvom osobitných štruktúr určených na tento účel a špecifických financovaní,
 - aby podporovala vykonávanie porovnávacích štúdií (*benchmarking*) na zistenie najosvedčenejších praktík a postupov, a monitorovala dosiahnuté kroky prostredníctvom plánovaného pravidelného podávania správ (*reporting*)
- 3.2 EHSV sa ďalej nazdáva, že Komisia - rešpektujúc pritom princíp subsidiarity - musí zohrávať aktívnu úlohu pri podpore tohto sektoru prostredníctvom primeraných ľudských a finančných zdrojov, aby zrealizovala nasledujúce ciele:
- zostavenie európskej audiovizuálnej filmografie a vytvorenie spoločných pedagogických a výskumných projektov, keďže dobrovoľná spolupráca môže len ťažko dosiahnuť uspokojivé výsledky, ak sa vezmú do úvahy priepastné rozdiely medzi zdrojmi a kultúrnymi tradíciami v 25 členských štátoch,
 - archivácia diel z minulosti v nových členských štátoch: tieto disponujú vskutku významnou filmovou produkciou, ktorá je svedectvom dejín, kultúry, životného štýlu, zvykov a obyčajov, o ktoré by sa inak prišlo, ale majú len obmedzené ekonomické zdroje na uskutočnenie tohto zámeru,

- vytvorenie špecifickej štruktúry pre (ekonomické) zhodnocovanie fondov archivovaných v národných a/alebo regionálnych strediskách, podporujúc ich rozširovanie na európskej a medzinárodnej úrovni prostredníctvom najmodernejších multimedialných nástrojov (napríklad DVD, ktoré využívajú archívne materiály s titulkami vo viacerých európskych jazykoch, umožňujúc tak finančnú návratnosť aj dielam z minulosti), predovšetkým pokiaľ ide o diela týkajúce sa tematík a politík Spoločenstva (napríklad ochrana maloletých alebo dôstojnosť žien) alebo špecifických tradícií (napríklad animované filmy, filmy pre deti, dokumentárne filmy),
 - ekonomické zhodnotenie diel prezentovaných na rôznych tematických festivaloch na regionálnej alebo miestnej úrovni, aby sa tým podporila nezávislá produkcia a tvorba režisérov mimo komerčných kanálov, ak je to potrebné aj prostredníctvom povinnej archivácie,
 - odborná príprava týkajúca sa konzervácie a reštaurovania, keďže tieto v sebe zahŕňajú profesionalitu a nové techniky; treba ju podporovať primeranými komunitárnymi fondmi, pokiaľ je to možné v rámci v blízkej budúcnosti obnoveného programu MEDIA Training
- 3.3 EHSV rovnako vyslovuje nádej, že sa v začatej diskusii o novom programe MEDIA Training vo väčšej miere zohľadnia vzdelávacie procesy spojené s novými technológiami a novými potrebami spojenými so zhromažďovaním, katalogizáciou, konzerváciou a reštaurovaním filmových a televíznych diel a vo všeobecnosti materiálov a obrazov v pohybe. Konkrétne by bolo potrebné rozšíriť vzdelávanie/odbornú prípravu v oblasti využívania a poznania nových techník a spôsobov archivácie a v oblasti spravovania databáz a spôsobov štandardného ukladania v digitálnom formáte vysokej kvality, o procesy ďalšieho vzdelávania/zvyšovania odbornosti operátorov, aby vykonaná práca mohla byť využívaná čo najširšou verejnosťou a predovšetkým výskumnými pracovníkmi a učiteľmi.

Brusel 15. septembra 2004

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Roger BRIESCH

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru k „Návrhu smernice Rady o spoločnom systéme dane z pridanej hodnoty (upravené nové znenie)“

COM(2004) 246 final - 2004/0079 (CNS)

(2005/C 74/05)

Dňa 30. apríla 2004 sa Rada v súlade s článkom 262 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva rozhodla požiadať o konzultáciu Európsky hospodársky a sociálny výbor k danej veci.

Odborná sekcia pre „Hospodársku a menovú úniu a hospodársku a sociálnu súdržnosť“, ktorá bola zodpovedná za prípravu práce Výboru v danej veci, prijala svoje stanovisko dňa 13. júla 2004. Spravodajcom bol **pán Burani**.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 411. plenárnom zasadnutí (zasadnutie z dňa 15. septembra 2004) prijal nasledovné stanovisko počtom 147 hlasov za, 6 proti a 10 hlasujúcich sa hlasovania zdržalo.

1. Úvod

1.1 Predmetný návrh ⁽¹⁾ sa líši od obvyklej práce kodifikácie legislatívy Spoločenstva. Komisia skonštatovala, že **ustanovenia o DPH** – pôvodne stanovené v Šiestej smernici rady č. 77/388/EHS a následne zmenené pri celom rade príležitostí – potrebujú dôkladnú revíziu. V priebehu rokov sa materiál revidoval, opravoval a dopĺňal veľa ráz, čo nevyhnutne viedlo k opakovaniu, nejasným ustanoveniam a zdvojeniu. Bolo potrebné text **zmeniť** takým spôsobom, aby bol jasnejší a pochopiteľnejší, bez menenia významu alebo rozsahu ustanovení: je to **omnoho viac, než len prostá kodifikačná operácia**.

1.2 Okrem toho, rovnakým spôsobom sa zaviedli iné zmeny, aby sa text dostal do súladu s princípmi schválenými Európskym parlamentom, Radou a Komisiou pre produkovanie **legislatívy vysokej kvality**. Nový text sa odporúča Rade a Európskemu parlamentu na schválenie: hoci sú zmeny v podstate kozmetické, nejde o kodifikačnú operáciu, ale zložitú **„pretváranie“**, v ktorom sa zákony menia, kodifikujú a spájajú do jediného legislatívneho textu, v súlade s Interinštitucionálnou zmluvou z roku 2001 ⁽²⁾.

1.3 Návrh vyplývajúci z impozantnej práce Komisie **nahrádza Šiestu smernicu o DPH**: každý jednotlivý článok bol revidovaný, aby bol jasnejší a výstižnejší, s výsledkom, že teraz je 402 článkov namiesto 53. Text má teraz aj **obsah**, čo zjednodušuje a urýchľuje hľadanie: určite ide o vítané zlepšenie.

2. Pripomienky EHSV

2.1 Keďže ide v zásade o prepracovanie a nie novú smernicu, EHSV by mohol **vziať na vedomie** dobrú prácu Komisie a pogratulovať jej k výsledku: hospodárski operátori

a administratíva budú mať prospech z rýchlejšieho hľadania a menej spornej interpretácie. Na druhej strane spravodajca môže len akceptovať vyhlásenie Komisie, že **nový text je svojím dosahom v súlade s textmi, ktoré sú v súčasnosti v platnosti**: dôkladná kontrola by bola nemožná a v každom prípade už takúto kontrolu vykonali národní experti a operátori, ktorí boli riadne konzultovaní.

2.2 Napriek tomu, podrobnejšie skúmanie návrhu podnecuje k niektorým základným poznámkam k politike DPH a všeobecnejšie k fiškálnej politike, ktorej **jasným cieľom je harmonizovať podmienky, za akých funguje spoločný trh**. V tomto ohľade návrh uvádza (v piatom odseku úvodnej časti), že „Systém DPH dosahuje ten najvyšší stupeň jednoduchosti a neutrality, keď sa daň uvaluje **čo možno najvšeobecnejším spôsobom** Je preto v záujme spoločného trhu a členských štátov prijať **spoločný systém**“.

2.3 Avšak v ďalších odsekoch úvodnej časti Komisia uvádza prvé varovanie: „Je potrebné postupovať etapovite, keďže **harmonizácia daní z obratu vedie k úpravám v štruktúre daní**“. Potom uvádza, že dokonca, i keď sa sadzby a výnimky nebudú „plne“ harmonizovať, konečným cieľom (harmonizovanej) DPH, bude zabezpečiť **neutralitu v hospodárskej súťaži** „v každom členskom štáte“.

2.4 Výbor konštatuje, že tieto body **sú prevzaté z pôvodného textu** Šiestej smernice: Ak sa po takmer 40 rokoch pociťuje, že je potrebné ich zopakovať, potom je nutné pripustiť, že za tú dobu došlo k len malému alebo žiadnemu pokroku. **Čo sa týka harmonizácie, zdá sa, že EÚ prešľapuje na mieste**, a sú tu iné príznaky, uvedené v nasledujúcich odsekoch, ktoré nedávajú dôvod na optimizmus.

⁽¹⁾ COM(2004) 246 fin v konečnom znení -2004/0079 (CNS).

⁽²⁾ Ú.v. C 77 zo dňa 28.03.2002

2.5 Malo by sa znova zdôrazniť, že systém DPH zavedený Šiestou smernicou, ktorá je ešte stále v platnosti, je „**prechodný**“, a že neexistujú žiadne známky zámeru prejsť na „definitívny“ systém raz a navždy. To by sa mohlo zdať ako jasné naznačenie neistoty vo vzťahu ku kvalite systému, čo Výbor komentoval, pričom vypracoval špecifické návrhy vo svojom stanovisku k „Miestu poskytovania služieb“⁽¹⁾.

2.6 Mali by sa uviesť ďalšie otázky týkajúce sa systému **výnimiek**, ktoré – ak to bude skutočne potrebné – by mali byť stále **dočasné**, ak sa má dosiahnuť spoločný trh. Úplne posledné výnimky boli udelené desiatim **novým členským štátom**, niektorým na dočasnej báze, a iným bez dátumu ukončenia platnosti. Avšak, **ostatné výnimky**, udelené „**druhej vlne**“ členských štátov (Rakúsko, Grécko, Fínsko, Portugalsko, Španielsko a Švédsko), sú stále v platnosti. V tejto súvislosti sa musí zdôrazniť, že len niektoré z nich sa objavili v smerniciach, ktorými sa mení Šiesta smernica, pričom väčšina z nich sa „ukrývala“ v aktoch o pristúpení. Jednou zo silných stránok novej smernice je, že odhaľuje **všetky výnimky**, nech už boli udelené akýmkoľvek spôsobom.

2.7 Zdá sa, že neexistuje žiaden plán na prerokovanie výnimiek – vrátane tých, ktoré boli udelené pred dlhou dobou – s cieľom zrušiť ich. Zdá sa, že ani **zakladajúce členské štáty** nemajú záujem o nadhodenie tejto témy: pôvodne aj ony mali udelené **výnimky**, ktoré sa snažia nespochybňovať (aspoň pokiaľ pretrváva „prechodný systém“), prinajmenšom slávnou „**nulovú sadzbu**“ pôvodne udelenú dvom krajinám. „Nulová sadzba“ vôbec nebola zrušená, **rozšírila sa na celý rad nových štátov**.

2.8 V skutočnosti nie sú všetky **výnimky** neodôvodnené: niektoré z **trvalých výnimiek** sa vzťahujú na zahraničné územia a najokrajovejšie regióny, ktoré vykazovali známky nedostatočného rozvinutia v čase, keď sa rozhodnutia prijímali. Avšak, vzhľadom na množstvo času, ktorý uplynul, by bolo vhodné revidovať všetky nové výnimky udelené týmto regiónom a uistiť sa, či podmienky, ktoré ich pôvodne oprávňovali, pretrvávajú aj dnes.

2.9 Iné veľmi dôležité výnimky sa týkajú **malých podnikov**: 16 členských štátov (nové členské štáty a „druhá vlna“ štátov) je oprávnených udeľovať **výnimky z DPH**, dokonca aj keď obrat prekročí hranice stanovené Šiestou smernicou. Výbor to

nechápe: dokonca aj keď je nejakým spôsobom možné obhájiť výnimky, kde sa do úvahy berie desať nových členských štátov, **neexistuje žiaden dôvod, prečo by mali ostatné štáty pokračovať v udeľovaní takýchto výnimiek 12 rokov od svojho pristúpenia**.

2.10 Výbor sa nazdáva, že výnimky z DPH pre takéto podniky by sa mohli rovnať **deformácii hospodárskej súťaže**, hoci celkový dopad by mohol byť obmedzený. Členské štáty a Komisia by sa mali podrobnejšie zaoberať touto otázkou.

3. Závbery

3.1 Výbor blahoželá Komisii k dôslednému, presnému, a čo je najdôležitejšie, **transparentnému**, dokončeniu obrovskej úlohy. Bez transparentnosti by bolo náročné zistiť, ako veľmi sú **pravidlá** - ktoré sa vzťahujú na všetkých ako všeobecný princíp - **podkopávané výnimkami, oslobodeniami a „diferenciáciou“**. Samozrejme, nie všetky prípady vzdialenia sa od princípu sú bezdôvodné, ale zdá sa, že existuje potreba, aby sa členské štáty pustili do práce a **opakovane prerokovali** - a ak je to možné, zrušili - tie výnimky, ktorých platnosť už nie je ničím odôvodnená.

3.2 Výbor nevidí známky akéhokoľvek takéhoto zámeru: vskutku, jeden z najväčších členských štátov už vyjadril **všeobecne výhrady**, ktoré by dokonca mohli ohroziť schválenie návrhu Komisie. Vzhľadom na uplynulú minulosť, vyhliadky nevyzerajú byť dobré: na **Oznámenie Komisie z roku 1996** obsahujúce pracovný program a návrh harmonizácie daní sadá v Rade prach a nikdy nebolo prediskutované, a **oznámenie z roku 2000** predstavujúce novú stratégiu pre DPH sa v praxi nestretlo s veľkým úspechom.

3.3 Zámerom EHSV pri vydávaní tohto stanoviska nie je kritizovať politiky DPH členských štátov; je si plne vedomý toho, že ešte stále existuje mnoho vnútorných hospodárskych a politických faktorov, ktoré ovplyvňujú ich rozhodnutia. Výbor žiada, aby sa táto problematika ako celok revidovala v blízkej budúcnosti, aby sa zaviedol **definitívny systém** a aby sa mohla zredukovať alebo dokonca odstrániť jedna z **najväčších prekážok pre dosiahnutie jednotného trhu** operujúceho sa o spoločné pravidlá.

Brusel, 15. septembra 2004.

Predseda

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Roger BRIESCH

(1) Ú.v. C 117 zo dňa 30.04.2004

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru k téme „Lepšie hospodárske riadenie v EÚ“

(2005/C 74/06)

Dňa 29. januára 2004 sa Európsky hospodársky a sociálny výbor rozhodol vypracovať stanovisko, a to podľa článku 29(2) svojho Vnútorneho poriadku, k „Lepšiemu hospodárskemu riadeniu v EÚ“

„Sekcia pre hospodársku a menovú úniu a hospodársku a sociálnu súdržnosť“, ktorá bola zodpovedná za prípravu práce Výboru v danej veci, prijala svoje stanovisko dňa 13. júla 2004. Spravodajcom bol **pán van Iersel**.

Hospodársky a sociálny výbor na svojom 411. plenárnom zasadnutí (schôdzi z dňa 15. septembra 2004) prijal nasledovné stanovisko 130 hlasmi za, 3 hlasmi proti, a 7 hlasujúci sa hlasovania zdržali.

ZHRNUTIE

Európska únia vstupuje do novej fázy. Rok 2004 je rokom prístupu nových členských štátov, novej Komisie, nového Európskeho parlamentu a snád tiež rokom ústavy. V priebehu tohto roka sa pripravuje revízia lisabonskej stratégie v strede funkčného obdobia na rok 2005. Analýzy Komisie, vrátane analýz vo *Všeobecných usmerneniach pre hospodársku politiku*, priťahujú pozornosť na nedostatky v postupe integrácie. Tieto nedostatky sú čiastočne dôsledkom slabých miest v súčasnej hospodárskej situácii, ale tiež čiastočne nedostatočnej pripravenosti časti členských štátov pevne stáť za cieľmi a sľubmi, ktoré si sami odsúhlasili. Je veľmi dôležité aktivovať hospodársky rast a vdýchnuť nový život lisabonskej stratégii. Toto stanovisko sa zameriava na riadenie tohto strategického konceptu, ktorý je veľmi dôležitý pre dôveryhodnosť a efektívnosť Únie. Je tu naliehavá potreba inštitucionálneho rámca budiaceho dôveru vzhľadom na správne rozdelenie úloh v rámci Únie – kto je zodpovedný za čo a kedy? – a s ohľadom na realizáciu cieľov a smerníc v členských štátoch, na ktorých sa uznesie Európska rada a rezortné rady. Existujú úspešné modely pre lisabonskú stratégiu „nového štýlu“: medzi ne patrí Európa '92 a Ekonomická a menová únia. Dané stanovisko silne argumentuje v prospech metód Spoločenstva. Je potrebný integrovaný prístup na základe predtým schváleného plánu obsahujúceho postupné kroky.

1. Úvod

1.1 Európska únia je v kritickom štádiu. Čelí hlavným výzvam: rozšírenie, potreba poskytnúť pozitívne stimuly pre hospodársky rast a konkurencieschopnosť, návrh Ústavy a potreba rozhodnej reakcie na klesajúcu dôveru v Úniu. Tieto ťažké úlohy volajú po účinnej, súdržnej politike a jej správnej realizácii. Na základe *Všeobecných usmernení pre hospodársku politiku 2003-2005* EHSV vydal v posledných rokoch dve stanoviská k danej veci ⁽¹⁾.

1.2 Potrebná je však hlbšia úvaha. Efektívna politika a integrácia je nemysliteľná bez jasného a dôveryhodného inštitucionálneho rámca, ktorý garantuje následné sledovanie európskych záväzkov.

⁽¹⁾ Ú.v. C 133 zo dňa 6.6.2003
Ú.v. C 80 zo dňa 30.3.2004

1.3 Analýza Komisie, uvedená v jej oznámení zo dňa 21. januára 2004 ⁽²⁾ a aktualizácia na rok 2004 zo dňa 7. apríla 2004 ⁽³⁾ potvrdzuje trendy roka 2003. Jej odporúčania zostávajú rovnako naliehavé. Z uvedeného dôvodu EHSV venuje vo svojom stanovisku osobitnú pozornosť inštitucionálnym a správnym podmienkam, t.j. *dobrému riadeniu*. Riadenie je pre EÚ skladajúcu sa z 25 členov ústrednou témou ⁽⁴⁾.

1.4 Obavy EHSV zdieľajú viacerí. Ako Komisia, tak aj priemyselné a sociálne organizácie, nasledujúce predsedajúce krajiny – Írsko a Holandsko – kladú veľký dôraz na praktické kroky a implementáciu. Slávnostné prehlásenia bez akéhokoľvek ďalšieho sledovania sú kontraproduktívne. Implementácia ustanovení je podstatným cieľom ⁽⁵⁾.

1.5 Všeobecné usmernenia pre hospodársku politiku hodnotia makroekonomickú a rozpočtovú politiku členských štátov a vnútorné trhové trendy. Preto predstavujú praktickú ilustráciu rozdielnych zodpovedností EÚ a úrovni národnej politiky a odlišných skutočností v členských štátoch.

1.6 Spomalený hospodársky rast a neúspech členských štátov pri dodržiavaní dohôd, ku ktorým sa Európska rada sama zaviazala, viedla k nasledovnému celkovému obrazu:

— rozpočtová politika: ďalší postupný úpadok disciplíny;

⁽²⁾ Oznámenie Komisie k vykonávaniu Všeobecných smerníc hospodárskej politiky na roky 2003-05, COM (2004) 20 final.

⁽³⁾ Aktualizácia na rok 2004 Všeobecných smerníc hospodárskej politiky na roky 2003-05, COM (2004) 238

⁽⁴⁾ EHSV vydal k tomuto stanovisku v roku 2002 – pozri Ú.v. C 221 zo dňa 17.9.2002

⁽⁵⁾ Rovnako sa stále viac a viac kladie väčší dôraz na lepšiu reguláciu EÚ: pozri *Akčný plán pre lepšiu reguláciu, 2003*, a závery Rady pre hospodársku súťaž zo dňa 17. a 18. mája 2004.

- zaostávanie pri posilňovaní konkurencieschopnosti prostredníctvom hospodárstva založeného na vedomostiach;
- nedostatočné investície na posilnenie produktivity, hlavne v oblasti IKT a vedomostí a vzdelávania;
- neistá investičná klíma;
- posun určitých investícií do regiónov mimo Úniu;
- tlak na zamestnanosť;
- politika trhu práce: nedostatočné reformy a adaptácie.

1.7 Medzitým vyzerá byť hospodársky obraz v Európe mierne pozitívnejší, ale oživenie zostáva krehké. Hospodársky rast v USA je vyšší. Predovšetkým Čína a India sa zároveň rozvíjajú s narastajúcou prekvapivou rýchlosťou.

1.8 Dochádza k finančným tokom a investíciám, ale v rámci globalizácie existujú výrazné socio-ekonomické a politické rozdiely medzi svetovými regiónmi. Celý svet je referenčným rámcom pre Európu.

1.9 Tento rok je potrebné, aby Komisia a Rada uvažovali ďalej o prístupe a nástrojoch:

- EÚ vstupuje do úplne nového štádia: desať nových členských štátov, nový EP, nová Komisia, postupné prispôsobovanie sa aparátu Komisie novým podmienkam – a to všetko, keď ešte nebola prijatá nová Ústava.
- Rozšírenie je extenzívne z kvantitatívneho hľadiska, ale Únia tiež vstupuje do novej éry z kvalitatívneho hľadiska. Stáva sa významne rôznorodejšou.
- Vývoj na trhoch s výrobkami a službami a pokračujúca nervozita na finančných trhoch poháňa členské štáty viac a viac smerom k tým istým politickým postojom a smerom k účinnej integrácii.

2. Analýza na rok 2004

2.1 Všeobecné usmernenia pre hospodársku politiku na roky 2003-2005 majú za cieľ dosiahnuť zjednotený prístup k:

- makroekonomickej politike smerujúcej k rastu a stabilite;

- posilňovaniu potenciálu rastu v Európe prostredníctvom hospodárskych reforiem;
- posilňovaniu trvalo udržateľného charakteru tohto rastu.

2.2 Zmluva o stabilite a raste celé roky poskytovala základ a dôveru medzi členskými štátmi. Neuspokojivý hospodársky trend teraz podkopáva dohodnutú disciplínu. Procedurálne pravidlá sú dostatočne jasné, ale nedostatok účinného presadzovania zmlúv sa zdá byť problémom. Bez ohľadu na uvedené, veľký počet členských štátov vo vnútri euro zóny aj mimo nej ešte stále vyvíja snahy na zohľadnenie požadovanej rozpočtovej disciplíny. Škandinávske členské štáty sú v danom ohľade obzvlášť úspešné.

2.3 Rozdiely v názoroch o postupoch Zmluvy o stabilite a raste viedli Komisiu v novembri k začatiu konania proti Rade na Európskom súdnom dvore⁽¹⁾. Komisia si myslí, že Rada v tomto prípade nerešpektovala právomoci pridelené Komisii. Takéto hlboké názorové rozdiely neprospievajú rokovaniam medzi partnermi v rade Ecofin.

2.4 Komisia uvádza, že priestor na manévrovanie pre vlády sa výrazne zmenšil. Zdá sa, že len päť členských štátov bude mať v roku 2003 rozpočtový zostatok alebo prebytok, pričom tie ostatné budú mať výrazný a narastajúci rozpočtový deficit. Z revízie správy Komisie zo dňa 7. apríla na rok 2004 sa zdá, že rozpočtová situácia v celom rade členských štátov sa rapídne zhoršila, čo viedlo k vyšším úrovňam verejného dlhu. Tieto si zase žiadajú opatrenia na zníženie dlhu na úkor investícií na podporu rastu a zamestnanosti.

2.5 Komisia sa zameriava na špeciálne odporúčania týmto členským štátom. Napriek podobnému krátkodobému hospodárskemu trendu, rozpočtové ciele členských štátov sa veľmi líšia. To vedie k širokému spektru odporúčaní.

2.6 Nezdá sa, že by Komisia mala nástroje, ktoré by jej umožnili adekvátne zhodnotiť kvalitu vládnych výdavkov v členských štátoch. Preto je ťažké porovnať ich stav oproti dohodnutému rozpočtovému rámcu.

2.7 Výročná správa skúma sociálnu bezpečnosť, trh práce, vnútorný trh a lisabonský proces. Obsahuje celý rad malých a veľkých cieľov. Dosiahnutie týchto cieľov závisí len čiastočne na rozhodovaní Spoločenstva. Mnoho aspektov politiky je vyhradených členským štátom. Okrem toho, existujú otázky, na ktoré má dokonca aj centrálna vláda len okrajový vplyv, ako napríklad intenzifikácia „vedomostí“.

⁽¹⁾ Pozri rozsudok súdu (riadneho súdu) z 13. júla 2004, Prípady C-27/04

2.8 Právomoci Spoločenstva sa vzťahujú hlavne na vnútorný trh. Čo sa týka trhu práce, sociálnej bezpečnosti, dôchodkov, rozpočtovej politiky, výskumu a vývoja, zdaňovania a infraštruktúry, sú to hlavne členské štáty, ktoré sú zodpovedné, dokonca aj v niektorých prípadoch, keď „Brusel“ uvalil reštrikcie na politickú slobodu členských štátov. V týchto prípadoch tiež Komisia často dáva usmerňujúce odporúčania. Členské štáty sa však líšia podľa toho, v akom rozsahu podľa nich postupujú.

2.9 Trhy práce obsahujú rôzne segmenty, medzi ktorými sú len obmedzené pohyby pracovníkov. To vedie Komisiu k poznaniu, že tak ako k vytvoreniu miliónov nových pracovných miest v nedávnych rokoch, zároveň dochádza aj k veľkému nárastu nezamestnanosti. Ešte stále existuje nízky percentuálny podiel starších pracovníkov a stále zostávajú prekážky pre ženy na trhu práce. Nečinnosť má zároveň neodvratný negatívny účinok na národné rozpočty.

2.10 Miera zamestnanosti sa v roku 2005 predvída vo výške 64,5 % pre celú Úniu, ale zatiaľ existujú výrazné rozdiely medzi jej úrovňami v jednotlivých členských štátoch. Zamestnanosť sa lepšie vyvíja v tých krajinách, kde sa sociálni partneri dohodnú na potrebe a metódach vytvárania pružnejšieho trhu práce a pracovného času. Komisia zastáva názor, že dosiahnutie cieľa zamestnanosti vo výške 70 % v roku 2010 bude hlavne závisieť od uplatňovania ďalších reforiem trhu práce⁽¹⁾. Preto ide o naliehavú žiadosť o vykonávanie odporúčaní operačnej skupiny pre zamestnanosť (*Employment Taskforce*)⁽²⁾.

2.11 Okrem zmien v sociálnej bezpečnosti Komisia naznačuje aj väčšiu diferenciáciu v tvorbe platov, väčšiu pružnosť trhu práce pri udržaní adekvátnej ochrany práce a väčšej mobility. V dôsledku rozdielnych legislatívnych trendov a výsledkom socio-ekonomickej konzultácie dochádza k významným rozdielom medzi členskými štátmi. To je možné vidieť okrem iného v počte skutočne odpracovaných hodín a produktivite. To čiastočne vysvetľuje rozdiel v raste medzi EÚ a USA.

2.12 Komisia uvádza, že trend smerom k pomalšiemu rastu produktivity v Európe od roku 1995 pokračuje. Tu znova dochádza k výrazným rozdielom medzi členskými štátmi. V Európe Fínsko, Švédsko a Írsko udržuje krok so Spojenými štátmi americkými. Zaostávajúci rast produktivity je čiastočne spôsobený rozdielmi v zavádzaní IKT a v inovácii priemyslu ako celku. Nové investície podporujúce produktivitu sa v Európe zavádzajú pomalšie. To má následky hlavne na

zaostávajúce investície v takzvaných „technicky vyspelých“ sektoroch.

2.13 Demografické trendy a starnutie populácie predstavujú narastajúcu príčinu obáv aj kvôli tlaku na rozpočty a kvôli (ťaživým) dopadom na rast. Niektoré krajiny odštartovali sľubné snahy v oblasti dôchodkovej reformy zamerané predovšetkým na zvýšenie vekovej hranice oprávňujúcej na odchod do dôchodku.

2.14 Na trhoch produktov a služieb je nedostatočná konkurencia. Národná ochrana naďalej existuje. Vnútorný trh ešte stále nie je kompletne vytvorený. Nové návrhy boli zavedené do politiky hospodárskej súťaže. Legislatívna práca v sektore finančných služieb napreduje správne: Bolo prijatých 36 zo 42 plánovaných opatrení. Daňové rezervy na súkromné investície sa tiež zlepšujú.

2.15 Transpozícia smerníc Spoločenstva do národného zákona je čoraz nedbalejšia. Do úvahy sa dostatočne neberú konečné termíny a transpozícia smerníc do zákona často prijíma národný obsah. To sa stáva napríklad, keď členské štáty robia v Bruseli ústupky s cieľom ustúpiť Rade a neskôr to ľutujú. Monitorovanie tohto procesu sa stáva viac a viac obtiažnejším.

2.16 Nepochybne existujú pozitívne signály v oblasti vedomostí a inovácií, ale kvôli neadekvátnemu rizikovému kapitálu, výskumu a vývoju, patentom a IKT výsledky zaostávajú za očakávaniami. Väčšina členských štátov sama nedosahuje cieľ vynakladania aspoň 3 % HDP na výskum a vývoj, ako bolo dohodnuté na barcelonskom summite. Škandinávci sa zdajú byť tými najúspešnejšími. Aby sa dosiahol cieľ 3 %, učinili sa opatrenia pre jednotretinové/dvojtretinové rozdelenie medzi vládou a podnikmi. Je jasné, že vo väčšine prípadov ani vláda ani podniky nedosahujú očakávaný cieľ.

2.17 Dokonca v dobe hospodárskej stagnácie si trvalá udržateľnosť hospodárstva naďalej vyžaduje práve toľko pozornosti a špecifickej legislatívy. Existujú rôzne stránky trvalej udržateľnosti, ako dokazuje energetický sektor. Komisia správne zdôrazňuje environmentálne aspekty a tu je nutné obzvlášť spomenúť nepriaznivú situáciu v nových členských štátoch. Komisia porovnáva vývoj s globálnymi dohodami. Ale energia sa tiež môže stať hrozbou pre trvalo udržateľný rast prostredníctvom nárastu ceny ropy v dôsledku dopytu (Čína) a prostredníctvom politickej kontroly, od ktorej zdroje energie závisia.

(1) Hospodárska predpoveď, jar 2004, strana 31

(2) Pracovné miesta, pracovné miesta, pracovné miesta – vytváranie väčšej zamestnanosti v Európe – správa pracovnej (operačnej) skupiny pre zamestnanosť (*Employment Taskforce*), ktorej predsedal **Wim Kok**, zo dňa 26. novembra 2003

2.18 Aby sa zachovala dôvera v podniky a akciové trhy po finančných škandáloch v celom rade firiem, boli predložené návrhy európskeho variantu *corporate governance* („kódex správy a riadenia spoločností“).

2.19 Táto prvá správa o činnosti zahŕňajúca niekoľko rokov (2003-2006) poskytuje zmiešaný obraz. Vo svojom konečnom hodnotení Komisia uvádza nejaký pokrok s ohľadom na trh práce, politiku hospodárskej súťaže, prostredie firiem, nové technológie, vzdelávanie a dôchodky. Situácia sa zhoršuje pri integrácii trhov, výskumu a vývoja a sociálnych a environmentálnych adaptáciách. Rýchle zhoršovanie sa rozpočtovej situácie celého radu členských štátov a nedostatok politickej vôle s tým niečo robiť popisuje Komisia ako výrazne znepokojivé. Prichádza k názoru, že myšlienka dosiahnutia dohodnutého výsledku v roku 2006 bude ilúziou, ak sa reformy neurýchlia. Rovnako by to škodilo perspektívam lisabonského procesu do roku 2010.

2.20 Komisia odhaduje v aktualizácii na rok 2004, že nové členské štáty budú mať problémy porovnateľné s problémami 15 starých členských štátov (EÚ-15), čo sa týka rozpočtovej situácie, dlhového bremena a zamestnanosti. Doposiaľ Desiatka dosiahla výrazný pokrok, *okrem iného* demonštrovala rýchlejší hospodársky rast ako v EÚ-15, hoci tu existujú výrazné rozdiely vo vývoji v rámci Desiatky. Komisia zároveň zdôrazňuje, že medzi Desiatkou a EÚ-15 existuje enormná priepasť, ktorú je treba preklenúť.

2.21 Podľa názoru EHSV „porovnateľné problémy“ neznamenajú, že nové členské štáty vykazujú tú istú schému ako EÚ-15. Porovnanie s takzvanými „krajínami, ktorých sa týka kohézia“ funguje len v istom rozsahu. Nové členské štáty sú „perspektívne trhy“. Nezamestnanosť v niektorých krajinách a hlavne v celom rade regiónov, je veľmi vysoká. Reštrukturalizácia priemyslu je v plnom prúde. To vedie k vysokým percentuálnym podielom disharmónie v nezamestnanosti. Závislosť od zahraničných investícií je výrazná.

2.22 Prispôbenie sa legislatívy a sociálnej a hospodárskej praxe úrovni vysoko rozvinutej EÚ-15 môžu sprevádzať šoky. Stabilita, ktorá je veľmi dôležitá, aby sa udržala vzrastajúca

úroveň interných a zahraničných investícií, predpokladá účinný finančný a peňažný dohľad a adekvátnu predvídateľnosť legislatívnych procesov. Vytvorenie tohto druhu stabilnej klímy nie je zaručené a preto má vysokú prioritu. EHSV súhlasí s Komisiou, že s cieľom stabilného rozvoja je žiaduce, aby mala Desiatka samostatný časový rámec pre dosiahnutie finančných a hospodárskych cieľov.

2.23 Pocit naliehavosti sa v Únii naozaj rozvíja. Komunitárne orientácie sa opakovane objavujú v záveroch Komisie, záveroch špecializovaných rád a záveroch Európskej rady. Nedávne listy od vládných čelných predstaviteľov odhaľujú tie isté základné obavy⁽¹⁾. V podstate sa načrtáva cesta Spoločenstva dopredu, ale nie je jasné, kto môže niesť zodpovednosť za riadenie a vykonávanie v danom čase.

3. Vnútorý trh, zamestnanosť a lisabonský proces

3.1 Čo sa týka vnútorného trhu, pre nadchádzajúci rok Komisia volá po urýchlenej činnosti na dvoch frontoch⁽²⁾:

— Nové snahy v kľúčových otázkach ako napríklad patent Spoločenstva, smernica o duševnom vlastníctve, smernica o uznávaní odborných kvalifikácií a akčný plán finančných služieb, veľmi dôležitý pre rast a zamestnanosť. Ďalšie odkladanie na neskôr by mohlo mať domino efekt.

— Od členských štátov sa žiada, aby dosiahli „lepšie riadenie“, t.j. účinnú spoluprácu medzi členskými štátmi a efektívnu implementáciu.

3.2 Obe sú potrebné pre dosiahnutie lisabonských cieľov a ako základňa pre rozšírený vnútorný trh. Viac vnútorného trhu a konkurencieschopnosti núti podniky dosahovať lepšiu efektívnosť a vyššiu produktivitu, ktoré v relatívne vysoko platenej oblasti, ako je EÚ, je kľúčom ku konkurenčnej sile a dlhodobej prosperite.

3.3 V súčasnosti vnútorný trh v praxi upadá, pričom ceny v Únii majú tendenciu skôr sa rozlišovať a nie približovať. Bilancia medzi investíciami EÚ vo zvyšku sveta a externými investíciami v EÚ je pre Úniu negatívna.

⁽¹⁾ List premiéra Blaira, prezidenta Chiraca a kancelára Schrödera zo dňa 18. februára 2004, a „Spoločný príspevok k jarnému zasadnutiu rady 2004“ vládných čelných predstaviteľov Aznara (Španielsko), Balkenenda (Holandsko), Berlusconiho (Taliansko), Durãa Barrosa (Portugalsko), Millera (Poľsko) a Partsa (Estónsko)

⁽²⁾ Správa o implementácii Stratégie vnútorného trhu (2003-2006) zo dňa 21. januára 2004 – COM(2004) 22 final

3.4 S ohľadom na vnútorný trh Komisia predstavuje nasledovný obraz. Práca sa teraz vykonáva na základe takzvaných smerníc „nového prístupu“. Pre služby ešte stále neexistuje žiaden skutočný vnútorný trh. Služby sú zodpovedné za viac než 50 % európskeho HDP a za 60 % zamestnanosti: z toho vyplýva priorita nedávno navrhutej smernice o voľnom pohybe služieb. Liberalizácia sieťových priemyselných odvetví (energia, doprava a telekomunikácie) je nedokončená, ale uvedomujeme si, koľko problémov a reštrikcií sa tu nachádza. Nedostatok harmonizácie niektorých daní naďalej stavia na hlavu vnútorný trh. Ale odstránenie fiškálnych deformácií práve prebieha. Takisto aj akčný plán finančných služieb. Komisia vychádza z predpokladu, že neúspech vlád pri aplikovaní pravidiel verejného obstarávania jasne tlačí ceny hore. Táto otázka bude znova na programe rokovania. V spojení so starnutím populácie chce Komisia tiež propagovať medzinárodný prístup k zdravotníckym službám. Otázka európskeho patentu naďalej viazne.

3.5 Zjednodušenie pravidiel je prediskutované na základe „akčného plánu lepšej regulácie“. Ale ešte stále je pred nami dlhá cesta. Celý rad členských štátov nevykonáva dohodnuté hodnotenia dopadu.

3.6 Implementácia je vážny problém. Vnútorný trh je založený na dôvere. Hlavne v spojení s rozšírením sa táto dôvera bude musieť posilniť. Pre novú fázu Európskej únie je významné nasledovné vyhlásenie: *„Ale skutočný úspech na vnútrnom trhu zloženého z 28 krajín si vyžiada odlišný postoj a odlišné pracovné vzťahy. Členské štáty musia prevziať úplné vlastníctvo nad svojím vnútorným trhom a spolupracovať partnersky navzájom medzi sebou a s Komisiou, aby vnútorný trh fungoval v praxi.“* ⁽¹⁾

3.7 Istá práca bola vykonaná aj v oblasti stratégie zamestnanosti. Zodpovednosť za uvedené spočíva hlavne na členských štátoch. Ale aj na európskej úrovni sú na programe rokovania aj sociálne systémy, po prvé kvôli národnej rozpočtovej politike, ktorá sa má aplikovať v rámci dohodnutého európskeho rámca, a po druhé v spojení s reformami trhov práce a starnutím populácie.

3.8 Prístup k implementácii odporúčaní pracovnej skupiny pre zamestnanosť závisí od národného rozhodovania. Tieto odporúčania poskytujú silnú podporu pre lisabonský proces. Zahnuté sú všeobecné oblasti: väčšia pružnosť pri podpore podnikania a inovácií, zvýšenie pracovnej účasti a „aktívacia sociálnej bezpečnosti“, investovanie do vzdelávania a školského vzdelávania, a partnerstva s ohľadom na zmenu; toto všetko

⁽¹⁾ Správa o implementácii Stratégie vnútorného trhu (2003-2006) zo dňa 21. januára 2004 – COM(2004) 22 final

znamená aktívne angažovanie sa všetkých zainteresovaných partnerov a účasť v procese zmeny. Celá záležitosť sa najlepšie zhrnie frázou „Európa potrebuje viac ľudí v práci, ktorí pracujú produktívnejšie“. V nedávno vydanom stanovisku sa EHSV napriek pár kritickým pripomienkam vyjadril celkovo súhlasne k predmetným odporúčaniam pracovnej (operačnej) skupiny pre zamestnanosť. (*Employment taskforce*) ⁽²⁾

3.9 Prepojenie medzi preklenujúcim lisabonským procesom a stabilnou rozpočtovou politikou je zrejmé. Správa pre jarný summit ⁽³⁾ vidí nedostatočné vykonávanie lisabonskej stratégie ako nákladnú záležitosť pre Európu, ako dôsledok nižšieho rastu, nedostatočného rastu zamestnanosti a zaostávania v oblasti vzdelávania a výskumu a vývoja.

3.10 Jarná správa sa zaoberá vyššie spomenutým rozvojom na vnútrnom trhu a zamestnanosťou. S ohľadom na vedomostné hospodárstvo Komisia žiada viac investícií do vedomostí a sietí, vrátane výskumu a vývoja, vzdelávania a odborného vzdelávania.

3.11 Ešte stále existuje nedostatok interakcie medzi univerzitným a podnikateľským svetom, ktoré sú od seba príliš vzdialené. Toto nezapadá do cieľov vytvorenia ekonomiky založenej na vedomostiach. Interakcia, ako v USA, by určite prispela k zvyšovaniu produktivity a posilňovaniu firiem. Veľká časť tejto pridanej hodnoty momentálne chýba. Osobitne je nutné spomenúť únik mozgov z Európy: Rovnováha medzi prichádzajúcimi a odchádzajúcimi výskumníkmi zostáva negatívna ⁽⁴⁾, a tento negatívny trend narastá.

3.12 V súlade s ostatnými správami Komisia vo svojej jarnej správe prináša celý rad jasne formulovaných návrhov založených na „triptychu“ investícií, konkurencieschopnosti a reforiem.

3.13 Usmernenia politiky a správy o vnútrnom trhu, stratégii zamestnanosti a lisabonskom procese sú porovnateľné z hľadiska zahrnutých otázok a ich zhodnotenia. Komisia dáva do súvisu verejné výdavky s celým radom sociálno-ekonomických oblastí. Vrhá svetlo na problémy zahrnuté do presunu z výdavkov verejnej spotreby do výrobných výdavkov.

4. Inštitucionálny rámec

4.1 EHSV upozorňuje, že situácia si teraz vyžaduje, že:

— za ťažkých hospodárskych okolností by sa mal uskutočniť radikálny prechod z Únie s 15 členmi na úniu s 25 členmi čo možno najvyrovnannejším spôsobom;

⁽²⁾ Stanovisko k opatreniam na podporu zamestnanosti – ÚV C 110 z 30.04.2004 (SOC/159)

⁽³⁾ Oznámenie Komisie jarnému zasadnutiu Európskej rady, Splnenie lisabonských plánov – reformy pre rozšírenú Európsku úniu – COM(2004) 29 v konečnom znení/2

⁽⁴⁾ Oznámenie Komisie Rade a Európskemu parlamentu - výskumníci v európskej oblasti: jedna profesia, niekoľko povolání – Ú.v. C 110 z 30.04.2004 (INT/216), a oznámenie Komisie nazvané „Európa a základný výskum“ – Ú.v. C 110 z 30.04.2004 (INT/229)

— zároveň by sa mali prekonať časové oneskorenia s ohľadom na skôr prijaté záväzky Európskej rady, ktoré nestratili nič zo svojej aktuálnosti; a

— tempo by sa malo udržať a mal by sa zabezpečiť nový stimul.

4.2 Pre EHSV toto všetko nie je len otázkou formulovania politiky. Rovnako dôležité sú organizačné faktory – primárne monitorovanie a dohľad a politické/kultúrne faktory. Na tomto pozadí EHSV konštatuje a schvaľuje analýzy a závery Komisie v oznámení zo dňa 21. januára 2004 a aktualizácie zo dňa 7. apríla 2004. Závery Rady pre hospodársku súťaž zo 17. a 18. mája sú bohužiaľ príliš všeobecné a nie veľmi konkrétne. ⁽¹⁾

4.3 Rozšírenie Únie žiada, aby sa ešte viac pozornosti venovalo dobrým inštitucionálnym základom a požaduje starostlivé vymedzenie právomocí a zodpovedností, bez ktorých tu vzniká nebezpečenstvo ďalšieho nedostatku disciplíny a ochabovania ⁽²⁾.

4.4 Počas rokov sa vytvorila schéma rozchádzajúceho sa Spoločenstva a vnútrovládných zodpovedností a rozhodovania. Dokonca aj návrh Ústavy jasne predpokladá, že Únia s 25 členskými štátmi nemôže predsa fungovať tým istým spôsobom ako Únia s 15 členskými štátmi.

4.5 Zavedenie eura, spolu so správne fungujúcou Zmluvou o stabilite a raste, by malo viesť k väčšiemu zblížovaniu, ale príliš veľa dohôd a rozhodnutí nie je záväzných.

4.6 Nedostatok efektívnych výsledkov z dohodnutých záväzkov vážne ohrozuje potenciál Európskej únie.

4.7 Zdá sa, že v Európskej rade existuje dohoda o cieľoch, hoci sú často definované príliš všeobecne a nie dost presne. Ale politicky dobre myslené zámery sa netransformujú do ľahko realizovateľných právnych opatrení a pravidiel, ktoré sú skutočne uplatňované.

4.8 V posledných rokoch sa obrovské nádeje vkladajú do politiky hospodárskej súťaže, „menovania a zahanbovania“ a otvorenej metódy koordinácie. Ale keď je hospodársky trend menej priaznivý, nefungujú účinne. V praxi si členské štáty nič navzájom nevravia, alebo nevravia toho dostatočne veľa, o svojich príslušných nedostatkoch. Za týchto okolností je vlastný priestor Komisie na manévrovanie obmedzený. V praxi neexistuje uspokojivá alternatíva k metóde Spoločenstva.

4.9 Vnútorňý trh dáva dôvod na obavy. Ciele a zmluvy o voľnom pohybe a „rovnakých podmienkach pre všetkých“ sa vykonávajú neúplne alebo sa vôbec nevykonávajú. Bodové hodnotenie krajiny ukazuje, že v národnej transpozícii smernice o vnútornom trhu disciplína klesá, niekedy vo významnom rozsahu ⁽³⁾.

4.10 Podriadenosť je pozitívnym princípom. Ale jedným zriedkavo spomínaným aspektom je, že neoprávnený rekurz k podriadenosti má sklon viesť k rozdielnym interpretáciám európskej legislatívy v členských štátoch.

4.11 Tiež existujú rôzne rýchlosti, ako v prípade EMU. S 12 účastníkmi doposiaľ, 13 nečlenov má vstúpiť. EMU s 12 účastníkmi a s 3 nečlenmi sa líši od EMU s 12 členmi, keď existuje 13 nečlenov, dokonca aj keď nové členské štáty pridávajú novú hospodársku perspektívu. Vážna pozornosť sa bude musieť venovať požiadavkám rozpočtovej disciplíny, ako je uvedené v zmluve.

4.12 Euro bude musieť byť podopreté makroekonomickou politikou členských štátov a ďalším rozvojom a prehlbovaním integrácie ako celku.

4.13 To, že sa Únia zakladá na princípoch právneho štátu, musí byť garantované za každých okolností.

4.14 Preto sa musí nájsť metóda zabezpečenia toho, aby sa Komisia a Rada už viac neobmedzovali iba na zdôrazňovanie nedostatkov alebo vytváranie apelov na členské štáty, po ktorých ich presunú do denného programu rokovania. Lisabonský proces a následné rozšírenie si jednoducho vyžaduje prísnu disciplínu.

4.15 Lisabonská stratégia je strategickým konceptom. V danom zmysle je porovnateľný so skoršími strategickými konceptmi, ktoré viedli k radikálnym pokrokom v integrácii. V takýchto prípadoch plánovanie obsahovalo časový limit a prísne kontrolovalo série štádií s úzkou spolupracou medzi Komisiou a členskými štátmi. Na konci šesťdesiatych rokov dvadsiateho storočia sa to vzťahovalo na colnú úniu, zakotvenú v zmluve. Úspech akcie „Európa '92“ bol tiež výsledkom podobného plánovania. Zahnutím 279 návrhov smerníc do jednej schémy na základe Spoločného zákona z roku 1987 bola stagnácia prekonaná a dosiahli sa výrazné pokroky na vnútornom trhu. Menová únia je ďalším úspešným príkladom. Od roku 1993 rozpočtové deficity všetkých možných členov neustále klesali. Rovnako aj inflácia a úrokové sadzby. Následne bolo možné, aby euro a menová politika zaručená nezávislou centrálnou bankou vznikli podľa plánu.

⁽¹⁾ Závery Rady pre hospodársku súťaž zo 17. a 18. mája 2004

⁽²⁾ EHSV vydal k tomuto stanovisku v roku 2002 – pozri Ú. v. C 221 zo dňa 17.9.2002

⁽³⁾ Viď Hodnotiacu tabuľku Vnútorňého trhu, edícia 13, 13. júla 2004, http://www.europa.eu.int/comm/internal_market/score/docs/score13/score13-printed_en.pdf

4.16 Vo vyššie uvedených prípadoch sa s úspechom postuovalo alebo podľa metódy Spoločenstva, ako tomu bolo v prípade colnej Únie a akcie Európa '92, alebo pozitívna spolupráca medzi členskými štátmi rýchle poskytla potrebný výsledok, konkrétne účasť v EMU. Problémom je, že ani jedna z týchto dvoch situácií sa neuplatňuje v súčasnosti. Uspokojivý pokrok teraz skutočne závisí úplne od politickej vôle.

4.17 Európska rada zo dňa 27. a 28. marca 2004 v skutočnosti schvaľuje analýzu a závery Komisie. Podčiarkuje dôležitosť vyrovnaného rozpočtu a dokonca aj dôležitosť rozpočtových prebytkov, dôležitosť cenovej stability a trvá na dodržiavaní Zmluvy o stabilite a raste. Rovnako berúc do úvahy sociálnu súdržnosť a trvalú udržateľnosť, Rada predvída tri priority pre Radu pre hospodársku súťaž: konkurenčnú silu, dodávanie impulzu vnútornému trhu a lepšiu legislatívu. Musí dôjsť k investovaniu do vedomostí cez hranice. V politike trhu práce Európska rada vychádza v prospech implementácie správy Pracovnej skupiny pre zamestnanosť.

5. Európa na nových križovatkách

5.1 Európa je znova na križovatke. Hospodárske zotavenie je ešte stále krehké. Očakávania lisabonského procesu sa nespĺnili. Európska únia vstupuje do novej fázy, ktorá sa týka populácie väčšej o 20 % a nárastu rôznorodosti. Zároveň, ako výsledok rozšírenia, tu existujú nové stimuly a nová perspektíva rastu a prosperity.

5.2 V hre je dôveryhodnosť Únie. Dôležitosť verejného názoru a klesajúcej podpory integračného procesu treba vziať do úvahy.

5.3 Rozšírenie by nemalo viesť k orientácii Únie smerom dovnútra. Ihriskom je celý svet: EHSV zastáva názor, že hlavnou porovnávacou hodnotou je postavenie Únie vo svete – nielen vo vzťahu k Spojeným štátom americkým, ale v celkovom obraze, vrátane rýchlo sa rozvíjajúcich a perspektívnych trhov, ako napríklad Čína, juhovýchodná Ázia a India, ktoré si nárokuje svoje vlastné miesto v globalizácii.

5.4 Analýzy a odporúčania Komisie a predsedníctva Rady pre jarný summit sú v tom istom duchu každý rok. Neexistuje takmer žiadny rozdiel medzi názormi oboch inštitúcií na to, čo Únia a členské štáty potrebujú urobiť. Konkurencieschopnosť stále viac a viac zaberá ústredné miesto, ale čas od času sa zdá, že členské štáty sa odchyľujú od odporúčaní a dohodnuté rozhodnutia sa vykonávajú nedostatočne alebo vôbec. Implementácia a realizácia predstavujú vážny problém.

5.5 Kvôli všetkým týmto uvedeným dôvodom je účinné oživenie lisabonského procesu veľmi dôležité. EHSV zdôrazňuje obrovskú dôležitosť tejto dlhodobej perspektívy. Schvaľuje zameranie Komisie a Európskej rady a poskytuje spoločnú cestu vpred pre staré a nové členské štáty rovnakým dielom.

5.6 Táto cesta vpred sa nemôže zamerať na nič iné, len na prehĺbenie integrácie. Bez takéhoto prehĺbenia nebude Únia s 25 členskými štátmi schopná dostať sa ďalej než po oblasť voľného obchodu. V globálnej hre moci budúcnosti, ktorá je nežiadúcou možnosťou pre európske hospodárstvo, firmy a občanov.

5.7 Formulovanie lisabonského procesu „nového štýlu“ na úrovni EÚ – posilnenie konkurencieschopnosti a intenzifikácie vedomostnej bázy hospodárstva, propagácie trvalej udržateľnosti, sociálneho poradenstva a sociálneho dialógu tiež môže mať priaznivé účinky na nezávislú politiku jednotlivých členských štátov.

5.8 Politické usmernenia ukazujú, že zdravé verejné financie a verejné a súkromné investície si vyžadujú súdržný, transparentný a dôveru budiaci rámec, ktorý musí garantovať Rada a Komisia. Únia má naliehavú potrebu dynamiky a Európa je znova na križovatke.

6. Odporúčania a závery

6.1 V tomto procese považuje EHSV za východiská nasledovné:

- v analýze a cieľoch by sa malo jasne rozlišovať medzi tým, čo je v rozhodovaní vyhradené Európskej únii a tým, čo je vyhradené členskými štátom;
- aby sa udržala dôveryhodnosť a vyhlo sa frustrácii, mali by sa vytyčovať len realistické ciele;
- hospodársky rast a lisabonský proces „nového štýlu“ by mal obsadiť ústredné miesto medzi cieľmi, aby sa posilnila konkurencieschopnosť a podporili štrukturálne zmeny;
- členské štáty by nemali viniť „Brusel“ za európske ciele, na ktorých sa dohodli spoločne.

6.2 Transparentnosť si vyžaduje, aby sa nevyhnutná pozornosť venovala inštitucionálnym rozmerom. Rozdeľovanie rôznych zodpovedností medzi členské štáty a Úniu nebolo dostatočne pokryté správnou konzultáciou. Takýto vyhýbavý prístup je nemožné vysvetliť občanom a firmám.

6.3 Okrem toho, viac záväzných zmlúv by malo poskytnúť podporu pre členské štáty a pre vnútorné a externé pôsobenie Komisie. Komisia bude samozrejme v rozšírenej únii potrebovať pevnú funkčnú bázu.

6.4 Členské štáty budú musieť brať do úvahy disciplínu s ohľadom na verejný rozpočet a makroekonomickú politiku, ktorú sami odsúhlasia v Zmluve o stabilite a raste.

6.5 Medzivládne pohotovité reakcie majú tendenciu zosilnieť. EHSV silne varuje pred takouto tendenciou. Žiaden členský štát alebo skupina členských štátov nie je v pozícii prevziať špecifickú úlohu Komisie. Samozrejme, každý členský štát argumentuje zo svojej vlastnej pozície a aplikuje svoj vlastný politický dôraz, dokonca aj keď sa žiada väčšia objektivita a prepracovaný monitoring.

6.6 Ústavná zmluva sa usiluje o lepšiu koordináciu politiky v 25-člennej Únii. V tomto dôležitom období bude mať metóda rozširovania kvalifikovanej väčšiny pozitívne účinky. Inak bude pokračovať nežiadúce vetovanie. Priemysel, sociálni partneri a ostatní sociálni činitelia (univerzity, výskumné ústavy, atď.) môžu prinášať pozitívny príspevok k tomuto zlepšenému riadeniu politiky.

6.7 Vždy existuje riziko fragmentácie. EHSV argumentuje za integrálny prístup, ktorý sa dá dosiahnuť prostredníctvom väčšej efektívnosti Rady pre hospodársku súťaž, v spolupráci s Radou ECOFIN, a ktorý môže sprevádzať lepšia publicita. Závery Európskej rady sú v súlade s týmto, ako aj argumenty na základe výzvy čelných predstaviteľov vlády⁽¹⁾ za „superkomisára“ zodpovedného za hospodársku politiku.

6.8 Čo sa týka EHSV, mohol by argumentovať, že za každých okolností sa musí stať Rada pre hospodársku súťaž transparentnejšou. Ide o praktické východisko pre zlepšenie kontroly. Rada nemá dostatočný priestor na zasadnutia s celým radom komisárov spolu so stále sa meniacou skupinou členov národných vlád zodpovedných za rôzne politické oblasti. Po prvé, Komisia bude potrebovať zabezpečiť, aby koordinácia Rady pre hospodársku súťaž bola transparentná a predstavovala jasný obraz pre verejnú mienku. Vzhľadom na dôležitosť Lisabonskej agendy je jasná aj úloha predsedu Komisie. Po druhé, lepšia organizácia Rady pre hospodársku súťaž a modernizácia na úrovni EÚ by tiež mala viesť k medzinárodne uznávanejšej schéme zodpovedností členov národných vlád. To by malo posilniť schopnosť presvedčiť verejnú mienku a spoločný zmysel pre zodpovednosť za zdieľanú politiku.

6.9 Neexistuje formálna definícia Európy s „viacerými rýchlosťami“, s ktorou by si Únia vystačila. Príklady, ako napríklad EMU a Schengenská dohoda sú úspešné. Avšak, odlišné situácie a prístupy v členských štátoch, predstavené v smerniciach pre politiky, neposkytujú atraktívnu perspektívu pre situácie s „viacerými rýchlosťami“, ktoré by mohli byť zdrojom zdeformovania hospodárskej súťaže. Postup uvedený v návrhu Ústavy ponúka pozitívne východiská.

6.10 Čo sa týka vnútorného trhu - stále v srdci integrácie – „viacrýchlostná“ možnosť je neatraktívna, pretože by mohla viesť k zmene koalícií v špecifických oblastiach a pretože by mohla ponúknuť nechotným členským štátom príliš rýchlo cestu von z dilem.

6.11 V oblastiach, ktoré sú vyhradené pre členské štáty, je zložité ponúkať všeobecnú ponuku opatrení a adaptácií. Spôsob, akým sa s týmto treba zaoberať, hlavne prostredníctvom presného popisu národných situácií a najlepších praktík, si zaslúži každú podporu. Musí byť vynaložené úsilie na vylepšenie týchto metód ďalej prostredníctvom použitia porovnávacích štatistík; Komisia bude tiež potrebovať nástroje, aby jej umožnili lepší prístup ku kvalite verejných výdavkov.

6.12 EHSV je naďalej za politiku hospodárskej súťaže a otvorenú metódu koordinácie pre jasne definované oblasti politiky, kde sa neuplatňujú metódy Spoločenstva. Ale to len za predpokladu, že by mohli viesť len k obmedzeným výsledkom (určite v krátkodobom horizonte), pretože členské štáty sa samozrejme navzájom nehodnotia. Niektoré členské štáty sa úspešne prispôbujú politike, napr. v oblasti dôchodkov a trhu práce. Externá publicita uvedeného sa musí zlepšiť.

6.13 Európska rada uvádza, že Komisia sa chystá vytvoriť „cestovnú mapu“ na posilnenie a vykonávanie lisabonskej stratégie. „Lepšia kontrola“ je ústredným východiskom. Dôvera a stabilita si vyžaduje jasný inštitucionálny rámec.

6.14 EHSV by chcel argumentovať, že lisabonský proces „nového štýlu“ by si mal požičať úspešné metódy akcie „Európa '92“. Budovanie na existujúcej praxi by znamenalo, že správy k smerniciam politiky, internému trhu, zamestnanosti a lisabonskému procesu by sa dali zosumarizovať v jasnom pláne so štádiami a časovým harmonogramom, v rámci ktorého by bolo ujasnené, aký krok sa očakáva od koho (Komisie, Rady, Európskeho parlamentu alebo členských štátov), na základe akého rozhodnutia a v rámci akého časového horizontu. V tejto súvislosti EHSV zdôrazňuje dôležitosť úlohy Komisie a metódy Spoločenstva, ktoré boli obe zodpovedné za úspech akcie „Európa '92“. Komisia predkladá výročnú správu o činnosti a po konzultácii s Európskym parlamentom Rada ECOFIN a Rada pre hospodársku súťaž určujú priority, na ktorých Komisia zakladá svoje návrhy.

6.15 Jediný skutočný pokrok v lisabonskom procese sa dosiahol na vnútornom trhu, aspoň čo sa týka legislatívy a pravidiel. Ešte stále sú tu neustále nedostatky v implementácii. Pokrok je priamym výsledkom metódy Spoločenstva. EHSV by chcel naznačiť kombinovanie všetkých predmetov vnútorného trhu v jasnom pláne s jasnými konečnými termínmi:

⁽¹⁾ List premiéra Blaira, prezidenta Chiraca a kancelára Schrödera zo dňa 18. februára 2004.

— všetky nevyriešené aspekty akčného plánu interného trhu;

- nevyriešené aspekty akčného plánu finančných služieb;
- aspekty vedomostného sektoru, ktorý podlieha rozhodovaniu Spoločenstva;
- revízia a uvoľnenie nadmerne prísnych a podrobných pravidiel;
- realizácia a implementácia.

6.16 Čo sa týka otázok, ktoré závisia od rozhodovania jednotlivých štátov, ako napríklad sociálna bezpečnosť, trh práce (pracovná skupina pre zamestnanosť) a zdaňovanie, EHSV by chcel odporučiť, že Rada by sa, na návrh Komisie - v súlade s politikou hospodárskej súťaže a otvorenej koordinácie - mala tiež rozhodovať o cieľoch a realizácii. Ale postupný plán by mal tiež zabezpečovať monitorovanie pokroku týchto národných procesov. Riadenie je najťažšie v týchto oblastiach, ale je len málo bodov v zmluvách, ktoré ešte neboli implementované.

6.17 Ostatné otázky, ktoré nezávisia od vytvárania pravidiel a niekedy len čiastočne od verejného riadenia, ale ktoré sú spojené s hospodárskou súťažou, vedomosťami a hospodárskou kapacitou, si tiež žiadajú miesto v lisabonskom procese „nového štýlu“. Patria medzi ne:

- sektorová priemyselná politika vyplývajúca zo spoločných konzultácií medzi priemyselnými odvetviami (vrátane sociálnej konzultácie), Komisiou a Radou⁽¹⁾;
- výstup z technologických programov a platform EÚ, väčšia cezhraničná spolupráca medzi výskumnými ústavmi a výskumnými pracovníkmi v Únii a podpora spolupráce medzi univerzitou a podnikom;

- regionálna politika, so špeciálnym dôrazom na vedomosti a inovácie.

6.18 Komisia a Európska rada sú za „Partnerstvo pre zmenu“. EHSV plne podporuje túto snahu. Mohol by to byť veľmi užitočný koncept. Lisabonská stratégia sa nikdy nepovažovala čisto za proces „riadenia z najvyššej úrovne“. Jej úspech spočíva v skutočnosti, že formulovanie politiky, jej vykonávanie a realizácia závisí od viacerých činiteľov: administrátorov (európskych, národných a regionálnych), sociálnych partnerov na všetkých úrovniach, firiem, univerzít a mnohých iných sociálnych organizácií tvoriacich občiansku spoločnosť. Jasné prezentovanie cieľov, vysvetľujúce všetkým politickým a sociálnym činiteľom v Únii, čo sa od nich očakáva, môže poskytnúť nový a skutočne nevyhnutný zdroj inšpirácie.

6.19 *Partnerstvo pre zmenu* má veľký potenciál, za predpokladu, že sa prezentuje správnym spôsobom. Môže viesť k novému druhu komunikácie a novým alianciám medzi tými istými skupinami začlenenými do procesu európskej integrácie. Aj to je súčasť „dobrého riadenia“.

6.20 Európska rada požiadala Komisiu, aby vytvorila *Skupinu na vysokej úrovni*, ktorá by mala podať do 1. novembra 2004 Komisii hlásenie o prebiehajúcom prístupe k lisabonskému procesu. Táto správa a vízia *Skupiny na vysokej úrovni* bude hrať dôležitú úlohu s cieľom revízie lisabonskej stratégie v strede funkčného obdobia pre jarný summit v roku 2005. Európska rada tiež zároveň požiadala EHSV o predloženie jeho odporúčaní k tejto revízii v strede funkčného obdobia.

Brusel 15. septembra 2004

Predseda

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Roger BRIESCH

⁽¹⁾ Pozri závery Rady pre hospodársku súťaž zo dňa 26. a 27. novembra 2003.

Stanovisko Výboru regiónov k „Oznámeniu Komisie pre Radu a Európsky parlament – Budovanie našej spoločnej budúcnosti: politické výzvy a rozpočtové prostriedky rozšírenej Únie na obdobie 2007-2013“

(COM (2004) 101 final)

(2005/C 74/07)

18. marca 2004 rozhodla Európska komisia podľa článku 262 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom oznámenie Komisie pre Radu a Európsky parlament „Budovanie našej spoločnej budúcnosti: politické výzvy a rozpočtové prostriedky rozšírenej Únie na obdobie 2007-2013“

Odborná sekcia „Hospodárska a menová únia, hospodárska a sociálna súdržnosť“, poverená prípravou prác na túto tému, vypracovala svoje stanovisko dňa 13. júla 2004 (spravodajca: pán DASSIS).

Počas svojho 411. plenárneho zasadnutia v dňoch 15. a 16. septembra 2004 (schôdza z 15. septembra 2004) prijal Európsky hospodársky a sociálny výbor nasledujúce stanovisko počtom 143 hlasov za, 26 hlasov proti a 11 sa zdržali hlasovania.

1. Rámec stanoviska

1.1 1. mája 2004 uskutočnila Európska únia veľký krok ku konkretizácii vízie zakladateľov Európskeho spoločenstva z roku 1952, vízie ľudí, ktorí poznali vojny, katastrofy a iné nešťastia a zažili chudobu a biedu. Cesta, ktorou treba prejsť k skutočnej európskej integrácii teraz už nie je veľmi dlhá. Európa dvadsiatich piatich je skutočnosťou a rozhodnutie o Únii dvadsiatich siedmich bolo už prijaté.

1.1.1 Tento pokrok neznamená však, že je zažehnané každé riziko návratu späť, ktorý by mohol mať nepredvídateľné následky. Spoločný európsky dom sa musí upevniť v pilieroch a najpevnším bude presvedčenie občanov, že sú jeho neoddeliteľnou súčasťou, hrdosť na to, že patria k širokej geografickej, demokratickej entite, ktorá zabezpečuje a garantuje mier, rešpektovanie ľudskej dôstojnosti a je zameraná na blaho nás všetkých. K tomuto prispeje aj vedomie Európanov, že sú súčasťou celku, v ktorom solidarita predstavuje základné pravidlo pre všetkých, ich vlastenecký cit vo vzťahu k Európe a hrdosť na to, že v nej môžu žiť.

1.2 Aby sa toto stalo reálnym, je však nevyhnutné, aby Európska únia upevnila existujúce spoločné politiky a aby začala rovnomerným rytmom, využívajúc demokratické postupy, pripravovať a prenášať do praxe politiky, ktoré jej ešte chýbajú k tomu, aby okrem hospodárskej a menovej únie predstavovala aj sociálnu a politickú skutočnosť.

1.3 Zostavenie a uplatnenie týchto politík samozrejme niečo stojí a tieto výdavky treba rozdeliť rovnomerným spôsobom podľa ekonomickej sily každého občana a každej krajiny.

1.4 EHSV si želá prispieť do diskusie o príprave rozpočtu na nové rozpočtové obdobie 2007-2013. Poverený Komisiou,

EHSV vydáva toto stanovisko zohľadňujúc Oznámenie Komisie: Tretia správa o ekonomickej a sociálnej súdržnosti ⁽¹⁾.

1.5 EHSV sa však neobmedzuje na kritické posudzovanie týchto dvoch dokumentov, ale rozširuje svoju úvahu o témy, otázky a politické spory, ktoré v nich nie sú spomenuté napriek veľkému významu, ktorý majú pre budovanie európskej budúcnosti a pre organizáciu rozpočtu Únie v plánovanom rozpočtovom období.

1.6 Vzhľadom na charakter a zloženie EHSV a berúc do úvahy vyššie spomenuté dokumenty, hlavne Oznámenie Komisie o finančných výhladoch na obdobie 2007-2013, sa nemôžeme obmedziť iba na ich kritické posúdenie, ale musíme sa zamerať na témy, otázky a politické spory, ktoré v horeuvedenom texte oznámenia nie sú rozobraté.

1.7 Inými slovami, popri vypracúvaní svojich stanovísk (súhlasných alebo odmietavých) k názorom a návrhom Európskej komisie musí EHSV prispievať k tomu, aby diskusia o budúcnosti spoločnej Európy pokročila, čo dosiahne tým, že bude naliehať na iné časti, spojené s touto otázkou.

2. Celkový prehľad oznámenia Komisie

2.1 V oznámení pre Radu a Európsky parlament ⁽²⁾ Komisia predstavuje svoju víziu budúcnosti Európskej únie a návrh budúceho rozpočtu na obdobie 2007-2013.

2.2 Aby sa využili všetky výhody rozšírenia a aby sa pomohlo Európe prosperovať, navrhuje oznámenie tri významné priority: trvalo udržateľný rozvoj, záujmy občanov EÚ a posilnenie úlohy Únie ako svetového partnera.

⁽¹⁾ COM(2004) 107 final.

⁽²⁾ COM(2004) 101 final, z 10. februára 2004

2.3 Trvalo udržateľný rozvoj: rozvoj, súdržnosť a zamestnanosť

2.3.1 Na zasadnutí Európskej rady v Lisabone v roku 2000 sa hlavy členských štátov a vlád dohodli na programe, ktorého cieľom je vybudovať Európu, ktorá sa stane najkonkurencieschopnejšou a najdynamickejšou ekonomikou sveta založenou na vedomostiach a bude schopná trvalo udržateľného hospodárskeho rastu sprevádzaného kvalitatívnym a kvantitatívnym zlepšením zamestnanosti a vyššou sociálnou súdržnosťou.

2.4 Podľa Komisie je potrebné znova posilniť tento proces a stanoviť v ňom vierohodné a operatívne ciele na úrovni členských štátov ako i na úrovni EÚ. Treba podporovať hospodárske súťaženie podnikov na vnútornom trhu, skvalitniť výskum a rozvoj, spojiť Európu prostredníctvom sietí, dosiahnuť pokrok v kvalite školstva a vzdelávania v EÚ, viac posilniť program sociálnej politiky, ako i pomôcť spoločnosti predvídať a riadiť sociálne zmeny.

2.5 Ciele rozvoja a hospodárskeho súťaženia budú rovnako hlavnými princípmi ďalšej generácie regionálnych a kohéznych politík, pričom sa dôraz bude klásť najmä na menej rozvinuté regióny. Ešte viac ako v minulosti sa musia rozvoj a súdržnosť navzájom dopĺňať v dnešnej dobe.

2.6 V budúcnosti sa bude musieť kohézna politika systematicky zaoberať riešením problému nedostatku hospodárskeho súťaženia, aby mohol zvýšený počet regiónov Európy prispieť k rozvoju a zamestnanosti.

2.7 Komisia vo svojich návrhoch okrem iného výslovne poukazuje na rozhodnutia, ktoré prijala Rada v roku 2003 o reforme **spoločnej poľnohospodárskej politiky** a o určení výdavkov v poľnohospodárstve do roku 2003 pre trhové opatrenia a priame platby. Táto reforma radikálne preorientuje poľnohospodársku politiku EÚ smerom k trvalo udržateľnému rozvoju tak, že odstráni združenie pomoci a produkcie. Budúca politika rozvoja vidieka, ktorá sa bude reorganizovať tak, aby vytvorila jeden nástroj, prispieje k zvýšeniu hospodárskeho súťaženia v poľnohospodárstve a k realizácii pokroku v oblasti životného prostredia a rozmanitosti vidieka. Uvoľní dodatočné prostriedky čiastočným transferom obnosov, ktoré vychádzajú z priamych platieb pre pestovateľov, aby sa posilnili programy vidieckeho rozvoja.

2.8 **Nová zreformovaná spoločná politika rybolovu** zostane zameraná na trvalé využívanie zdrojov. **Politika životného prostredia** sa zavádza takým spôsobom, aby splnila očakávania občanov ohľadom zlepšovania životných podmienok a solidarity medzi generáciami, ako i medzinárodných záväzkov, podporujúcich efektívnosť a hospodárske súťaženie.

2.9 Občianstvo

2.9.1 Podpísaním Amsterdamskej zmluvy bola väčšina politík týkajúcich sa slobody, bezpečnosti a spravodlivosti prevedená na úroveň Spoločenstva. Dnes si všetci uvedomujú, že otázky spojené s imigráciou, azylom a bojom proti krimina-

lite a terorizmu už nemôžu byť dostatočne riešené v podobe opatrení prijatých výlučne na štátnej úrovni. Toto platí aj pre oblasť ochrany pred prírodnými katastrofami a zdravotnými či ekologickými krízami, pre prístup k verejným službám a pre problematiku týkajúcu sa spotrebiteľov a zdravia.

2.10 Celá táto činnosť sa bude môcť rozvíjať vďaka lepším nástrojom a dostatočným finančným prostriedkom.

2.11 Európska únia vo svete

2.11.1 Rozšírená únia bude musieť hrať dôležitú úlohu ako vedúci regionálny predstaviteľ a svetový partner. Aby Európa mohla naplniť tieto očakávania, je dôležité, aby sa preukázala ako politicky zodpovedná a schopná využiť moc, ktorá jej prislúcha.

2.12 Je potrebné, aby Únia tiež plne zohrala svoju úlohu v politickom riadení sveta a v stratégii bezpečnosti. Toto poslanie pozostáva hlavne z toho, aby spoločnosť bola uchránená od hrozieb a aby sa zabezpečila civilná bezpečnosť a ochrana občanov pred rôznymi rizikami.

2.13 Finančné požiadavky

2.13.1 Tieto ciele sa môžu dosiahnuť pre Úniu 27 členských štátov bez toho, aby musel byť zvýšený súčasný strop výdavkov.

2.14 Na to, aby Únia dosiahla horeuvedenú úlohu, ktorá si vyžaduje vypracovanie vierohodného politického návrhu, musí disponovať potrebnými prostriedkami na zavedenie tohto projektu do praxe. Komisia vypočítala pre uvedené obdobie priemernú úroveň výdavkov 1,14 %. Pristúpi sa k významnému vyrovnaniu rovnováhy v rozpočte EÚ, aby sa podporili nové priority. Krátkodobu sa pod vplyvom rozšírenia výdavky zvýšia, ale na konci obdobia sa priblížia ku svojej počiatočnej výške. Závazky budú nižšie ako súčasný strop o 1,24 % HDP.

2.15 Komisia navrhuje, aby sa do budúcnosti naplánovalo zavedenie mechanizmu všeobecnej úpravy, ktorý určí transparentný a objektívny spôsob úpravy rozpočtových výdavkov, ktoré sú posudzované ako vysoké vo vzťahu k prosperite krajiny.

2.16 Komisia vypracuje v priebehu roka 2004 vhodné legislatívne návrhy, ako i presnú „cestovnú mapu“ na dosiahnutie uvedených cieľov.

3. Pripomienky EHSV k textu a návrhom Európskej komisie

3.1 Vo všeobecnosti si EHSV cení, že text oznámenia Európskej komisie je pozitívny. Ak sa naň pozrieme do detailov, možno povedať, že ide o text celkovo:

— súvislý: rôzne časti, z ktorých pozostáva, na seba navzájom nadväzujú a predstavujú homogénny celok, bez protirečení, rozporov alebo medzier,

- spočívajúci na pevných a výhľadových politických predpokladoch: uceleným a prezieravým spôsobom predstavuje svoj politický základ, ktorý stavia na cieľoch vytyčených pre spoločnú budúcnosť,
- navrhujúci výber a jasné a logické priority v oblasti vykonávania politiky: navrhuje kroky a zavádzanie opatrení podporujúcich logiku presne vytyčených politických cieľov,
- vyvážený: nevyhol sa niektorým kompromisom alebo vytvoreniu viacerých nových rovnováh a iných kombinácií, pokúša sa prispôsobiť dostupné zdroje náležitým požiadavkám, ktoré vyplývajú z uskutočňovania politických cieľov založených na konkrétnej politickej praxi.

3.2 EHSV vysoko pozitívne hodnotí výber a špecifické koncepcie, ktoré sú v texte vyjadrené a prejavuje im svoju podporu. Jedná sa konkrétne o nasledujúce prvky:

3.2.1 Pojem trvalo udržateľného rozvoja a jeho obsah, ako i kombinácia, ktorá zahŕňa ekonomické, sociálne a environmentálne prvky.

3.2.1.1 EHSV sa prikláňa v tejto oblasti k názorom Európskej komisie a poznamenáva, že problematika trvalo udržateľného rozvoja je komplexná a pokrýva:

- ochranu prírodných zdrojov Únie (dimenzia životného prostredia),
- vytvorenie priaznivých podmienok:
 - 1) pre pokrok v hospodárskom súťažení (ekonomická zložka – kvantitatívna)
 - 2) pre zvýšenie solidarity (sociálna zložka – kvalitatívna), so zvláštnym zreteľom na občanov, ohrozeným nebezpečenstvom sociálneho vylúčenia zabezpečenie prosperity a zvýšenej bezpečnosti pre všetkých Európanov

3.2.1.2 V skutočnosti sa pojem trvalo udržateľného rozvoja neobmedzuje na kvantitatívne parametre hospodárskeho rastu, ale zahŕňa taktiež kvalitatívne prvky (sociálne a environmentálne).

3.2.1.3 EHSV by rád upozornil na nesúlad v používaní pojmov „trvalý hospodársky rozvoj“ a „trvalo udržateľný rozvoj“ v iných textoch. V jeho stanovisku „Hodnotenie stratégie EÚ v prospech trvalo udržateľného rozvoja“⁽¹⁾, vyzdvihuje, že finančné výhľady EÚ na obdobie od roku 2007 do 2013 by mohli byť príležitosťou pre rozhodný rozbeh trvalo udržateľného rozvoja. Tu okrem iného konštatuje, že nestačí pokračovať v uplatňovaní tých platných politík, ktoré sa ukázali ako problematické pre trvalo udržateľný rozvoj a zaradiť ich v budúcnosti do rámca rozpočtovej položky „Trvalý rozvoj“. Zdôrazňuje, že „trvalo udržateľný rozvoj“ a „trvalý rozvoj“ sú dva rozdielne pojmy, ktoré si navzájom môžu protirečiť.

3.2.1.4 EHSV pripomína, že na konkretizáciu trvalo udržateľného rozvoja je nevyhnutné a naliehavé, aby sa mu venovali omnoho väčšie finančné prostriedky ako tie, ktoré sa naň vynakladajú dnes, alebo sa plánujú v rozpočtových výhľadoch na obdobie 2007-2013. Okrem iného, z hľadiska nedostatku finančných prostriedkov a na základe skutočnosti, že životné prostredie tvorí verejné kolektívne vlastníctvo, ktoré nepozná hranice a základný aspekt stratégie trvalo udržateľného rozvoja, si EHSV kladie otázku, do akej miery by bolo vhodné oddeliť príslušné investície v tomto sektore od výpočtu rozpočtového deficitu, stanovenom v Pakte stability a rozvoja⁽²⁾.

3.2.1.5 Európa môže zohrávať významnú úlohu v svetovej ekonomike a vplývať na trvalo udržateľný rozvoj. Finančné zdroje, ktoré sa plánujú, sú však na dosiahnutie týchto cieľov nedostačujúce. Európska únia sa musí vyjadriť jednotným hlasom. Členské štáty, nech sú ich veľkosť alebo význam akékoľvek, nemôžu zmeniť rozvoj v celosvetovom meradle. Koordinácia ich úsilia v napĺňaní spoločenských cieľov v rámci Európskej únie je potrebná a žiadúca.

3.2.2 Je evidentné, že sociálna súdržnosť je ekonomicky výhodná a že okrem jej vplyvu na sociálny život a zmiernenie rozdielov rovnako podnecuje kvantitatívne zlepšenie parametrov hospodárskeho rozvoja.

3.3 Celý program, zameraný na plnenie a priblíženie sa realizácii tejto ucelenej politickej vízie, sa zakladá na základnej predstave trvalo udržateľného rozvoja, tak ako je definovaný v rámci ekonomického, sociálneho a environmentálneho rozmeru.

3.4 V kombinácii s analýzami, ktoré vychádzajú z Tretej správy o ekonomickej a sociálnej súdržnosti, text Výboru predkladá problematiku a tému na diskusiu, ktorá sa týka organizácie a podporovania spolupráce medzi regiónmi.

3.4.1 Navrhuje sa, aby sa zrušili „dodatky finančného plánovania“ rámcov podpory Spoločenstva (CSF) a aj samotný Rámec podpory Spoločenstva ako nástroje riadenia, a aby sa nahradili ekvivalentným strategickým nástrojom na podporu súdržnosti, ktorý bude rovnomerne vyvážený na úrovni Spoločenstva.

3.4.2 Takisto, na základe toho, že sa v praxi zistila neúčinnosť 60 až 70 priorít zo starých ustanovení, ktoré sa dodržiavali až doteraz, sa navrhlo, aby sa pridali tri alebo štyri špecifické priority pre každú krajinu, a ďalšia, spoločná, ktorá by predstavovala reformu administratívy. Aby bolo možné lepšie zohľadniť špecifiká členských štátov, Európska únia by mohla okrem iného prispôsobiť spôsoby riadenia tak, aby boli pružnejšie a viac zamerané na decentralizáciu a zároveň požadovali transparentnosť a celkovú prísnosť.

⁽¹⁾ CESE 661/2004 z 28/4/2004

⁽²⁾ Stanovisko „Rozpočtová politika a druh investície“, Ú.v. C 110 z 30. 4. 2004, s. 111

3.4.3 Zdá sa, že návrh upraviť metódu kontroly hospodárskeho a finančného riadenia má obrovský dosah: namiesto toho, aby sa vykonávala kontrola jedného projektu za druhým, zvolilo sa predbežné riešenie založiť pakt dôvery, ktorý stanovuje pravidlá v tejto oblasti. V takejto schéme sa procedúra kontroly bude musieť vykonávať v jednotnom rámci, ktorý budú akceptovať všetky zainteresované strany.

3.4.4 Okrem iného, EHSV vyjadril svoj nepokoj nad rastúcim rozpätím medzi záväzkami a platbami. Odhaduje sa, že na konci plánovaného obdobia 2007-2013 dosiahne tento rozdiel 188 miliárd EUR, čo predstavuje ročný rozpočet. EHSV sa domnieva, že odteraz je nevyhnutné, aby rozpočtové výhľady boli pružnejšie. Ak by sa ponúkla možnosť predĺžiť o rok termín úhrad záväzkov, ktoré vyplývajú z rámca štrukturálnych fondov (úprava pravidla $n+2$ na $n+3$), dospelo by sa k tomu, že sa sumy takto udelené budú môcť použiť a využiť jasnejším spôsobom bez toho, aby boli pod časovým tlakom. Ukázalo by sa, že je to rozumnejšie a účinnejšie.

3.5 Samotná podstata priebehu diskusie musí prispieť k tomu, aby sa uznalo, že rozpočet Spoločenstva a finančné zdroje EÚ priamo závisia od stupňa hospodárskeho rozvoja rôznych členských štátov a výšky národných HDP.

3.5.1 Avšak, okrem toho, že rozpočet Spoločenstva prispieva k podpore hospodárskeho rozvoja nových desiatich krajín, tiež vytvára podmienky potrebné na zlepšenie a rozšírenie budúceho základu výpočtov zo svojich vlastných vstupov. V skutočnosti bude mať posilnenie kapacít každej krajiny a zvýšenie národných HDP za následok aj posilnenie rozpočtu Spoločenstva plynúce zo zvýšených príspevkov členských štátov (percentuálny výpočet podľa princípu zvyšovania).

3.5.2 Na druhej strane pozorujeme, že ak začleníme do jednotného európskeho trhu nové členské štáty, zabezpečí sa zlepšenie výhľadov na rozvoj starých pätnástich krajín Únie. Iste by nebolo ťažké merať rozsah tohto prírastku rozvoja, ktorý by mohol každý z Pätnástky získať z narastajúceho efektu rozvoja nových štátov a začlenenia ich trhov do jednotného európskeho trhu. V každom prípade tento prírastok rozvoja, ktorý sa v Európe Pätnástky očakáva, so sebou prinesie možnosť získať aj nové zdroje pre rozpočet Spoločenstva.

3.5.3 Okrem toho sa EHSV domnieva, že „(pre)rozdelenie zdrojov EÚ bude zodpovedať základnému cieľu zblížovania len vtedy, ak sa uprednostnia nové členské štáty, kde sa nachádza najviac najmenej rozvinutých regiónov a kde ešte nebol zavřený proces integrácie.“

3.5.4 EHSV je toho názoru, že treba veľmi pozorne zvažovať nielen strop európskeho rozpočtu, ale aj plány, z ktorých pozostáva. V skutočnosti je založený na hrubom príjme Spoločenstva, ktorý môže byť iba predmetom výhľadov na začiatku pracovných hypotéz, ktoré sa týkajú hospodárskeho rozvoja, zmeny parity medzi eurom a dolárom, ceny surovej ropy atď. Následkom toho vznikajú mnohé neistoty, ktoré ovplyvňujú

celkové finančné prostriedky. EHSV odporúča Európskej komisii vypracovať scenár zmeny na základe pesimistických a optimistických hypotéz takým spôsobom, aby určil rozsah, v rámci ktorého sa ročné rozpočty na obdobie 2007-2013 budú pohybovať.

3.6 EHSV sa domnieva, že k tomu, aby sa zosúladiť ekonomický odhad nákladov vyplývajúcich z ambiciózných politických cieľov s finančnými zdrojmi, ktoré sú v súčasnosti nedostatočné, je potrebné položiť si otázku, do akej miery sú prostriedky, ktoré sú k dispozícii dostatočné na to, aby sa ciele dosiahli.

3.7 V procese upravovania týchto faktorov sa vynára nasledovná dilema: pod tlakom úprav sa opäť stretáme s poľavením z politických cieľov a z vízie, ktorú predstavujú, aby sa znova dostali na úroveň zdrojov, ktoré sú k dispozícii, alebo naopak, bude treba hľadať spôsoby na zvýšenie prostriedkov až do takého objemu, kedy budú stačiť na to, aby sme sa veľkých plánov nemuseli vzdať? Táto dilema môže ostať hypotetickou, ak sa na ňu zameriame s realizmom a účinnosťou tak, aby sa dospelo k tomu, že prostriedky, ktoré sú k dispozícii, budú primerané.

3.8 Vzhľadom na to, že sú tieto ciele hodnotené ako potrebné na efektívne budovanie spoločnej budúcnosti Európy, akákoľvek poľavovanie z nich vytvorí len problémy. V tomto zmysle nie je ľahké akceptovať úmysel Európskej komisie znova definovať potrebné nastolenie rovnováhy, ani mu skutočne porozumieť, pretože jeho evidentným následkom bude oslabenie potenciálnych účinkov týchto politických cieľov.

4. Náhradné prístupy k dosiahnutiu maximálnej výšky investičných úverov

4.1 Tak ako to vyplýva z textu oznámenia, Komisia váhala pred tým, ako prišla so svojim kompromisným návrhom, nad tromi možnosťami, ktoré sa týkajú úrovne maximálnej výšky investičných úverov z rozpočtu Spoločenstva s ohľadom na najnovší vývoj v tejto problematike.

4.2 Prvá možnosť bola, že maximálna výška bude predstavovať 1 % HDP, na základe želania niektorých členských štátov. Európska komisia sa jasne domnieva, že takéto percento je absolútne nedostatočné.

4.3 Druhá možnosť bola, že maximálna výška vystúpi na 1,30 % HDP. Európska komisia sa domnieva, že toto číslo, bez toho aby bolo preháňané, môže umožniť Európskej únii lepšie reagovať na potreby realizácie súboru jej politických cieľov.

4.4 Tretia možnosť sa zaoberala návratom ku stropu do výšky 1,24 % HDP, čo zodpovedá súčasnému finančnému rámcu. Európska komisia chce však upresniť, že ak sa toto číslo definitívne odsúhlasí, bude treba pristúpiť k prerozdeleniu v rozpočte Európskej únie, aby bolo možné uvoľniť rezervy na financovanie nových priorít.

4.5 Európska komisia nakoniec prijala tretiu možnosť. Táto voľba má však, ako si to vieme predstaviť, nasledujúci dosah:

4.5.1 Po prvé, zachovanie súčasného rámca rozpočtu, čo vyvoláva otázku, či je na konci účtovného obdobia možné zabezpečiť aj prevzatie nákladov a ich finančné pokrytie na nové priority s tými istými rozpočtovými vstupmi, s ktorými sa doteraz financoval menší počet priorít. Treba poznamenať, že úroveň rozvoja väčšiny nových desiatich členských štátov (ktorých bude neskôr dvanásť) je charakteristická tým, že je zaostalá, a to veľmi zaostalá v porovnaní s tou, ktorú dosahuje Európa Pätnástky, a teda účinná finančná podpora na ich rozvoj si vyžiada nové zdroje, čo bude predstavovať vysoké sumy. Z tohto hľadiska, upresňuje text Komisie, bude v rozšírenej EÚ priemerný HDP na jedného obyvateľa nižší viac ako o 12 % od HDP zaznamenaného v Európe Pätnástky, zatiaľ čo rozdiely v oblasti príjmov sa celkovo zdvojnásobia.

4.5.2 Po druhé, reštrukturalizácia a nová rovnováha v rozpočte Spoločenstva: otvára sa totiž otázka, či takto prijaté reformy a nové vyrovnávanie vyústia tiež do rovnakých „ústupkov“ v politických cieľoch vytýčených v oznámení Európskej komisie, čo by oslabilo základy potrebné na budovanie našej spoločnej európskej budúcnosti.

4.5.3 Po tretie, štruktúra a spôsob fungovania značne federatívneho systému, ktorý si EÚ osvojí odsúhlasením a vstúpením Ústavnej charty do účinnosti, smeruje k zavedeniu subsidiarity, rozšíreniu a posilneniu spoločných európskych politík, čo si bude vyžadovať náležité zdroje.

4.5.4 EHSV sa v oznámení Komisie pozastavil nad pasážami, ktoré jasne poukazujú na možné neplnenie finančných záväzkov, ktoré by sa mohli objaviť v priebehu plánovaného obdobia 2007-2013 a ktoré by mohli otriasť politickými vyhládkami a znemožniť konkretizáciu navrhovaného plánu.

4.5.5 Aj napriek zmierlivému, uváženenému a vyrovnanému tónu tohto oznámenia Komisia vo svojom prístupe nezabúda zdôrazniť, že ak sa zoberie do úvahy nesúmerný účinok, ktorý bude mať rozšírenie na rozpočet Spoločenstva (vyššie výdavky ako príjmy), aj samotné zachovanie *acquis* znamená intenzifikáciu finančného úsilia (úvod). Táto elegantne formulovaná poznámka nenechá nikoho na pochybách o tom, že sa nebude dať zachovať, a už vonkoncom nie obohatiť *acquis* Spoločenstva, pokiaľ sa finančné zdroje nezvýšia.

4.5.6 Navyše, Komisia toto svoje tvrdenie ešte posilňuje stálym rozširovaním priepasti medzi politickými záväzkami EÚ a jej neschopnosťou splniť ich, ako i eróziou, ktorá zasahuje schopnosť Únie dodržať svoje sľuby v mnohých nových prioritných oblastiach, čo je dôsledkom nedostatku politickej vôle a finančných zdrojov (úvod).

4.5.7 Koniec koncov, podobné náznaky sa nachádzajú aj v iných pasážach textu oznámenia. V kapitole 2 sa hovorí, že rozdiel medzi tým, čo sa od Únie vyžaduje a zdrojmi, ktorými

disponuje je veľmi veľký. Po tomto konštatovaní nasleduje varovanie, podľa ktorého tendencia ukladať Únii celý rad cieľov a potom jej odmietnuť potrebné finančné zdroje by mohla viesť k oprávnenej kritike zo strany občanov, ktorých legitímne očakávanie budú sklamané.

4.5.8 EHSV sa domnieva, že Komisia správne formuluje poznámku, ktorá hovorí, že všetky členské štáty na tom len stratia, ak nedospejeme k dohode o cieľoch európskeho projektu a pokiaľ nebudú uvoľnené potrebné fondy na to, aby sa zrealizoval.

4.5.9 Pri hodnotení horeuvedených pripomienok treba tiež brať do úvahy konštatovanie, že ak sa začlení Európsky fond rozvoja do rozpočtu Spoločenstva počas nového plánovaného obdobia 2007-2013, nezostane na jeho súčasnej úrovni, ale v skutočnosti dôjde k jeho zníženiu.

4.5.10 Počas plánovaného obdobia 2007-2013 by boli spoločné európske politiky posilnené a čiastočne by sa ohraničili obdobné politiky jednotlivých členských štátov. Tento vývoj sa dá odôvodniť skutočnosťou, že funkcia Európskej únie sa nemôže zredukovať na úlohu púheho vykonávateľa riadiaceho činnosti jednotlivých členských štátov. Spoločný záujem si vyžaduje, aby boli vypracované a zavádzané do praxe spoločné európske politiky.

4.5.11 Predsa však nemôžeme ponechať zvýšenie pridanej hodnoty Únie na národné politiky. Komisia otvorene vysvetľuje, že účinné zvýšenie si vyžaduje veľké finančné rezervy na nadnárodnej úrovni a že teda prostredníctvom spoločných politík sa bude môcť táto účinnosť dosiahnuť najlepšie (strana 5 francúzskeho textu).

4.5.12 Následkom toho je mylné považovať túto otázku za jednoduchý problém prerozdelenia zdrojov medzi členskými štátmi. Práve naopak, je potrebné prezentovať ju ako otázku vyrovnania dosahu spoločných európskych politík s cieľom ešte viac zvýšiť pridanú hodnotu fondov Spoločenstva, ktoré jednotlivé štáty dostanú k dispozícii (strana 5 francúzskeho textu).

4.5.13 Okrem toho, vo vyčíslení pozitívnych bodov, ku ktorým Komisia pristupuje, vyzdvihuje význam opatrení Spoločenstva a vytvorenie európskej pridanej hodnoty za každé euro, ktoré je čerpané z rozpočtu Únie.

4.5.14 Odkazy tohto typu sa nachádzajú aj v nasledovných pasážach textu Komisie:

— v úvode, kde sa tvrdí, že verejné výdavky musia byť čo možno najviac rentabilné, čomu napomôže skĺbenie národných činností a činností Spoločenstva, ktoré vytvorí vyššiu pridanú hodnotu, ako každá strana osobitne,

— v kapitole I.A.1, písmeno e), kde sa analyzuje fungovanie politík Spoločenstva ako katalyzátor na zavádzanie programu sociálnej politiky v členských štátoch, ktorý je súčasťou Lisabonskej stratégie.

- v kapitole I.A.2, ktorá skúma pridanú hodnotu politiky súdržnosti,
- v kapitole I.A.3 ktorá sa zaoberá zahrnutím pridanej hodnoty spoločnej poľnohospodárskej politiky,
- v kapitole I.C, kde sa potvrdzuje, že kvalitné vonkajšie vzťahy môžu umožniť (Európskej únii) zvýšiť svoj vplyv viac tam, kde ho nemôžu členské štáty realizovať osobitne a ani vytváraním paralelných postupových línií,
- v kapitole I.C.2, konštatovaním, že takouto zjednotenou prítomnosťou v centre multilaterálnych hospodárskych radiacií orgánov ako sú Svetová banka, Medzinárodný menový fond a ekonomické inštitúcie OSN by sa v tomto novom kontexte výrazne zvýšila hodnota každého vynaloženého eura,
- v kapitole I.C.3, ktorá analyzuje pridanú hodnotu pomoci, poskytnutej Úniou tretím krajinám (výhoda porovnávaní spoločného európskeho postupu voči krízam mimo jej územia),
- v kapitole III.B, kde sa rozvíja otázka pridanej hodnoty, ktorú prinieslo vytvorenie a zavedenie nového nástroja susedstva.

4.5.15 EHSV považuje za užitočné zdôrazniť, že je absurdné podporovať európsku myšlienku a pritom znížovať dostupné prostriedky. Okrem toho limitovanie vlastných zdrojov na 1 % HDP v konečnom dôsledku spôsobí ukrajovanie z prínosu štrukturálnych a kohéznych politík natoľko, že ak sa pozrieme na finančný rámec spoločnej poľnohospodárskej politiky do roku 2013, všetky neskoršie zníženia, ktoré vyplývajú zo zníženia rozpočtu Spoločenstva budú zamerané na kohéznú činnosť, s drastickými dôsledkami pre úlohy a potreby vyplývajúce z rozšírenia EÚ. Navyiac, pri takomto vývoji bude každá iniciatíva alebo nábádanie k rozvoju pozbavená akéhokoľvek obsahu a hodnoty.

4.5.16 Na základe týchto pripomienok sa EHSV domnieva, že treba prekonať výhrady Komisie a prikloniť sa k zvýšeniu vlastných zdrojov rozpočtu Spoločenstva pre nové plánované obdobie 2007-2013 na maximálnu výšku 1,30 % HDP, pričom by sa dohliadalo na to, aby ročné približovanie sa k tomuto stroju nepredstavovalo neobvyklé odchýlky.

4.5.17 Tento názor možno podložiť konštatovaním, že krajinám, ktoré sú čistými prispievateľmi do rozpočtu Spoločenstva sa časť zdrojov uvoľnených do štrukturálnych fondov vráti vďaka vývozu. Táto otázka sa skúmala už na úrovni Európy Pätnástky a očakáva sa, že bude takým istým spôsobom fungovať aj v Európe 25 členských štátov. Následkom toho sa veľká časť fondov uvoľnených na rozvoj desiatich nových štátov rovnako opäť vráti do krajín, ktoré odovzdávajú čisté príspevky do rozpočtu Spoločenstva (trh technologických alebo elektro-

nických zariadení, poskytovanie špecializovaných služieb, odovzdávanie know-how). Tento pohľad na problematiku nemožno ignorovať vo výhlade nového rozpočtu Spoločenstva. Budeme poukazovať aj na to, že v texte oznámenia Komisie nechýba zmienka o tejto konkrétnej otázke s pripomienkou, že ak sa budú pravidlá jednotného trhu rovnako aplikovať v oblasti vnútorného trhu, dosiahne sa merateľná pridaná hodnota vďaka zvýšeniu obchodu v rámci Spoločenstva medzi členskými štátmi, najmenej rozvinutými krajinami a zostatkom EÚ. Dôvodom tohto rozmachu vnútorných transakcií bude, že skoro jedna štvrtina výdavkov vynaložených v rámci programov v týchto oblastiach sa znova vráti ostatným krajinám Únie formou zvýšeného exportu.

4.6 EHSV plne súhlasí s vyjadreniami Komisie o význame získania postavenia európskeho občana. V skutočnosti sa výhody, ktoré s tým súvisia nemusia ohraničovať na trhové slobody: okrem slobody, spravodlivosti a bezpečnosti treba rovnako garantovať prístup k základným všeobecným službám. Komisia správne poznamenáva, že výhody Európy bez hraníc musia byť rovnako prístupné a použiteľné pre všetkých občanov Európskej únie. Únia je povinná doplniť úsilie vynakladané členskými štátmi v tomto ohľade a táto činnosť samozrejme aj niečo stojí.

4.7 EHSV rovnako súhlasí s analýzou Komisie, podľa ktorej sú potrebné nielen zdroje ale aj prostriedky, ktorými sa dajú čerpať, ak chceme, aby Európa zohrávala vedúcu úlohu (rozvojová pomoc, obchodná politika, zahraničná politika, politika bezpečnosti, vonkajšie faktory iných politík atď. (pozri stranu 6 francúzskeho textu)).

4.7.1 Okrem iného, ak si zakladáme na cieľoch Ústavnej charty Európskej únie, ktorá je v štádiu schvaľovania, ochrana európskeho občana, ku ktorej sa EÚ zaviazala, sa neobmedzuje na jednoduché uznanie jej dôležitosti, ale vytvára zodpovedajúcu právnu zodpovednosť za jej zabezpečenie a následne aj záväzky v rámci kompenzácií (napríklad pre obeť terorizmu alebo prírodnej katastrofy).

4.8 EHSV sa teší dosiahnutému pokroku v niektorých častiach rozpočtu. Treba si však povšimnúť dôležitosť zmien v percentuálnych pomeroch. V skutočnosti zvýšenie zdrojov o 162 %, s ktorým sa počíta v sedemročnom cykle 2007-2013 v kapitole Občianstvo, sloboda, bezpečnosť a spravodlivosť dosahuje iba 2,239 miliónov eur. V tom istom období sa výdavky na poľnohospodárstvo znížia o 3 %, čo predstavuje 1,442 miliónov eur. Na konci obdobia budú predstavovať výdavky v týchto dvoch kapitolách vzájomne 2 % a 26 % z rozpočtu. Počas prerozdelenia výdavkov na poľnohospodárstvo treba dbať na to, že pri rozšírení EÚ a pri reformovaní ďalších organizácií spoločného trhu bude Jednotná poľnohospodárska politika (CAP) musieť zvládnuť nové veľké výzvy.

5. Konkrétne pripomienky

5.1 Ani text oznámenia, ani Tretia správa o ekonomickej a sociálnej súdržnosti sa nezaoberajú otázkou riadenia, čo sa odrazí na rozpočte Spoločenstva. Ide hlavne o voľný pohyb pracovníkov z nových desiatich členských štátov na pracovnom trhu pôvodných pätnástich členov a zavádzanie dvoj-, päť-, alebo sedemročného prechodného obdobia. V tejto oblasti si treba položiť a zodpovedať otázku, do akej miery ovplyvnia obmedzenia Pätnástky v rámci zamestnania pre pracovníkov z nových členských štátov rozsah ekonomického a sociálneho rozvoja, ktorý by mali dosiahnuť.

5.2 Iným predmetom na možnú diskusiu je vzťah medzi prínosom európskych fondov a úrovňou, ku ktorej desať nových členských štátov dospelo v prijímaní a presadzovaní záväzkov, ku ktorým sa už zaviazali.

5.3 Na to, aby sme mohli preskúmať ekonomické výhľady pre dané obdobie je potrebné osobitne preskúmať vlastné zdroje na jednej strane a rozpočtové výdavky na strane druhej. Oznámenie Komisie je postavené na komparatívnej schéme: jej štvrtá kapitola sa venuje novému finančnému rámcu s výnimočným dôrazom na výdavky, zatiaľ čo kapitola 5 vyjadruje úvahy o systéme financovania.

5.4 Toto stanovisko sa zameriava len na skúmanie výdavkov, nakoľko EHSV prehodnotí kapitolu vlastných zdrojov až po tom, ako Komisia predloží Rade správu o tejto kapitole.

5.5 Pri súčasnom stave veci však EHSV považuje za užitočné poskytnúť svoje stanovisko k dvom nasledujúcim bodom:

— vytvorenie dane Spoločenstva, ktorú európski občania ihneď zaplatia do rozpočtu Spoločenstva za účelom posilnenia jeho prostriedkov predstavuje pozitívny a zaujímavý návrh. Jej zavedenie si však vyžaduje najvyššiu opatrnosť, aby sa vyhol vyvolávaniu protieurópskych úvah, s ktorými treba stále počítať;

— zdá sa, že by bolo vhodné stanoviť nový systém prispievania, ktorý by bol spravodlivejší ako systém platný v súčasnosti. Jednoduché preskúmanie vzťahu medzi výdavkami a príjmami ukazuje, že fungovanie systému príspevkov Spoločenstva v tomto zmysle neberie do úvahy príjem na hlavu rôznych členských štátov, ktorý je predsa dobrým ukazovateľom bohatstva občanov tej ktorej krajiny.

5.5.1 Naopak, EHSV vyjadruje jednoznačné výhrady voči zovšeobecnenému opravnému mechanizmu, ktorý len inštitucionalizuje princíp „spravodlivého zisku“. Jedná sa o formu solidarity chudobnejších krajín voči bohatým krajinám, ktorá nie je akceptovateľná. V jednej zo svojich správ z roku 1998⁽¹⁾ už Komisia pristúpila k simulácii zavedenia takého mechanizmu. Výsledky ukázali, že v roku 1996, ak by bol býval všeobecný

opravný mechanizmus zavedený v 5 krajinách (UK, D, NL, A, SV; 48,7 % z HDP) a za predpokladu vylúčenia týchto krajín z financovania tejto úpravy, by náklady boli bývali prerozdelené medzi desať ostatných krajín, čo by činilo 48,9 % HDP Európskej únie! Najnovšie rozšírenie o krajiny s menej rozvinutým životným štandardom by ešte zhoršilo túto nespravodlivosť.

5.5.2 V každom prípade, ak by sa potvrdilo, že všeobecný opravný mechanizmus je potrebný, EHSV sa domnieva, že počas úprav nerovnomerností by sa nemali brať do úvahy výdavky vynaložené v rámci štrukturálnych investícií, pretože zreteľne sledujú cieľ opätovnej distribúcie.

5.5.3 EHSV sa domnieva, že v prípade zavedenia všeobecného opravného mechanizmu by mala kalkulácia rozpočtových bilancií spočívať výlučne na prevádzkových nákladoch, tak ako sa spomínalo v Berlíne už v roku 1999. Predišlo by sa tak neželaným účinkom spojeným s prerozdelením administratívnych nákladov Únie a výdavkov na politiky Spoločenstva v krajine, ktorej tieto výdavky boli skutočne vyplatené. Bolo by to tiež v súlade s metódou vyššie uvedeného priameho rozpočtu (direct budgeting) (1), podľa ktorej sú administratívne náklady pripojené k prevádzkovým nákladom, ktoré ich vyvolávajú a (2) ktorá vedie k prerozdeleniu zdrojov administratívnych výdavkov do všetkých kategórií.

5.6 Čo sa týka otázky nepriamych zdrojov, EHSV sa znovu vracia k návrhu, formulovanom v jeho stanovisku o všeobecnom rozšírení a vzájomnej účinnosti systémov cestných mýt v Spoločenstve⁽²⁾, hlavne prípadného vytvorenia jedného európskeho fondu na dopravnú infraštruktúru, ktorý by čerpal zo zdrojov vyberania jedného eurocentu na liter pohonnej hmoty, spotrebovanej každým vozidlom.

5.7 EHSV súhlasí s návrhom Komisie, aby sa obdobie plánovania rozpočtu zhodovalo s dĺžkou mandátu európskych inštitučných orgánov (Parlament, Komisia).

5.7.1 EHSV s potešením konštatuje, že finančné výhľady boli zahrnuté do Ústavy, čo prispeje k väčšej stabilite rozpočtového rámca EÚ.

5.7.2 Predsa však EHSV ľutuje, že Európska rada nedokázala zaviesť do praxe pokrok dosiahnutý na Európskom konvente, podľa ktorého by sa boli finančné výhľady strednodobo prijímali kvalifikovanou väčšinou hlasov. V skutočnosti Európska rada uprednostnila uchovať jednomyselné hlasovanie, aj keď zaistila možnosť prejsť na kvalifikovanú väčšinu, pokiaľ by takéto rozhodnutie bolo prijaté jednomyselne v Európskej rade. EHSV sa veľmi obáva, že uchovávanie jednomyselného hlasovania povedie Úniu do veľmi vážnej ústavnej krízy, alebo že v jeho dôsledku klesnú politické ambície Únie.

⁽¹⁾ Financovanie Európskej únie : správa Komisie o fungovaní systému vlastných zdrojov

⁽²⁾ Ú.v. C 32 zo dňa 5.02.2004, str. 36, odsek 4.1

5.8 EHSV podporuje návrh, ktorý by z Európskeho parlamentu učinil hlavnú inštanciu, zodpovednú za rozpočet Spoločenstva s tým, že musí byť zaň zodpovedný plne, t.j. zodpovedný rovnako za povinnú a nepovinnú časť rozpočtu.

5.9 EHSV považuje okrem iného za užitočné upozorniť na to, že napriek jednoznačným výzvam a potrebným iniciatívam vyplývajúcich z Lisabonskej stratégie text Komisie nenavrhuje konkrétne opatrenia na vzbudenie záujmu o ekonomický rozvoj v Únii. Jediným praktickým nápadom, ktorý sa v dokumente objavuje (kapitola IV, Nový finančný rámec, C Flexibilita) je založenie špeciálneho fondu, ktorý by mal doprevádzať rozvoj, ale zdroje, ktoré sú naň vyčlenené sa

takisto považujú za nedostatočné. EHSV v tejto súvislosti pripomína, že zavádzanie Lisabonskej stratégie bolo založené na hypotéze 3 % priemerného ročného nárastu, zatiaľ čo výhľady na nasledujúce roky nepresahujú 2,3 % v Európe 27 členských štátov. A navyše, s nízkym hospodárskym rastom, ktorý v Európe prevláda od roku 2000 sa Únii nepodarí odstrániť tento deficit hospodárskeho rozvoja.

5.10 Následkom toho je nutné znovu zvýšiť tieto sumy, aby sa dodržal základný predpoklad, ktorý je podmienkou pre presadzovanie a úspech Lisabonskej stratégie, ktorá si vyžaduje úpravu nášho systému prostredníctvom investícií do vzdelávania a výskumu.

Brusel, 15. septembra 2004

Predseda

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Roger BRIESCH

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru k „Úlohe ženských organizácií ako neštátnych činiteľov v realizácii Zmluvy z Cotonou“

(2005/C 74/08)

Na svojom plenárnom zasadnutí sa dňa 17. júla 2003 Európsky hospodársky a sociálny výbor rozhodol vypracovať z vlastnej iniciatívy stanovisko, a to podľa pravidiel 29(2) svojho Vnútorneho poriadku, k „Úlohe ženských organizácií ako neštátnych činiteľov v realizácii Zmluvy z Cotonou“.

Sekcia pre „Externé vzťahy“, ktorá bola zodpovedná za prípravu práce Výboru v danej veci, prijala toto stanovisko dňa 7. júla 2004. Spravodajcom bola **pani Floriová**.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 411. plenárnom zasadnutí (zasadnutie z dňa 15. septembra 2004) prijal nasledovné stanovisko 115 hlasmi za, 8 hlasmi proti, a 8 hlasujúcich sa hlasovania zdržalo.

1. Úvod

1.1 V rámci činností súvisiacich s politikami Európskej únie zameranými na rozvíjajúce sa regióny, a hlavne na africké, karibské a tichomorské štáty (ACP), mal Európsky hospodársky a sociálny výbor príležitosť monitorovať vývoj v oblasti politiky spolupráce EÚ. Tento vývoj stále viac a viac smeroval k zúčastnenému prístupu, t.j. smerom k zahrnutiu a uznávaniu úlohy neštátnych činiteľov pri definovaní a vykonávaní týchto politik. Preto inštitúcie a neštátni činitelia hrajú doplnkovú úlohu v činnostiach zameraných na zvyšovanie dopadu rozvojových programov.

Zmluva z Cotonou je v súčasnosti jediným príkladom toho, že sa takáto účasť dostala na inštitucionálny základ. Žiada, aby vlády plne angažovali neštátnych činiteľov v rôznych štádiách národnej stratégie rozvoja.

1.2 So zreteľom na tieto smernice a skutočnosť, že Výbor už vytýčil svoje postavenie v predchádzajúcom stanovisku k úlohe občianskej spoločnosti v európskej politike rozvoja (REX 097/2003), cítíme, že je dôležité pozrieť sa hlbšie na otázku účasti žien a ich základného a špecifického príspevku k formulovaniu a realizácii politik rozvoja v afrických, karibských a tichomorských štátoch, ktorých sa týkajú Zmluvy z Cotonou. Veríme, že by bolo užitočné zdôrazniť, aká cená môže byť ich úloha a ako je potrebné ju správne podporiť v rámci Zmlúv z Cotonou a vskutku vo všetkých politikách rozvoja.

1.3 Okrem toho Výbor ako orgán EÚ, ktorý zastupuje organizovanú občiansku spoločnosť, už predtým potvrdil „základnú úlohu, ktorú hrajú ženy ako vedúci hráči v oblasti rozvoja, a zdôraznil potrebu podporiť ich organizácie a zabezpečiť, že sa budú nestranné angažovať v poradenských orgánoch a rozhodovacích orgánoch.“ (Stanovisko k *Zelenej knihe o vzťahoch medzi Európskou úniou a africkými, karibskými a tichomorskými štátmi v predvečer 21. storočia – výzvy a možnosti pre nové partnerstvo* (Spravodajca: **pán Malosse**), EXT 152/1997).

Skutočná účasť neštátnych činiteľov vo všeobecnosti a hlavne ženských organizácií v rozhodovacom procese má pred sebou ešte dlhú cestu, než bude plne realizovaná.

2. Všeobecné poznámky

2.1 Posledná správa Svetovej banky (Správa o svetovom vývoji v roku 2004) výslovne uznáva, že globálny trh už nepostačuje na zabezpečenie hospodárskeho, sociálneho a odborného rozvoja, a hlavne na odstránenie tých prekážok, ktoré bránia vyrovnanému a trvalo udržateľnému rastu všetkých krajín sveta, na severe aj na juhu. V roku 2002 bol príjem na hlavu piatich šiestin obyvateľstva sveta menší než 1 200 dolárov, v porovnaní s priemerom 26 000 dolárov u zostávajúcej jednej šiestiny obyvateľstva, z ktorej obrovská väčšina žije v najbohatších krajinách.

2.2 Doposiaľ žiadna z medzinárodných inštitúcií (MMF, Svetová banka, WTO, ILO, OSN, atď.) nedokázala fungovať ako efektívny, demokratický a celosvetový regulačný orgán, ani sami nedokázali obmedziť nerovnosti v hospodárskom rozvoji medzi krajinami a sociálnymi skupinami.

2.3 Okrem toho, hlavne v období pomalého hospodárskeho rastu vo väčšine krajín, sú rozvíjajúce sa krajiny povinné, na návrh alebo naliehanie medzinárodných organizácií, prijať vlastné politiky hospodárskej reštrukturalizácie, ktoré môžu len ťažko pretrvať, a majú najnegatívnejší dopad na chudobných ľudí. Štrukturálne zmeny vyvolali, za absencie adekvátnych politík sociálnej ochrany, nárast chudoby, pochybnosti a neistoty medzi tými najchudobnejšími časťami spoločnosti (aj na severe, aj na juhu).

2.4 V posledných rokoch sa tiež rozšírila priepasť medzi formálnou celosvetovou ekonomikou a neformálnou miestnou ekonomikou. Ľudia, ktorí si zarábajú na živobytie v neformálnom sektore ekonomiky sa netešia žiadnym právam, ani nezdieľajú hospodársky rast ich krajiny, dokonca aj keď k nemu efektívne prispievajú.

2.5 Ženy sú v tejto časti obyvateľstva vo väčšine, a preto budú s najväčšou pravdepodobnosťou trpieť kvôli takýmto podmienkam. Ženy, ktoré žijú v chudobe v rozvíjajúcich sa krajinách, nielenže nedokážu dostať sa k tovarom a službám, ale často sú aj obeťmi vážnych porušení ich ľudských, sociálnych a hospodárskych práv.

2.6 Chudoba, nezamestnanosť a podzamestnanosť najviac zasahujú ženy.

2.7 Mnoho návrhov politík, krokov a projektov podpory žien vzišlo z rôznych konferencií, ktoré organizovali agentúry a komisie Organizácie spojených národov. Úplne poslednou z nich bola konferencia venovaná cieľom rozvoja tohto tisíc-

ročia, kde boli schválené dva kľúčové dokumenty. V oboch dokumentoch patria medzi kľúčové témy práva žien na rovnoprávny prístup a plné angažovanie sa v procese rozhodovania sa, prevencia chorôb a ochrana zdravia.

3. Európske inštitúcie a prevládajúce politiky

3.1 Článok 3 Zmluvy o ES uvádza, že vo všetkých svojich činnostiach, vrátane činností týkajúcich sa rozvojovej spolupráce, sa bude EÚ zameriavať na odstraňovanie nerovnosti a podporovanie rovnoprávnosti mužov a žien.

3.2 EÚ a jej členské štáty sú signatármi Deklarácie a platformy konania, ktorú schválila Štvrtá konferencia o ženách (Peking, 1995), na ktorej sa spustila skutočná stratégia odstraňovania všetkých prekážok v rovnoprávnosti pohlaví, a na ktorej sa zakotvil princíp prevládania podpory rovnoprávnosti pohlaví. Po prijatí záväzku podpísaním platformy v Pekingu bolo schválené nariadenie (ES 2836/98) o otázkach integrácie pohlaví v rozvojovej spolupráci.

3.3 Tento text, ktorého platnosť vypršala v decembri 2003, bol nahradený novým nariadením na obdobie rokov 2004-2006, ktorý významne posilnil a potvrdil svoje ciele, t.j. podporu hlavnej tendencie spojenú so špecifickými opatreniami pri podpore žien, s podporou rovnoprávnosti pohlavia ako dôležitého faktora pri znižovaní chudoby. Tento dokument tiež znovu potvrdzuje podporu verejných a súkromných činností v rozvíjajúcich sa krajinách zameraných na podporu rovnoprávnosti pohlaví.

3.4 Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady o „Podpore rovnoprávnosti pohlaví v rozvojovej spolupráci“ sa dá považovať za dôležitý referenčný bod pre politiky spolupráce. Oblasťami činnosti, ktoré boli vybrané ako priority, ktoré si zaslúžia pozornosť, boli kontrola zdrojov a služby pre ženy, hlavne v oblastiach vzdelávania, zamestnanosti a politického rozhodovania. Tento dokument zdôraznil potrebu štatistiky rozčlenenej podľa pohlavia a veku, aby sa mohli identifikovať a rozširovať nové metódy, analýzy, hodnotenia dopadu, atď.

4. Cotonou: zúčastnený prístup a otázky pohlavia

4.1 Zmluva z Cotonou, podpísaná dňa 23. júna 2000 s africkými, karibskými a tichomorskými štátmi, znamenala bod obratu v politike EÚ v oblasti rozvoja a obchodu v tom, že po prvýkrát sa začlenilo angažovanie sa neštátnych činiteľov do definície **národnej stratégie rozvoja**, čím sa im dostalo úlohy, ktorá dopĺňa úlohu štátnych inštitúcií. V zmluve sa neštátni činitelia definujú ako: súkromný sektor; hospodárski a sociálni partneri, vrátane odborových zväzov; občianska spoločnosť vo všetkých formách, ktoré nadobúda za konkrétnych národných okolností.

4.2 Zmluva uvádza, že neštátni činitelia budú informovaní o politikách a stratégiách spolupráce, o prioritách spolupráce v sektore, ktorý ich priamo ovplyvňuje, o politickom dialógu a bude sa s nimi o nich radiť; budú dostávať finančné zdroje na podporu miestnych procesov rozvoja; musia byť začlenení do vykonávacích projektov a programov v oblastiach ich záujmu; a nakoniec, budú dostávať pomoc a podporu pri budovaní kapacity, hlavne s ohľadom na organizáciu, zastupovanie a využívanie konzultačných mechanizmov, výmenu a dialóg s cieľom podpory strategických aliancií.

4.3 V súlade s politikou EÚ táto zmluva tiež zdôrazňuje prepojenie, ktoré existuje medzi politikou, obchodom a rozvojom. Vskutku, partnerstvo je založené na piatich nezávislých pilieroch: celkový politický rozmer, podpora zúčastneného prístupu, cieľ zníženia chudoby, zriadenie nového rámca hospodárskej o obchodnej spolupráce, a nakoniec reforma finančnej spolupráce.

4.4 Stratégia rozvoja by tiež mala do úvahy trvale brať rovnoprávnosť pohlaví. Ide o jednu z troch prierezových tém zmluvy (články 8 a 31).

4.5 Zmluva z Cotonou inštitucionalizuje úlohu Výboru ako uprednostňovaného účastníka rokovaní hospodárskych a sociálnych záujmových skupín afrických, karibských a tichomorských štátov, s výslovným mandátom pre poradenstvo pre organizácie občianskej spoločnosti.

5. Účasť ženských združení, nevládných organizácií a organizácií

5.1 Berúc do úvahy postoj EÚ k otázkam pohlavia a so zreteľom na úlohu priradenú Výboru touto zmluvou sa zdá vhodné pozrieť sa bližšie na špecifickú úlohu žien a ich účasť v občianskom dialógu v rámci zmluvy.

5.2 Samozrejme, vzhľadom na obrovský počet a geografické rozšírenie krajín, ktorých sa to týka, ženy v afrických, karibských a tichomorských štátoch sa nemôžu považovať za homogénnu skupinu; existujú obrovské rozdiely vzhľadom na región, kultúrny kontext, sociálno-ekonomickú skupinu, úroveň príjmu a to, či žijú vo vidieckom alebo mestskom prostredí. Napriek tomu, hoci sme v rámci ohraničení zovšeobecňovania, ktoré sme nútení urobiť, je dôležité, že tieto ženy sa skutočne môžu začleniť do zúčastnených procesov, ktoré uviedli do chodu Zmluvy z Cotonou.

5.3 Počiatočná ťažkosť, ktorá vyplynula zo skutočnosti, že *Smernice princípov a správnej praxe pre angažovanie neštátnych činiteľov v oblasti poradenstva a dialógu o rozvoji* spomína otázky pohlavia len mimochodom, neexistujú žiadne kvalitatívne alebo kvantitatívne údaje o angažovaní sa žien v *Predbežnom hodnotení ustanovení zmluvy z Cotonou pre zainteresovanie neštátnych činiteľov do plánovacích procesov* (23/1/04).

5.4 Na základe dôkazov zozbieraných na rôznych regionálnych seminároch a fórach by sa mohlo zdať, že angažovanie sa ženských združení, organizácií a nevládných organizácií vo vytváraní národných stratégií je vo veľa prípadoch obmedzené.

5.5 Existuje veľký nesúlad medzi zámermi uvádzanými v zmluve a ich vykonávaním. Okrem toho sa zdá, že len niekoľko opatrení bolo prijatých, aby sa umožnilo angažovanie žien.

5.6 V situáciách, kde je vytváranie a štruktúrovanie dialógu s občianskou spoločnosťou vo všeobecnosti dosť ťažké, je zvyšovanie úlohy žien ešte ťažšie. Okrem toho, proces implementácie ustanovení zmluvy ohľadne participácie stále pokračuje a zahŕňa Komisiu, ktorej úloha sa považuje za rozhodujúcu, ako aj podporu vlád a samotných neštátnych činiteľov, ktorých potenciál, kompetencie a stupeň organizácie sa líši od regiónu k regiónu.

5.7 Prekážky, na ktoré sa naráža pri vykonávaní zúčastneného prístupu vo všeobecnosti, sú početné a rôzne. Ako už bolo uvedené v predchádzajúcom stanovisku⁽¹⁾, patrí medzi ne:

- skutočnosť, že väčšina národných vlád v tretích krajinách je veľmi opatrná v otázke dialógu s neštátnymi činiteľmi;
- dokonca aj tam, kde je rezerva pre takýto dialóg, zostáva skutočná schopnosť neštátnych činiteľov mať skutočný vplyv na definovanie rozvojových programov a stratégií veľmi obmedzená;
- vysoká úroveň centralizácie správy v týchto krajinách neumožňuje angažovanie sa neštátnych činiteľov vo všeobecnosti, a tiež má sklon dávať na okraj tie najvzdialenejšie oblasti, hlavne vidiecke, kam sa dá ťažko dostať, a ktoré sú často tie najchudobnejšie;
- nedostatok akýchkoľvek jasných pravidiel a noriem, ktorými by sa riadilo efektívne angažovanie sa neštátnych činiteľov; obmedzená úroveň organizácie občianskej spoločnosti v mnohých tretích krajinách: hlavným problémom je často problém rozvíjania potenciálu všetkých ľudí, ktorí by sa mali podieľať na danom procese;
- prístup k finančným zdrojom, ktorý je tesne prepojený s otázkou šírenia informácií a prístupu k informáciám. Vskutku, neštátni činitelia v tretích krajinách sa nielen sťažujú, že často neexistuje žiaden systém na rozširovanie informácií; postupy používané na poskytovanie finančných prostriedkov sú vo väčšine prípadov príliš drahé a komplikované, ako neštátni činitelia často zdôrazňovali.

⁽¹⁾ Úloha občianskej spoločnosti v Európskej rozvojovej politike (REX 097/2003)

5.8 Keď príde na angažovanie sa žien, tieto prekážky ešte viac zhoršujú podmienky na jednej strane v dôsledku sociálno-hospodárskych, kultúrnych a náboženských faktorov, a na druhej strane v dôsledku mnohých vlád, ktoré majú obmedzené chápanie základných práv vo všeobecnosti a hlavne práv žien.

5.9 Z tohto hľadiska Zmluva z Cotonou, uvádzajúca rešpektovanie ľudských práv, demokratických princípov a právneho štátu ako základných prvkov partnerstva, sa stará o to, aby boli prijaté opatrenia a aby bola v prípade vážneho porušenia pravidiel o tom oboznámená druhá strana. Napriek tomu, ako už bolo uvedené v dávnejšom stanovisku Výboru (stanovisko k Zmluve o partnerstve medzi ACP-EÚ, CESE 521/2002, **pán Baeza San Juan**), bolo by vhodnejšie vytvoriť špecifickejšie kritériá pre ochranu týchto princípov.

6. Ženy v procese rozvoja a oblasti prednostného konania

6.1 V skutočnosti je téma žien v občianskej spoločnosti úzko prepojená na ich úlohu v procese rozhodovania a v celkovom procese rozvoja. S ohľadom na uvedené môže byť užitočné rozšíriť rozsah diskusie.

6.2 Ženy nielenže môžu významne prispieť k procesu rozvoja, ale musia byť tiež schopné využívať výhody prínosov a príležitostí, ktoré rozvoj prináša.

6.3 Keďže ženy skôr tvoria slabšie časti spoločnosti v rozvíjajúcich sa krajinách vo všeobecnosti a hlavne v afrických, karibských a tichomorských štátoch, je pravdepodobnejšie, že budú trpieť chudobou a biedou, pretože nemajú dostatočný prístup k zdrojom a kontrolu nad nimi, aby mohli zlepšiť svoje vlastné životné podmienky a prispieť k hospodárskemu rozvoju svojej krajiny.

6.4 Prístup k takýmto zdrojom a kontrola nad nimi by sa preto zdala byť nevyhnutnou podmienkou pre účinný boj proti chudobe a spúšťanie trvalo udržateľného, dlhodobého rozvoja.

Ak sa ženy angažujú v hospodárskej činnosti, často ide o neformálny sektor, ktorý je obzvlášť citlivý voči účinkom makroekonomickej reštrukturalizácie.

6.5 Bez ohľadu na „Ciele rozvoja v tomto tisícročí“, ktoré EÚ podpísala, s cieľom zredukovať na polovicu chudobu do roku 2015, existuje nebezpečenstvo, že rokujúci z oboch strán budú venovať svoju pozornosť len účinkom makroekonomických a politických rozmerov a dopadu, ktorý budú mať opatrenia, o ktorých sa rokuje, na rozličné sektory obyvateľstva. Kroky Európskej komisie smerom k vytváraniu nástrojov monitorovania účinkov takýchto zmlúv sa budú podporovať.

6.6 Spomedzi týchto tém zvýraznených v rôznych dokumentoch Organizácie spojených národov, FAO, a ostatných medzinárodných orgánov, je možné, kvôli jednoduchosti, identifikovať určitý počet oblastí s prednostným konaním (samozrejme, tento zoznam nemusí byť vyčerpávajúci):

— Vzdelávanie a ďalší rozvoj

Ukázalo sa, že podpora vzdelávania a ďalšieho profesijného rozvoja nielenže prináša zlepšenia v živote jednotlivcov, ale tiež môže mať pozitívny dopad na miestnu komunitu. Korelácia medzi vzdelávaním a inými oblasťami ekonomiky a spoločnosti a jej vplyvom na úlohu (vzdelaných) žien bola dokázaná v mnohých štúdiách, výskumných projektoch a sadách štatistík. Je preto veľmi dôležité podporovať dostupnosť školského a ďalšieho vzdelávania v rozvojových krajinách, a zabezpečiť, že aj muži aj ženy budú mať prístup k nemu zdarma. Na celom svete ešte stále 24 % dievčat vo veku, kedy by mali chodiť do základnej školy, školu nenavštevuje (u chlapcov je toto číslo 16 %). V rozvojových krajinách má 61 % mužov aspoň základné vzdelanie, v porovnaní so 41 % žien.

— Prístup k zdrojom

Prístup k finančným zdrojom a hlavne jednoduchosť prístupu k bankovým pôžičkám, mikroúverom, príležitostiam na sporenie a poisťné služby pre ženy sa považuje za jednu z oblastí prednostného konania. Informácie o takýchto otázkach sú jedným z možných prístupov. Série odporúčaní v tejto oblasti, hlavne o zlepšovaní prístupu k finančným zdrojom pre ženy už boli odporúčané v OSN. Vzhľadom na rýchle tempo zmeny v globálnom hospodárstve na trhu by sa malo na zdroje rozvoja hľadieť z perspektívy žien. Rozdiely medzi mužmi a ženami vo vzťahu k prístupu k hospodárskym zdrojom, tovaru a službám pre verejnosť a vlastníctvu pozemkov a ich kontrole olúpili ženy o základné práva a hospodárske príležitosti, moc a nezávislý hlas v politických a rozhodovacích procesoch.

— Politiky zamestnanosti

Napriek niekoľkým malým pokrokom v oblasti účasti žien na trhu práce, určite sa nedá povedať, že existuje rovnosť príležitostí v prístupe na formálny trh práce a k slušnému platu v afrických, karibských a tichomorských štátoch. V rozvojových krajinách je neformálny sektor tým najväčším zdrojom zárobkov a zamestnanosti. Sú to ženy, kto je najviac postihnutý stratou pracovných miest vo veľkom počte afrických, karibských a tichomorských štátov. Často končili alebo ako nezamestnané alebo v nechránenom, neformálnom, neistom pracovnom pomere, ktorý často neprináša dostatočný plat dokonca ani na to, aby zabezpečil životné potreby. Príležitosť, mať prístup k drobným úverom, presadzovať drobné podnikanie medzi ženami a vlastniť pozemok, je dôležitá pre zabezpečenie primeraného životného štýlu pre mužov aj ženy, ale podľa Organizácie pre výživu a poľnohospodárstvo (FAO) Organizácie spojených národov ženám sa účinne toto právo upiera v mnohých rozvíjajúcich sa krajinách. Analýza úverových schém v piatich afrických krajinách ukazuje, že ženy dostávajú 10 % pôžičiek pre malých vlastníkov pôdy; zostávajúcich 90 % je určených pre mužov.

— *Ženy a zdravie*

Koncepty reprodukčného zdravia a práva žien na zdravie vo všeobecnosti sú v mnohých rozvojových krajinách ešte stále cudzie. To má katastrofálne dôsledky nielen pre jednotlivé ženy, ktorých životy sú ohrozené, ale aj pre spoločnosť všeobecne. Obrazným príkladom toho, aká kritická je daná situácia, je, že človeku stačí len premýšľať o ťažkostiach pri ošetrovaní a prevencii STI/HIV, a dopadu, aký má rozšírenie sa choroby na sociálne a hospodárske systémy v mnohých krajinách, hlavne v subsaharskej Afrike.

Sexuálne a biologické rozdiely medzi mužmi a ženami sa často odrážajú v oblasti zdravia a zdravotníckeho ošetrovania. Úloha a stav prisúdený ženám neodráža ich skutočnú potrebu správneho prístupu k zdravotníckej starostlivosti a liekom, ani neberie do úvahy ich zodpovednosť v spoločnosti. Skromná pozornosť sa venuje rôznym potrebám, ktoré sú charakteristické pre ženy. To má pre ženy celoživotné negatívne dôsledky. Problém sa stáva ešte viac alarmujúcim na tých miestach, kde má sociálno-kultúrny kontext sklon obhajovať fyzické, psychologické a sexuálne zneužívanie žien.

— *Boj proti všetkým formám násillia voči ženám*

Násillie voči ženám je ešte stále tou najťažšou bitkou, ktorú je treba vybojovať a dokonca kvantifikovať. Človeku stačí len premýšľať o fenoméne domáceho násillia, ktoré je dosť ťažké hlásiť v západných spoločnostiach, mrzачenia genitálií, a pašovania ľudí, ktoré sa javí byť neustále na vzostupe. Hlavnými obeťami tohto fenoménu, ktorý sa mení na sexuálne otroctvo a iné formy nútenej práce, sú ženy a deti, hlavne tie, ktoré žijú v krajinách pustošených vojnou a konfliktom.

7. Odporúčania

7.1 Ak chce Európska únia skutočne dosiahnuť pozitívny dopad na životné podmienky žien a chudobných ľudí, je nutné dosiahnuť väčšiu zrozumiteľnosť a rozhodnosť pri definovaní zámerov a cieľov podpory žien a krokov, ktoré sa musia urobiť. Obrovská starostlivosť je predovšetkým potrebná s ohľadom na prispôsobovacie politiky, ktorých účinky trestali ženy, a všeobecnejšie povedané najzraniteľnejšie časti obyvateľstva. Výhody takýchto politík pre tieto sociálne skupiny musia byť jasné.

7.2 Preto veríme, že je nevyhnutné, aby hodnotenie obchodných dohôd medzi EÚ a tretími krajinami, hlavne africkými, karibskými a tichomorskými štátmi, tiež zahŕňalo špecifickú analýzu ich dopadu na podmienky najchudobnejších častí obyvateľstva a otázky pohlavia.

7.3 Investície zamerané na posilnenie združení a nevládných organizácií, ktoré podporujú rovnoprávnosť pohlaví a posilnenia postavenia žien, sú dôležité pre prinesenie celkového zlepšenia hospodárskych, sociálnych a politických

podmienok v rozvíjajúcich sa krajinách, a zabezpečenie toho, že budú mať úžitok zo sociálneho a hospodárskeho rastu, ktorý je v súlade s trvalo udržateľným rozvojom.

7.4 Dosiahnutie toho, čo je vytýčené vyššie, nie je jednoducho otázkou podpory lepšej integrácie žien do občianskej spoločnosti, ale skôr vytvorenia základných podmienok, ktoré by im umožnili skutočne byť angažovanými, ocenenými a podporovanými, aby mohli dosiahnuť rovnoprávnosť s mužmi pre rozvoj ich krajín. Posilnenie úlohy žien v procese participácie je kľúčom k dosiahnutiu ich rozhodovacej právomoci.

7.5 Najdôležitejšou základnou podmienkou je preto potvrdenie rovnoprávných práv prístupu k vzdelávaniu a ďalšiemu profesionálnemu rozvoju pre ženy. V tejto súvislosti je dôležité podporovať všetky programy a projekty s cieľom dosiahnuť uvedené ako základný pilier v zabezpečení podpory úlohy žien v národnom rozvoji, počnúc základnou gramotnosťou až po schopnosť používania výpočtovej techniky a vytvárania prepojenia medzi ženskými organizáciami.

7.6 V kontexte procesu decentralizácie, s ktorým Komisia ráta, je úloha delegácií, ako je uvedené v Smerniciach k princípom a najlepším praktikám pre účasť neštátnych činiteľov, vydaných dňa 24. februára 2002, veľmi dôležitá. Tieto delegácie sa tešia výraznej flexibilitě, pokiaľ ide o voľbu tých najvhodnejších opatrení, a sú zodpovední za monitorovanie a umožňovanie väčšieho angažovania sa neštátnych činiteľov. Hoci tieto smernice neobsahujú žiadne špecifické návrhy, čo sa týka účasti a úlohy ženských organizácií, veríme, že delegácie by mali mať výrazný vplyv na umožnenie ich identifikácie a začlenenia do občianskeho dialógu, vytvárania sietí a vytvárania stratégie pre budovanie kapacity zameranej špeciálne na ženy.

Delegáciám by mala byť daná špecifická zodpovednosť za podporu hlavnej tendencie v otázkach pohlavia, a aspoň jeden zástupca delegácie by mal dostať špecifické školenie v oblasti otázok súvisiacich s pohlavím.

7.7 Zvláštna pozornosť by sa tiež mala venovať potvrdzovaniu aktuálneho stavu ženských organizácií a ich charakteristik, pretože v tejto oblasti je často nedostatok adekvátnych informácií.

Výbor by sám mohol pomôcť pri identifikácii európskych a medzinárodných združení a organizácií, ktoré pôsobia pri podpore žien v afrických, karibských a tichomorských štátoch a podporujú ich účasť.

7.8 Dokumenty národnej stratégie by sa mali výslovne starať o angažovanie sa žien pri ich zostavovaní a o pozitívne opatrenia zamerané na posilnenie aktivít ženských skupín. Sme presvedčení, že Komisia môže v tomto ohľade uplatniť určitý vplyv.

Výbor vyzýva Komisiu, aby vytvorila špecifickú rozpočtovú kapitolu pre ženské organizácie občianskej spoločnosti v afrických, karibských a tichomorských štátoch.

7.9 Všeobecnejšie povedané, je dôležité vytvoriť rýchle kanály pre ženské skupiny, a to s ohľadom na spôsobilosť neštátnych činiteľov aj na prístup k finančným prostriedkom.

7.10 Vzdelávacie kurzy zamerané na podporu aktivít ženských skupín, ktoré fungujú na miestnej úrovni, by mohli byť v kontexte Zmluvy z Cotonou, potvrdené ako užitočný nástroj pri realizácii tejto zmluvy.

7.11 Výbor sa zaväzuje, že bude podporovať organizovanie seminárov zameraných na identifikáciu a pohľad do hĺbky na

témy súvisiace s postavením a účasťou žien v afrických, karibských a tichomorských štátoch.

7.12 Výbor bude vyžadovať rovnakú účasť ženských delegácií na týchto seminároch a bude podporovať stretnutia so ženami a združeniami z afrických, karibských a tichomorských štátov a s tretími krajinami vo všeobecnosti.

7.13 Výbor sa zaväzuje, že do konca prvého polroku 2005 zorganizuje konferenciu s vyššie spomenutými činiteľmi. Cieľom uvedeného bude propagovanie úlohy žien v rozhodovacom procese, identifikovanie prekážok a definovanie stratégií založených na názore na proces rozvoja samotných činiteľov.

Brusel 15. septembra 2004

Predseda

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Roger BRIESCH

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru k téme „K 7. rámcovému programu pre výskum: potreba výskumu v rámci demografických zmien – kvalita života v starobe a potreba technológií“

(2005/C 74/09)

Európsky hospodársky a sociálny výbor sa 29. januára 2004 podľa článku 29 odseku 2 Vnútorneho poriadku rozhodol vypracovať stanovisko k téme: „K 7. rámcovému programu pre výskum: potreba výskumu v rámci demografických zmien – kvalita života v starobe a potreba technológií“.

Špecializovaná skupina pre vnútorný trh, výrobu a spotrebu, poverená prípravou úloh, prijala stanovisko dňa 14. júla 2004. Spravodajkyňou bola pani HEINISCH.

Výbor na svojom 411. plenárnom zasadnutí dňa 15. a 16. septembra 2004 (schôdzi z 15. septembra) so 144 hlasmi za, 1 hlasom proti, 2 členovia sa hlasovania zdržali, schválil nasledujúce stanovisko:

1. Zhrnutie

Zdôvodnenie

1.1 Vzhľadom na demografický obrat, šance a riziká kvality života rastúceho počtu starších ľudí v Európe, Výbor navrhol

(a) zaradiť vzorovú akciu k tejto tematike do 7. výskumného rámcového programu a

(b) prijať sprievodné opatrenia, aby sa vytvorili podložené rozhodujúce predpoklady pre včasné politické plánovanie, rozhodovanie a rokovanie na európskej ako aj na národnej úrovni.

Biologické, psychologické, sociálne, kultúrne, technologické, ekonomické a štrukturálne aspekty starnutia sú navzájom úzko prepojené. Zároveň k starnutiu dochádza v konkrétnom priestorovom a spoločenskom kontexte. Tento kontext je v Európe charakterizovaný výraznými geografickými, kultúrnymi a sociálno-štrukturálnymi protikladmi. Obidva aspekty – mnohorakosť dimenzií procesu starnutia ako aj rozdielne podmienky, za akých k nemu dochádza – nie sú v súčasných výskumných programoch zohľadnené. Iba takto široko a dlhodobo koncipovaný výskum by mohol poskytnúť fundované podklady pre plánovanie a rozhodovanie, ktoré sú potrebné v najrozličnejších spoločenských oblastiach a na všetkých úrovniach rozhodovania vzhľadom na zmeny vo vekovej štruktúre obyvateľstva.

K bodu (a) je potreba výskumu potrebná predovšetkým vzhľadom na

- hospodársku a finančnú politiku (4.1)
- prácu a zamestnanosť (4.2)
- reálny život starších ľudí (4.3)
- sociálne prostredie (4.4)
- celoživotné vzdelávanie (4.5)
- zachovanie zdravia a starostlivosť o zdravie (4.6)
- nové technológie (4.7)
- zhodnotenie, prepojenie a doplnenie existujúcich vedomostí (4.8).

Multidimenzionalita procesu starnutia ako aj rôzne kultúrne, ekonomické a štrukturálne podmienky, za ktorých sa uskutočňuje, spôsobujú nevyhnutnosť dlhodobého, multi- a interdisciplinárneho výskumu.

K bodu (b) sa považujú za dôležité predovšetkým nasledujúce sprievodné opatrenia na zabezpečenie rešpektovania článku 85 Európskej ústavy, ktorá garantuje všetkým starým občanom EÚ právo na dôstojný život a aktívnu účasť na občianskych a rozhodovacích procesoch:

- aplikácia „otvorenej metódy koordinácie“, aby sa zaujal jednotný prístup k ukazovateľom kvality života starších ľudí v Európe a vytvorila jednotná klasifikácia týchto indikátorov, aby sa umožnila výmena skúseností, medzeurópske porovnávanie a vzájomné vzdelávanie, urýchlil dialóg medzi zástupcami organizovanej občianskej spoločnosti a príslušnými generálnymi riaditeľstvami Komisie (ďalej len GR) a za účelom vytvorenia dohody o spoločných hodnotových predstavách so zreteľom na starnúcu spoločnosť.
- zriadenie spoločného pozorovateľského orgánu - observatória (European Observatory) na vybudovanie Európskej agentúry pre otázky starnutia (European Agency on Ageing) a databanky na vytváranie, prepojenie a odovzdávanie vedomostí na zlepšenie otvorenej metódy koordinácie a na odvodenie dôsledkov potrebných pre prax a politiku;
- zriadenie kategórie „skupina starších ľudí“ v EHSV;
- workshopy a konferencie, aby sa zväčšili znalosti o demografickom obrate a naliehavosť preventívnych a sprievodných opatrení, posilnilo sebavedomie, čo najviac dali na vedomie výsledky výskumu a urýchlila výmena medzi „starými“ a „novými“ členskými štátmi.

Cieľ:

Vytvorenie rozsiahlej vedomostnej základne:

- pre politické opatrenia na zachovanie a v prípade potreby zvýšenie kvality života dnešných a budúcich generácií starých ľudí,

- na posilnenie hospodárskeho rozvoja a konkurencieschopnosti Európy vzhľadom na potenciál, ktorý so sebou prinášajú demografické zmeny.

2. Úvod

2.1 Demografická zmena štruktúry obyvateľstva je jedným z najväčších historických úspechov a zároveň aktuálnou výzvou našej doby. Ešte nikdy nemohli celé generácie tak oprávnené ako v súčasnosti dúfať a očakávať, že prežijú veľa rokov trvajúce obdobie staroby. Z tohto novo vzniknutého obdobia života vyplývajú rozmanité pozitívne tvorivé možnosti, ale aj celkom nové individuálne a spoločenské úlohy. Vo väčšine európskych krajín má veľa starších ľudí k dispozícii dostatočný príjem a potrebné fyzické a kognitívne kompetencie, aby mohli samostatne a uspokojivo prežiť zvyšné roky. Z toho vyplývajú nové príležitosti pre hospodársky a spoločenský rozvoj. So zvyšujúcim sa vekom však rastie aj riziko klesajúcich fyzických, sensorických a kognitívnych kompetencií, a tým funkčných obmedzení. Okrem toho žijú v spoločnosti aj také skupiny, ktoré nemajú k dispozícii dostatočné materiálne, sociálne a osobné zdroje, aby mohli prežiť dôstojnú starobu. Toto sa týka predovšetkým veľkého počtu osamelo žijúcich starších žien. Aj medzi európskymi krajinami existujú z tohto hľadiska veľké rozdiely. Kvôli posunutiu štruktúry starnutia je k tomu potrebné vo všetkých krajinách rozdeľovanie prostriedkov, ktoré sú k dispozícii a prispôsobenie zdravotných a sociálnych systémov. Starnutie obyvateľstva sa týka – aj keď v trochu rozdielnom časovom priebehu – všetkých krajín Európskej únie. Vo svojej správe o činnosti EHSV 2000-2002 predseda píše (strana 69):

2.2 „Výbor ďalej poukázal na obavy vzbudzujúci, predpokladaný vývoj obyvateľstva, ktorý má dopad predovšetkým na zamestnanosť, zdravie a dôchodok.“

2.3 Tento vývoj je východiskovým bodom danej iniciatívnej správy k potrebe výskumu v oblasti „Demografický obrat – kvalita života v starobe a potreba technológií“, ktorým sa navrhuje zaradiť vzorovú akciu k tejto tematike do 7. výskumného rámcového programu. Obsahuje dva samostatné, ale úzko prepojené aspekty: Po prvé, demografický obrat ako taký, ktorý je na jednej strane zapríčinený poklesom miery pôrodnosti a s tým súvisiacou zmenou rodinných štruktúr, a na druhej strane rastúcou priemernou dĺžkou života obyvateľstva. Po druhé, starnutie a starobu ako samostatné obdobie života s vysokým potenciálom na sociálne, kultúrne, organizačné, technologické a ekonomické inovácie, ale aj riziká. Pre obidva aspekty existuje potreba výskumu nielen so zreteľom na celospoločenské dôsledky a zodpovedajúcu politickú potrebu konať (makro-úroveň) ako aj na dôsledky a zodpovedajúcu potrebu konať na zabezpečenie kvalitného života starších občanov, pričom sa musia stále zohľadňovať špecifické rozdielne životné situácie pre obe pohlavia (mikro-úroveň).

3. Pozadie a odôvodnenie iniciatív

3.1 Na základe historicky nového demografického obratu a s tým súvisiacimi zmenami štruktúr obyvateľstva a sociálnymi štruktúrami existuje zvýšená potreba poznania, aby sa mohli odhadnúť dôsledky na celospoločenský vývoj a vytvoriť podložené rozhodujúce predpoklady pre včasné politické plánovanie, rozhodovanie a rokovanie nielen na národnej, ale aj na európskej úrovni. Stanoviská EHSV a správy Komisie k politike zamestnanosti ⁽¹⁾, k sociálnej integrácii ⁽²⁾, zdravotnej starostlivosti, celoživotnému vzdelávaniu ⁽³⁾, atď. taktiež ukazujú týmto smerom.

3.2 Takáto báza poznatkov zároveň tvorí predpoklad pre sociálne, kultúrne, organizačné, ekonomické a technologické inovácie, ktoré po prvé, zachovávajú kvalitu života starších ľudí a po druhé, môžu prispieť k odľahčeniu zdravotných a sociálnych systémov. Obzvlášť rýchlo narastajúci počet ľudí s vysokým vekom a – ktorý je tým šťastí podmienený – súčasná existencia viacerých generácií starších vyžaduje aj celkom nové služby a zamestnania.

3.3 Projekty, ktoré sa v 5. výskumnom rámcovom programe vo vzorovej akcii „Starnutie obyvateľstva“ (Key Action 6 – Kľúčová činnosť 6) v rámci Tematického Programu „Kvalita života a manažment prirodzených zdrojov“ podporili, už priniesli sériu dôležitých samostatných výsledkov k tejto tematike. GR pre výskum nedávno publikovalo hodnotiacu správu v polovici sledovaného obdobia, s predbežnými závermi a skúsenosťami s touto multidisciplinárnu Kľúčovou činnosťou. Uskutočnenie výsledkov projektu telematického programu môže rovnako prispieť k zvýšeniu kvality života starších ľudí a postihnutých osôb. Celkový návrh, tak ako bol zastúpený v programe-Telematik koncom 90-ych rokov, sa však všeobecne ešte nepresadil.

3.4 V 6. výskumnom rámcovom programe sa podpora výskumu o starnutí obyvateľstva a individuálnych a spoločenských dôsledkoch tohto procesu vedie ďalej len v niekoľkých vedľajších oblastiach ťažiska „Life Sciences, genomics and biotechnology for health“ (Biológia, genetika a biotechnológia pre zdravie) (priorita 1), „Information society technologies“ (Technológie informačnej spoločnosti) (priorita 2), „Citizens and governance in a knowledge-based society“ (Občania a riadenie v spoločnosti založenej na poznatkoch) (priorita 7) a

„FTE na podporu politiky a plánovania v predchádzaní na budúcu potrebu vedy a nových technológií“ (priorita 8), ako aj ERA-NET.

3.4.1 Dajú sa očakávať dôležité politicky relevantné poznatky obzvlášť z projektov, ktoré v súčasnosti prebiehajú v rámci priority 8, teda projektov o demografickom pohľade do budúcnosti a o zdravotných nákladoch a výdavkoch so zreteľom na aspekt starnutia. Špeciálnym strategickým cieľom v IST-programe je podpora integrácie starších ľudí a postihnutých občanov do informačnej spoločnosti. Aj v tejto oblasti už existuje mnoho užitočných výsledkov a nádejných projektov s veľkými konzorciami a priemyselnou účasťou. Napriek tomu je i naďalej potrebné vynaložiť veľké úsilie, aby sa ešte zaplnili existujúce medzery. Ako osobitné ťažisko sa však už viac „Starnutie obyvateľstva“ v rámci tematických priorít nejaví.

3.5 Dá sa preto očakávať, že v 5. a 6. výskumnom rámcovom programe podporované medicínsko-biologicky orientované projekty, prinesú veľký pokrok v oblasti vedy so zreteľom na fyziologické a biologické procesy starnutia, na boj s chorobami, podporu a zachovanie zdravia.

3.6 Poznatky v tejto oblasti sú nesporne dôležité. Nemôžu však riešiť ani problémy, ktorým starší občania musia čeliť, ani v blízkej budúcnosti prispieť k zvládnutiu spoločenských úloh, ktoré spôsobuje rastúci počet starších občanov a predovšetkým rastúci počet občanov s vysokým vekom, ktorí v európskych spoločnostiach vystupujú ako celok. Na základe relatívne nízkeho počtu pôrodov klesol podiel mladých ľudí (mladších ako 20 rokov) na celkovom počte obyvateľstva EÚ v období medzi 1960 a 2001 z 32 % na 23 %, zatiaľ čo podiel starších občanov (nad 60 rokov) v rovnakom období stúpol zo 16 % na 22 %. Kvocient starších, to znamená podiel v percentách obyvateľstva od 60 a viac rokov vzťahujúci sa na obyvateľstvo od 20 do 60 rokov, stúpol v tomto období z 29,5 % na 38,9 %. V nasledujúcich rokoch bude podiel starších občanov, na základe deficitu pôrodnosti posledných troch desaťročí, naďalej narastať a v roku 2020 bude predstavovať 27 % obyvateľstva. To znamená, že potom viac ako jednu štvrtinu všetkých občanov Európy budú tvoriť občania vo veku 60 rokov alebo viac ⁽⁴⁾. Počet ľudí, ktorí sa dožívajú vysokého veku pritom veľmi rýchlo stúpa (pozri aj 4.5.1). Vzhľadom na veľký dosah a v súčasnosti ešte vôbec nedohľadné následky, ktoré so sebou starnutie obyvateľstva v najrôznejších spoločenských oblastiach prinesie, je potrebné výrazne rozšíriť výskumnú perspektívu. Tak ako starnutie samotné nie je len čisto biologický proces, ale zahŕňa mnohé rozdielne aspekty v procese trvajúcom mnoho rokov, tak musí aj výskum sledovať starobu a starnutie z dlhodobého, multi- a interdisciplinárneho hľadiska. Cieľom výskumu nemusí byť len zlepšenie zdravia či predĺženie života. Radšej by malo ísť aj o to, pomocou výskumu prispieť k skvalitneniu života v dôchodkovom veku.

⁽¹⁾ KOM(2004) 146 final; Smernica 2000/78/ES Rady zo dňa 27. novembra 2000 k stanoveniu všeobecného rámca na uskutočnenie rovnakého prístupu v zamestnávaní a povolani (27.11.00); Oznámenie Komisie k účinnejšiemu presadeniu európskej stratégie týkajúcej sa zamestnávania, Dodatok 1, 26.3.2004 KOM(2004) 239 s koneč. platn.; http://europa.eu.int/comm/employment_social/fundamental_rights/legis/legln_en.htm.

⁽²⁾ Rozhodnutie 2000/750/ES Rady o akčnom programe Spoločenstva na boj proti diskriminácii (2001-2006) (27.11.00); http://europa.eu.int/comm/employment_social/fundamental_rights/index_en.htm; Stanovisko EHSV Vestník C 284 zo dňa 14.9.1998; Booklet EESC-2000-018 „Jobs, Learning and Social inclusion: The work of the European EESC“ (Pracovné miesta, vzdelávanie a sociálne zaradenie: Práca EHSV).

⁽³⁾ Rozhodnutie Rady zo dňa 27. júna 2002, č. 2002/C 163/01, Vestník C 163 zo dňa 9.7.2002; KOM(2002)678 s koneč. platn. (november 2001); porovnaj aj COM(2004) 156 final.

⁽⁴⁾ Európske spoločenstvá (2002). Európska sociálna štatistika: Obyvateľstvo, Eurostat okruh tém 3, Obyvateľstvo a sociálne podmienky. Luxemburg: Úrad pre úradné zverejnenia Európskych spoločenstiev.

3.7 Preto by sa do 7. výskumného rámcového programu mala prijať vzorová akcia k výzvam demografického obratu, ktorá doplní doterajší skôr medicínsko-biologicky orientovaný výskum o sociálno-vedeckú, kultúrnu, socio-ekonomickú perspektívu a perspektívu vedeckého pohľadu na správanie, zameranú na prevenciu v živote. Takéto celkové smerovanie výskumu musí obsahovať nielen základný výskum, ale aj aplikácie orientovaný výskum a vývoj (¹). Okrem toho by najrepresentatívnejšie európske organizácie mali zapájať starších ľudí, tak ako odporúča 2. celosvetový plán týkajúci sa starnutia, schválený v rámci Druhého celosvetového zhromaždenia o otázkach starnutia, ktorý sa konal v apríli 2002 v Madride a v stratégii, ktorá bola schválená organizáciou UNECE pri príležitosti konferencie ministrov v Berlíne v septembri 2002. Vzhľadom na zdĺhavé a komplexné politické rozhodujúce procesy je takáto podpora výskumu nanajvýš nevyhnutná. V ďalšej časti opíšeme túto potrebu pre niektoré oblasti bližšie.

4. Samotná potreba skúmania

Daná iniciatíva sa sústreďuje predovšetkým na potrebu výskumu, ktorý existuje za predpokladu demografického obratu so zreteľom na hodnotný život a starnutie európskych občanov. K tomu na jednej strane patria procesy starnutia a životné podmienky samotných starých ľudí, ktoré môžu mať v rôznych krajinách Európy odlišnú podobu. Na druhej strane sem patria práve teraz platné rámcové podmienky, ktoré sa v jednotlivých krajinách taktiež veľmi odlišujú.

Z veľkého počtu oblastí, ktorých sa zmeny štruktúry obyvateľstva dotknú, spomenieme len tie, v ktorých je potrebná veľmi veľká inovácia, a tým aj zvýšená potreba výskumu v spolupráci rôznych disciplín.

4.1 Potreba výskumu v oblasti hospodárskej a finančnej politiky

4.1.1 Prvý hlavný aspekt, ktorý sa na 6. výskumnom rámcovom programe v krátkosti objavil, je socio-ekonomická perspektíva týkajúca sa dôsledkov demografických zmien, ktoré podľa prieskumu GR pre hospodárske a finančné záležitosti (DG for Economic and Financial Affairs) budú príťažou. Preto je nevyhnutná spoľahlivá báza poznatkov, ktorá dovoľuje spájať údaje o príjmoch a zamestnaní s údajmi o zdraví a sociálnom správaní. Štatistiky sa musia viesť nepretržite a počas dlhšieho časového obdobia, aby bolo možné vyvodiť prognózy (na tento cieľ sú dobrými príkladmi English Longitudinal Study of Ageing [ELSA] pre zdravie a americký Retirement Survey [HRS]). Z toho vyplývajú nasledujúce otázky pre výskum:

- Demografické prognózy sú dosť nespoľahlivé, ale politici musia konkrétne naplánovať zdravotné, sociálne a starobné zabezpečenie. Ktoré údaje sú potrebné a musia sa získať, aby mohli podporiť príslušné politické opatrenia?
- Aký význam má demografická zmena na spotrebiteľské správanie a sporenie? Aké druhy správania možno očakávať a ktoré sú so zreteľom na vyššiu priemernú dĺžku života primerané?
- V čom spolu súvisí starnúce obyvateľstvo a produktivita? Aké dôsledky plynú pre produktivitu, schopnosť inovácií a podnikanie?
- Ako môžu byť využité pozitívne potenciály, ktoré vyplývajú z demografického vývoja vzhľadom na nové výroby a služby, v prospech terajších a budúcich starých ľudí a súčasne na posilnenie hospodárskeho rozvoja Európy (heslo „Knowledge Economy“ – „Hospodárstvo založené na vedomostiach“)?
- Aké ekonomické správanie možno očakávať od budúcich starších ľudí, ktorí budú zväčša zdravší, vzdelanejší a mobilnejší než dnešná generácia starších ľudí, ktorým však najmä v slabších sociálnych vrstvách hrozí zhoršenie ich situácie? (Porovnaj tiež 4.2.1 a 4.3.6).

4.2 Potreba výskumu v oblasti práce a zamestnanosti

4.2.1 Vzhľadom na posunutie starobnej štruktúry obyvateľstva a z toho vyplývajúceho potrebného rozdelenia nedostatočných zdrojov, ktoré nemôžu pribúdať v zodpovedajúcom pomere, v budúcnosti nielen podniky a sociálne bezpečnostné systémy, ale aj samotné starnúce obyvateľstvo bude odkázané na to, že pracovná sila a vedomosti starších sa budú využívať dlhšie, ako je tomu v súčasnosti (²). Je známe, že starší nie sú všeobecne menej výkonní ako mladší, ale aj že niektoré schopnosti poľavujú, zatiaľ čo ostatné pribúdajú. Z toho vyplýva nasledujúca potreba výskumu:

- V ktorých poliach pôsobnosti môžu starší zamestnanci veľmi dobre využiť svoje schopnosti aj s pribúdajúcim vekom?
- Ktoré alternatívne pracovné možnosti a štruktúry možno vytvoriť, aby zárobková činnosť ostala atraktívna aj pre ľudí vo vyššom veku? Bola by napr. práca na dobu určitú vhodnou voľbou?

(¹) KOM(2004) 9 final; porovnaj aj KOM(2002) 565 final, najmä odseky 3.3 a 4.2.

(²) Porovnaj k tomu aj stanovisko EHSV „Inovačná politika“, Vestník C 10 zo dňa 14.01.2004 (KOM(2003)112 s koneč. platn.), bod 4 „Všeobecné poznámky“, odsek 7.

- Ako možno zlepšiť zdravie a bezpečnosť na pracovisku, aby sme umožnili dlhšiu aktívnu účasť pracovníkov a pracovníčok v zamestnaní?
- Ako sa musia vytvárať pracovné miesta a pracovné prostredie a riadiť pracovný rytmus a organizácia práce, aby sme starším občanom umožnili optimálnu prácu? Do akej miery k tomu môže prispieť vhodná technika?
- Ako môžu byť predovšetkým dlhodobo nezamestnaní a osoby, ktoré z rôznych dôvodov (napr. kvôli výchove detí alebo opatere rodinných príslušníkov) neboli dlhší čas zamestnaní, znovu integrovaní do pracovného života?
- Z akých dôvodov sa firmy zbavujú starších zamestnancov? Prečo stúpa najmä nezamestnanosť starších žien?
- Aké prekážky existujú, pokiaľ ide o dlhodobejšie zamestnanie alebo nové prijatie starších zamestnancov, a ako možno tieto prekážky odstrániť?
- Ako flexibilne sa dajú a musia vytvoriť prechody z riadneho zamestnania do dôchodku, aby boli rovnako prospešné pre starších zamestnancov podniky a príslušné sociálne zabezpečovacie systémy?
- Ako sa môže a musí uskutočniť prenos vedomostí, aby sa za mnohé roky nadobudnuté vedomosti a veľké skúsenosti starších zamestnancov mohli sprostredkovať mladším, pretože títo si „staré“ poznatky radi osvoja, integrujú do svojej „mladej“ vedomostnej úrovne, a tak môžu byť využité v ich prospech a pre potreby podniku?
- K opatreniam ďalšieho vzdelávania porovnaj odsek 4.5.

Rastúci podiel starších ľudí na celkovom počte obyvateľstva má pritom za následok potrebu rozšírenia existujúcich ako aj vytvorenie nových oblastí zamestnania. Chýbajú však informácie o tom:

v ktorých oblastiach je rozšírenie odborných spôsobilostí obzvlášť naliehavé, aby zodpovedali požiadavkám a potrebám starších ľudí, a v ktorých oblastiach sú potrebné nové polia pôsobnosti, čím by vznikli nové šance zamestnať sa.

Tento vývoj by sa mal analyzovať:

- so zreteľom na zmeny príjmových a spotrebiteľských štruktúr, ktoré súvisia s demografickou zmenou (porovnaj aj 4.1.1 a 4.3.6);
- so zreteľom na znižujúcu sa mobilitu v starobe: je potrebné premyslieť vytvorenie nových služieb v domácnosti ako napr. kaderníctvo a pedikúra, ktoré by sa mohli poskytovať v dome zákazníka, ako i služby na diaľku, ako napr. Tele-Shopping, tele- poradenstvo a podobné služby.
- K pracovno-politickým otázkam špeciálne v oblastiach zdravia a starostlivosti porovnaj odsek 4.6.

4.3 Potreba výskumu každodenného reálneho života starších ľudí

4.3.1 Starnutie nie je len biologický, ale predovšetkým aj sociálny proces. Tieto sociálne rámcové podmienky vyzerajú v rôznych krajinách Európy a medzi nimi veľmi odlišne. Týka sa to na jednej strane makro-úrovne historicky vytvorených politických a sociálnych systémov a na druhej strane mikro-úrovne individuálnych biografii a prostriedkov. Primerane k tomu existuje rozdiel v podmienkach starnutia a staroby pre jednotlivé skupiny obyvateľstva. Spomínané rozdiely – či už vo vzťahu s inými predpokladmi žien a mužov, biografickými a/alebo odbornými skúsenosťami, či materiálnymi životnými podmienkami atď. - sa musia pri výskume každodenného reálneho života starších ľudí zohľadniť.

4.3.2 Medzi európskymi krajinami existujú veľké rozdiely čo sa týka klímy, topografie, hustoty a formy osídlenia, dopravnej infraštruktúry, zabezpečenia sociálnej starostlivosti a mnohých ďalších aspektov, ktoré ovplyvňujú možnosti individuálneho života a aktívnu spoločenskú účasť. Niektoré krajiny poskytujú minimálne dôchodky, ktoré tvoria dostatočný finančný základ na uspokojivý život v starobe, v ostatných krajinách postačuje dôchodok neraz len na pokrytie základných potrieb. Veľké rozdiely existujú v rámci jednotlivých krajín a medzi nimi, ako aj v rámci veľkých skupín starších ľudí.

- Aký vplyv majú rôzne sociálne systémy európskych krajín na kvalitu života starších občanov?
- Aké preventívne opatrenia by mohli napraviť ujmy, ktoré starším ľuďom spôsobuje sťažený prístup k výhodnému ubytovaniu, pohodlným dopravným prostriedkom, kultúrnym ponukám, zdravšej výžive a/alebo novým technológiám a tým zhoršuje kvalitu ich života?
- Ako sa dá zabezpečiť vzhľadom na krátenie sociálnych dávok a dávok v zdravotníctve predovšetkým kvalitný život pre tých starších ľudí, ktorých fyzickú a sociálnu existenciu ohrozuje chudoba, chronické ochorenia, nedostatočné vzdelanie či jazykové vedomosti alebo iné chýbajúce prostriedky?
- V akých podmienkach žijú ľudia, ktorí si (už) nedokážu zabezpečiť vlastnými silami samostatný chod života? Aké predpisy existujú v európskych členských štátoch pre tieto osoby a aké opatrenia sú potrebné na hájenie ich záujmov?
- Za akých predpokladov žijú starší ľudia v domovoch dôchodcov/inštitúciách? V akej podobe sú zastúpené ich záujmy?

— Aké podmienky pre prevenciu, zabezpečenie a opateru pacientov trpiacich Alzheimerovou chorobou a osôb s inými druhmi demenčných ochorení existujú v európskych členských štátoch? Aké sú možnosti a skúsenosti s rôznymi druhmi ubytovania?

4.3.3 Samostatnosť, sebaurčenie a sociálna integrácia sú dôležitými osobnými a spoločensko-politickými cieľmi. Realizácia týchto cieľov je vo vyššom a hlavne veľmi vysokom veku z viacerých dôvodov ohrozená. Po prvé, s pribúdajúcim vekom rastie riziko poškodenia zdravia. Nepriaznivé okolité prostredie a nedostatočné ekonomické prostriedky sťažujú v tomto prípade zachovanie samostatnosti a sociálnej účasti. Rovnako môžu ako bariéry pôsobiť spoločenské normy a predstavy, akými sú napríklad diskriminujúce predstavy o veku a tie môžu viesť k vylúčeniu z dôležitých spoločenských oblastí. Oproti negatívne obrazu staroby však stojí fakt, že prevažná väčšina starších ľudí môže viesť svoj život dlhé roky samostatne a nezávisle. Významný je okrem toho ich prínos pre rodiny a spoločnosť, tým že medzigeneračnou (sociálnou a finančnou) podporou i dobrovoľnou prácou prispievajú do politických, odborových a cirkevných spoločenstiev.

4.3.4 Aj vzhľadom na mnohé nepriaznivé vonkajšie okolnosti a zdravotné problémy starší ľudia disponujú veľkou mierou psychologických schopností, ktoré im pomáhajú tieto ťažkosti prekonávať. Táto vnútorná rovnováha je však ohrozená, ak sa problémy nahromadia.

— Kedy a akým spôsobom je potrebné zasiahnuť, aby sa zabránilo preťaženiu starších ľudí a namiesto toho ich podporovať v prekonávaní kritických životných situácií?

— Aké opatrenia sú potrebné na uspokojenie a pokrytie bazálnych k základným potrebám smerujúcich dimenzií akými sú psychologická potreba bezpečnosti, rodinných a iných medziludských vzťahov a sociálna integrácia?

4.3.5 Veľká väčšina starnúcich ľudí môže prežiť približne 20 až 30 rokov trvajúce obdobie staroby pomerne v dobrom zdraví a aktivite. Na základe ich historickej novoty doteraz však existuje len málo vzorov na vytvorenie tohto obdobia. Spomedzi oblastí, v ktorých sú starší občania v súčasnosti činní a sú dôležitým spoločenským, sociálnym a ekonomickým prínosom – okrem iného v platenom a/alebo dobrovoľnom zamestnaní v politických, odborových a cirkevných organizáciách, v podporovaní, vzdelávaní a výchove mladých ľudí atď. – existujú sotva spoľahlivé a európsky porovnateľné čísla.

— Čo možno vytvoriť v poliach pôsobnosti, ponukách ďalšieho vzdelávania, formách účasti a možnostiach stretávania, ktoré prispievajú k tomu, aby pozitívny potenciál tohto obdobia života mohol využiť každý jednotlivec rozumne a pre spoločnosť produktívne?

— Nakoľko sa odlišujú záujmy, skúsenosti, potreby a schopnosti starších mužov a žien? Akými spôsobmi je možné a potrebné prispôsobiť sa týmto rozdielom?

— Ako môžu byť starší občania priamo alebo prostredníctvom organizácií, ktoré ich zastupujú, zúčastnení na rozhodovacích procesoch na najrôznejších celoštátnych a európskych úrovniach, ktoré sa týkajú ich práva na dôstojný a nezávislý život a účasť na spoločenskom a kultúrnom živote tak, aby sa článok 25 skutočne presadil?

— Aká je potreba medziregionálnej a cezhraničnej mobility u starších ľudí, najmä u starších migrantov, a ako možno uľahčiť uspokojenie tejto potreby (podobne ako u pracovníkov)?

4.3.6 O starnutí spoločnosti sa vo veľkom diskutuje len ako o probléme, záťaži a z aspektu stúpajúcich sociálnych a zdravotných nákladov. Naproti tomu existujú aj pozitívne aspekty, ktoré si sotva uvedomujeme a o ktorých máme len málo informácií. K tomu patrí napríklad to, že starší obyvatelia už viac pracovný trh nezatažujú, ale ako spotrebitelia naďalej prispievajú k ekonomickému rozvoju.

— Čím sa odlišujú príjmové a spotrebiteľské štruktúry a spotrebiteľské potreby starších ľudí od mladých ľudí?

— Aké zmeny možno očakávať v spotrebiteľskom správaní s ohľadom na dorastajúce generácie?

— V ktorých oblastiach sa nachádza mimoriadny inovačný potenciál, aby sa v budúcnosti bolo možné ľahšie prispôsobiť špecifickým potrebám starších občanov?

— Porovnaj k tomu aj odsek 4.1.1 a 4.2.1

4.3.7 Vychádzajúc z aktuálnych diskusií o problémoch so zdravotným zabezpečením, dôchodkovým financovaním a – v niektorých krajinách – s eutanáziou, sa v súčasnosti mnohí starší občania cítia skôr ako záťaž než ako vážení občania spoločnosti.

— Ako môžu starší občania podávať duševné a materiálne výkony, ktoré vykonávajú v najrôznejších spoločenských oblastiach, viditeľnejšie a lepšie ocenené?

- Aké spoločensko-politické opatrenia je potrebné urobiť, aby starší občania už viac nemali dôvod domnievať sa, že sú už len „nepotrebným bremenom“?
- Ako je možné všeobecne zmeniť negatívny postoj voči starobe, aby bolo možné viac akceptovať starobu a pozitívnu kultúru starnutia? Ako možno vzbudiť u mladých ľudí väčšie porozumenie voči starším občanom a podporiť vzájomnú konverzáciu nielen v rámci ale aj medzi generáciami? (porovnaj aj 4.5.2).
- Ako možno dosiahnuť diferencovanejšie zobrazenie staroby v médiách?
- Smrť a umieranie sú aj naďalej tabu, zároveň však nevytvárajú žiadny bezvýznamný ekonomický faktor. Ako možno zabrániť čistej komercializácii úmrtia a namiesto toho vytvoriť eticky zodpovedajúcu kultúru umierania?
- Na čo by sa pri modernizácii bytov malo všeobecne prihliadať, aby sme vo vlastnom byte mohli zostať bývať čo najdlhšie?
- Aké architektonické alebo technické prispôsobovacie opatrenia pri špecifickom poškodení (nedoslýchavosť, poškodenie zraku, obmedzenie pohybu, demencia) by mohli prispieť k zachovaniu samostatnosti?
- V akej podobe môžu prispieť predovšetkým inovatívne koncepty v oblasti „inteligentného bývania“ k dlhšiemu samostatnému vedeniu života a domácnosti?
- Aké pozitívne skúsenosti v týchto oblastiach už v Európe existujú? Aké poučenie z toho možno vybrať?

4.4 Potreba výskumu sociálneho prostredia

4.4.1 Sociálne prostredie starších ľudí sa dramaticky mení s prichádzajúcimi rokmi: Kvôli malej miere pôrodnosti, neskorému zakladaniu rodín a vysokým rozvodovým poplatkom zaniká tradičná sieť rodinných vzťahov. Zároveň, na základe narastajúcej priemernej dĺžky života môže stále častejšie súčasne žiť až päť generácií jednej rodiny („rodiny typu tyčí na upevnenie fazule“).

- Aký následok majú takéto zmeny na sociálnu integráciu a spoločenskú účasť starších občanov?
- Môžu dorastajúce generácie viac doplácať na „nerodinné“ vzťahy a sú tieto únosné aj v prípade nevyhnutných sociálnych dávok?
- Aké sociálno-politické opatrenia a/alebo organizačné a technické inovácie môžu prispieť k podpore rodinných a nerodinných systémov, aby podporili ich zaťažiteľnosť a trvanie?

4.4.2 Z časového rozpočtu a štúdií týkajúcich sa duševnej pohotovosti je známe, že s pribúdajúcim vekom trávimе oveľa viac času v domácnosti a primerane k tomu ubúdajú vonkajšie aktivity.

- Ako môžu byť byty – predovšetkým prenajaté byty vo väčších starých objektoch, ale aj rodinné domy – čo možno s najnižšími nákladmi vybavené tak, aby v nich starší občania aj pri narastajúcom telesnom, senzoricom alebo kognitívnom poškodení mohli zostať samostatne bývať a ak by to bolo potrebné, boli by v opatere?

4.4.3 Nevyhnutnosť musieť odísť do domova dôchodcov pri zhoršení zdravotného stavu, je pre mnohých starších ľudí hroznou predstavou.

- Aké atraktívne a preda zaplatiteľné alternatívy existujú, ak sa vlastný domov stane záťažou a už viac nedokážeme viesť samostatný život?
- Aké skúsenosti sa doteraz dosiahli s novými obytnými formami ako napr. „ubytovanie s poskytovaním starostlivosti“? Aké rámcové podmienky vedú k úspechu alebo neúspechu takýchto a podobných alternatív?

4.4.4 Technické prístroje, systémy a služby môžu byť v starobe veľkou pomocou pri prekonávaní každodenných problémov. Často však nie sú prispôbené potrebám starších ľudí. Prístroje sa môžu vyrábať podľa princípu „Design for All“ (Dizajn pre všetkých) a mohli by sa flexibilne prispôbiť rôznym užívateľským skupinám. To znamená, že zapojenie budúcich užívateľov do procesu vývoja je rozhodne nevyhnutné na zvýšenie kvality produktov a služieb. Odporúčame tu preto konzultáciu s reprezentatívnymi európskymi organizáciami seniorov, ako i samotnými staršími ľuďmi a ich aktívnu spoluprácu, aby bolo možné dosiahnuť stálu výmenu názorov (sociálny audit) s ohľadom na skutočné potreby starších ľudí.

- Čo musia vedieť výrobcovia a dizajnéri o nasadení a o metóde „Design for all“ ako aj o schopnostiach, obmedzeniach, potrebách a názoroch starších občanov, aby mohli technické produkty primerane prispôbiť a aby tieto mohli starší občania akceptovať a lepšie využiť? Čo sa s vekom mení a čo sa možno zmení s novými generáciami starších ľudí?
- K akým zmenám dochádza, keď ľudia starnú, a k akým zmenám môže dojsť v prípade nových generácií starších ľudí?

- Ako by sa dali meniace schopnosti a potreby starších občanov viac ako doteraz zapojiť do výroby „Mainstream“ - technológií (technológií hlavného prúdu)? Aké politické opatrenia sú vhodné na zabezpečenie vyššej účasti priemyslu a hospodárstva na realizácii cieľa „Design for all“?
- Ako sa dá účinne zabezpečiť účasť užívateľov na vývoji technických prístrojov?

Z toho vyplýva, že sa musí presnejšie preskúmať, ktoré technické pomôcky sa naozaj budú používať a ktoré rámcové podmienky sú potrebné pre skvalitnenie života starších ľudí:

- Akým spôsobom ich môžu starší občania pri každodenných požiadavkách podporovať? Akým spôsobom môžu v prípade potreby ošetrovania alebo demenčných ochorení nielen formálne, ale aj neformálne podporovať opatrovateľské sily a služby?
- Ktoré etické aspekty sa musia pritom zohľadniť (napr. keď sú starí ľudia popletení), aby sa vylúčilo porušenie súkromnej sféry napríklad pomocou technickej kontroly?
- Aké inovačné možnosti ponúkajú nové technológie a ako sa dlhodobo prejavuje ich používanie? Aké sociálne sprievodné opatrenia sú potrebné, aby prispeli k zvýšeniu kvality života a spoločenskej účasti starších ľudí a nevedli k sociálnej izolácii?

4.4.5 Fyzické, sociálne a kultúrne činnosti prispievajú ako je známe k zdravému a uspokojivému starnutiu. Často však prekážky v prirodzenom a/alebo vybudovanom prostredí alebo chýbajúce dopravné prostriedky zabraňujú prístup k vhodným zariadeniam. Takéto problémy sú široko-ďaleko známe⁽¹⁾, mnohokrát však chýba zmena.

- Aké opatrenia sa dajú a musia urobiť v oblasti sociálneho, územného a dopravného plánovania mimoriadne naliehavo, aby obytné okolie, priestor ulíc, dopravné prostriedky, zariadenia poskytujúce služby atď. zodpovedali požiadavkám rastúceho počtu starších občanov a podporovali ich v ich samostatnosti?
- Akým spôsobom môže prispieť osobitne kvalita obytného priestoru – napríklad pomocou miest na stretnutia a vhodných dopravných prostriedkov – k sociálnej integrácii starších občanov?
- V ktorých krajinách a ktorých oblastiach sa už dosiahli pozitívne skúsenosti a ako sa dajú využiť v iných krajinách a oblastiach?

⁽¹⁾ Európska konferencia ministrov dopravy (ECMT). (2002). Doprava a starnutie obyvateľstva. Paris Cedex: OECD Publications.

4.4.6 Aj individuálne nedostatočné sociálne a finančné prostriedky a/alebo fyzické alebo senzorické poškodenia často obmedzujú prístup a účasť na vonkajších aktivitách. Práve pre takýchto ľudí – často osamote žijúce staré ženy – by bola účasť na sociálnych a kultúrnych aktivitách obzvlášť mimoriadne dôležitá, aby sa necítili osamelí.

- Aké sociálno-politické opatrenia a/alebo organizačné a technické inovácie môžu podporiť účasť chudobnejších starších ľudí v spoločnosti?

4.5 Potreba výskumu s ohľadom na celoživotné vzdelávanie

4.5.1 V spoločnosti rýchlych sociálnych, kultúrnych a technických zmien sa stáva celoživotné vzdelávanie skutočne dôležité. Toto sa týka predovšetkým starších zamestnancov, ktorých skôr získané vzdelanie už viac nepostačuje moderným požiadavkám pracovného miesta. Cieľ, vytvoriť európsky priestor celoživotného vzdelávania, sa už zdôraznil v spoločnej správe GR Vzdelávania a kultúry a GR zamestnanosti a sociálnych záležitosti ako aj v rozhodnutí Rady zo dňa 27. júna 2002⁽²⁾. Aj v tomto ohľade existuje i naďalej naliehavo potreba výskumu:

- Aký druh opatrení týkajúcich sa ďalšieho vzdelávania je pre starších zamestnancov obsahovo a metodicky obzvlášť potrebný?
- Ako sa dá zabezpečiť, aby vhodné opatrenia boli rovnako prospešné pre všetkých zamestnancov nezávisle od veku či pohlavia?

4.5.2 Potreba celoživotného vzdelávania sa však týka aj tých ľudí, ktorí sa už viac nezúčastňujú na zárobkovej činnosti. Aj oni musia mať možnosť, ďalej sa vyvíjať vo svoj osobný a spoločenský prospech.

- Ako sa tvoria a šíria vedomosti v spoločnosti založenej na poznatkoch?
- Ako sa dá lepšie podporiť celoživotné vzdelávanie starších ľudí nezávisle od ich zárobkového statusu? Aké možnosti účasti na vzdelávacích a informačných programoch týkajúcich sa témy povolania alebo kultúry už v súčasnosti v členských štátoch existujú a aké skúsenosti sa dosiahli napríklad s univerzitami 3. veku alebo so stretnutiami týkajúcich sa rôznych tematických oblastí?

⁽²⁾ KOM(2001) 678 s koneč. platn.; Rozhodnutie Rady zo dňa 27. júna 2002 č. 2002/C 163/01, Vestník C 163 zo dňa 9.7.2002

- Existuje spojitosť medzi druhom predchádzajúceho zamestnania a ďalším vzdelávaním? Dajú sa z opatrení týkajúcich sa vzdelania počas aktívneho zárobkového obdobia odvodit' dôsledky, ako by si starší občania mohli zachovať chuť učiť sa, vzdelávať sa a kultúrne žiť?
- Ako by sa dal zlepšiť prístup k možnostiam vzdelávania aj pre také skupiny obyvateľstva, ktoré doposiaľ takúto možnosť nemali a ako by sa im mohla poskytnúť kultúrna rôznorodosť?
- Akú úlohu môžu zohrávať verejnoprávne médiá, nové technológie a „e-learning“ pri zachovávaní spoločenskej úcty, sprostredkovaní vedomostí a informácií a osobného ďalšieho vzdelávania v starobe?
- Aké základné zručnosti sú v starobe obzvlášť dôležité? (porovnaj k tomu aj 4.6.1)
- Aké základné znalosti pokiaľ ide o starobu a starnutie by mali mať na druhej strane osoby a organizácie, ktoré spolupracujú so staršími občanmi? A aké vzdelávacie iniciatívy sú vhodné, ktoré by mohli prispieť k zlepšeniu porozumenia mladých ľudí voči starším občanom? (porovnaj k tomu aj 4.3.7).
- Akým spôsobom sa dá preverit' realizácia skôr prijatých opatrení, a akým sa dajú sprostredkovať pozitívne skúsenosti?
- Akým spôsobom sa musia zaviesť opatrenia a rady na zachovanie zdravia ako napr. športová, hudobno-estetická činnosť alebo zdravá výživa starších, aby sa využívali?
- Aké ďalšie opatrenia môžu prispieť k zachovaniu fyzických, sensorických, kognitívnych a sociálnych schopností?
- Predovšetkým v oblasti epidemiológie a etiológie vekom podmienených chorôb je potrebný výskum na zlepšenie možností prevencie (napr. pokiaľ ide osobitne o Alzheimerovu chorobu, a aby sa zabránilo pádom, ktoré môžu viesť k fraktúre bedrového kĺbu).
- Súrna potreba výskumu spočíva v možnostiach prevencie a udržania zdravia na pracovisku (pozri tiež 4.2.1)
- Ďalší výskum je potrebný aj vzhľadom na možnosti liečby starších ľudí a síce nielen čo sa týka bežných ochorení, typických pre starobu, ale aj čo sa týka ochorení, ktorými sa staroba vyznačuje. Mnohokrát preň chýbajú terapeutické základy pretože klinické skúšky a testovanie liečiv sa uskutočňujú zväčša len pri mladých ľuďoch. Zdravotný stav starých ľudí s týmto nie je porovnateľný, pretože starší ľudia často trpia na nie jednu konkrétnu chorobu, ale na zdravotné problémy rôzneho stupňa závažnosti v mnohých oblastiach súčasne.

— Porovnaj aj 4.6.3.

4.6 Potreba výskumu s ohľadom na zachovanie zdravia a starostlivosť o zdravie

4.6.1 Za zvlášť závažný dôsledok demografických zmien sa považuje vysoká nákladovosť sociálnych a zdravotných systémov vznikajúca rýchlo stúpajúcim počtom ľudí, ktorí dosiahli vysoký vek. V nasledujúcich 15 rokoch sa očakáva zvýšenie počtu osemdesiatročných osôb o 50 % v celej Európe, teda o 20 miliónov⁽¹⁾. Počet storočných ľudí pritom stúpa exponenciálne⁽²⁾. Výskum má preto dôležitý význam aj špeciálne vzhľadom na prevenciu, ale aj na zachovanie a obnovenie funkcionality a samostatnosti v starobe.

— Aký vplyv majú určité životné štýly z dlhodobého hľadiska na zdravotný stav všeobecne a osobitne na jednotlivé ochorenia? Ako sa dajú podporiť zdravé spôsoby správania?

⁽¹⁾ EUROSTAT (2002). Sociálna situácia v Európskej únii 2002. Luxemburg: Office for Official Publications of the European Communities (Kancelária oficiálnych publikácií Európskych spoločstiev).

⁽²⁾ Porovnaj Robine, J.M. & Vaupel, J. (2001). Emergence of supercentenarians in low mortality countries (Problematika storočných ľudí v krajinách s nízkou úmrtnosťou). *The Gerontologist*, 41 (špeciálne vydanie II), 212.

4.6.2 Tým, že podiel ľudí dožívajúcich sa vysokého veku stále rastie, očakáva sa v nasledujúcich rokoch enormná potreba ošetrovateľskej starostlivosti, ktorá súvisí s nárastom výdavkov zo súkromného a verejného rozpočtu. Aj vzhľadom na tieto skutočnosti je potreba výskumu niekoľkonásobná:

— Ako sa dajú a musia zlepšiť kvalifikácie a pracovné podmienky ošetrovateľov, aby ošetrovateľské povolanie ostalo i naďalej atraktívne?

— Aké externé a osobné predpoklady sa musia stanoviť, aby sa vzťah medzi ošetrovanou a ošetrojúcou osobou, teda pre všetkých zúčastnených, vyvíjal uspokojivo?

— Ako by sa dali návrhy na ošetrovanie lepšie prispôbiť potrebám a požiadavkám starších osôb vyžadujúcich starostlivosť a ako by sa dalo viac ako doteraz podporiť domáce ošetrovanie?

- Akým spôsobom môžu technické riešenia pomôcť ošetrovaným osobám a profesionálnym ošetrovateľom bez toho, aby sa narušila integrita a dôstojnosť ošetrovanej osoby?
- Aká ekonomická podpora a spoločenské uznanie sú potrebné na odbremenenie osôb opatrujúcich svojich starších príbuzných a na odbremenenie profesionálnych poskytovateľov opatrovateľských služieb? Ako môžu byť hlavne osoby opatrujúce vlastných príbuzných byť podporované aj v oblasti dôchodkového poistenia?
- Ako sa dá zabezpečiť taká starostlivosť, terapia proti bolesti a odprevádzanie na poslednej ceste, aby bol koniec života dôstojný?

4.6.3 V Európe nie sú v oblasti ošetrovateľstva vytvorené žiadne obsahové definície pojmov (ako napr. „nesamostatný“, „domáca ošetrovateľská služba“ atď.), žiadne jednotné štruktúry rôznych služieb a žiadne smernice o kvalifikácii personálu.

- Aké opatrenia by mohli viesť k jednotným jazykovým úpravám, a tým aj k väčšej transparentnosti v oblasti ošetrovateľstva?
- Aké programové, technické, geriatrické a sociálno-psychologické vedomosti a zručnosti sú pre kvalifikáciu zdravotných a ošetrovateľských služieb v celej Európe potrebné?

4.7 Potreba výskumu vzhľadom na nové technológie

4.7.1 Povestne rýchla a stále pokračujúca technizácia, hlavne zavádzanie nových informačných a komunikačných technológií (I+K) sa prejavuje vo všetkých menovaných oblastiach (4.1 až 4.6). Na pracovisku slúžia tieto technológie často ako dôvod na exklúziu starších pracovníkov. Na druhej strane štúdie dokázali, že primerané prispôbenie týchto podmienok by výkonnosť týchto pracovníkov mohlo dokonca podporiť. Tento faktor preto musí byť zohľadnený vo všetkých sférach výskumu. Zohľadnené musia byť hlavne etické aspekty ako otázka integrácie starších pracovníkov, ktorí technické inovácie nemôžu alebo nechcú používať.

4.8 Zhodnotenie, prepojenie a doplnenie existujúcich vedomostí

4.8.1 Z celoštátneho a európsky podporovaného výskumu už existujú rozmanité poznatky. Tieto vedomosti sa však väčšinou týkajú jednotlivých aspektov a boli vytvorené z hľadiska

jednotlivých disciplín. Sú veľmi rozptýlené a často sú k dispozícii len v platnom národnom jazyku. Výsledky výskumu sú často na základe rôznych kontrolných skúšok a nástrojov nekompatibilné s výsledkami z iných štúdií.

- Bolo by prospešné, keby sa tieto vedomosti dali tak spracovať, že by ich bolo možné navzájom prepojiť, systematicky porovnať a vyhodnotiť a nakoniec všeobecne sprístupniť.
- Ďalšími krokmi by bolo uskutočnenie sekundárnych analýz takto pripraveného materiálu, ako aj zosúladenie výskumných metód a nástrojov pre pokračujúci spoločný a interdisciplinárny výskum. Ako podporné opatrenie pre tento druh generovania vedomostí, ich integráciu a ďalší rozvoj sa odporúčajú na 6. výskumnom rámcovom programe novo vytvorené nástroje, napríklad „Centres of Excellence“ (Centrá zdokonaľovania) a „Networks of Excellence“ (Sieť zdokonaľovania) a „Thematic Coordination Actions“ (Tematické koordinačné akcie) (¹).

— Ďalej by bol potrebný jednotný spôsob pozorovania a evidencie ukazovateľov kvality života starších osôb v európskych krajinách, ako aj ich dlhodobé pozorovanie a dokumentácia v európskej databáze. Diferenciácia podľa pohlavia, rôznych vekových a príjmových skupín ako aj regiónov je pritom rozhodne potrebná, keďže hore spomenuté ukazovatele na zaznamenávanie životných podmienok starších pracovníkov nie sú postačujúce. Ako ďalšie ukazovatele musia byť obsiahnuté informácie o ich zdravotnom stave a zdravotných problémoch, o opatrovateľských systémoch a o potrebách špecifických pre krajinu. Je potrebné preskúmať spoluprácu s EUROSTAT.

— Na celoštátnej ako aj európskej úrovni už mnohokrát použité štatistické a ostatné podstatné znalosti naliehavo vyžadujú prepojenie a integráciu. Aj výsledky výskumu týkajúceho sa rôznych oblastí 5. a 6. výskumného rámcového programu vyžadujú integratívny spôsob pozorovania, aby sa z nich mohli odvodiť podstatné dôsledky pre prax a politiku. Je nutné čo možno najrýchlejšie rozšíriť takto integrované a spracované vedomosti.

— Aby sa výskum a politika nerobil len pre, ale aj so staršími ľuďmi, organizácie seniorov by sa v budúcnosti mali oveľa viac zapájať do nasledujúcich projektov.

5. Ciele a požiadavky

5.1 S danou iniciatívnou správou je požiadavka o zaradení vzorovej akcie do 7. výskumného rámcového programu, týkajúcej sa tematickej oblasti „Demografický obrat – kvalita života v starobe a potreba nových technológií“, oprávnená.

(¹) Porovnaj k tomu „Stanovisko Hospodárskeho a sociálneho výboru k Oznámeniu Komisie Rade, Európskemu parlamentu, Hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – K európskemu priestoru výskumu“, Vestník. C 204 zo dňa 18.07.200

5.2 Cieľom je, prostredníctvom podpory multi- a interdisciplinárneho ako aj sociálne orientovaného výskumu starnutia, vytvoriť rozsiahle tematické spektrum:

- a) bázy poznatkov, ktorá je potrebná pre politické plánovanie a konanie, aby bolo možné inovatívne, primerane sociálne a s výhodnými nákladmi prekonať dôsledky zmien, týkajúce sa štruktúr starnutia v Európe a
- b) pripraviť také predpoklady a nástroje, ktoré sú potrebné pre získanie primeraného pohľadu a rešpektovania staroby v spoločnosti.

5.3 Dané oblasti výskumu a vzorové otázky mohli ukázať, ako úzko sú navzájom prepojené biologické, psychologické, sociálne, kultúrne, technologické, ekonomické a štruktúrne aspekty, ak ide o starnutie a starobu. Starnutie zároveň prebieha vždy v konkrétnom priestorovom a spoločenskom kontexte. Pre tento kontext sú v Európe charakteristické veľké geografické, kultúrne a sociálno-štruktúrne protiklady, nielen medzi, ale aj v rámci jednotlivých krajín. Oboje – multidimenzionalita procesu starnutia, ako aj rôzne podmienky za ktorých sa uskutočňuje – robia multi- a interdisciplinárnosť výskumu starnutia nevyhnutnou. Vychádzajúc z toho je potrebná dlhodobá perspektíva výskumu, aby sa procesy zmien mohli zaznamenať a primerane začleniť⁽¹⁾.

5.4 Len jeden takýto rozsiahlo a dlhodobo realizovaný výskum môže poskytnúť podložené základy pre plánovanie a rozhodovanie, ktoré sú v najrôznejších spoločenských oblastiach a na všetkých úrovniach rozhodovania vzhľadom na zmeny týkajúce sa štruktúry starnutia obyvateľstva potrebné. Starnutie nie je len biologicko-lekárska a technicko-ekonomická otázka, ktorú je potrebné riešiť, ale spoločenská, sociálna a kultúrna úloha, ktorú je potrebné zvládnuť.

5.5 Dodatočne okrem menovaných výskumných činností Výbor požaduje nasledujúce sprievodné opatrenia:

- Usporiadanie verejnej diskusie na tému „Demografická zmena – kvalita života v starobe“ v EHSV, medzi iným na to, aby sa počas nej navrhla štúdia efektívnosti ohľadne vytvorenia vhodnej agentúry a ďalšej eventuálne potrebnej iniciatívy.

- Zriadenie spoločnej pro-aktívnej progresívne fungujúcej agentúry (European Observatory) na zaznamenávanie ukazovateľov kvality života starších občanov v európskych krajinách, ako aj ich dlhodobé pozorovanie a dokumentácia v európskej databáze; na zostavovanie empiricky opodstatnených prognóz tohto druhu; na prepojenie a postúpenie poznatkov a odvodenie dôsledkov potrebných pre prax a politiku;
- Organizovanie workshopov a konferencií na zvýšenie poznatkov o demografických zmenách a nevyhnutnosti preventívnych a sprievodných opatrení; na zameranie povedomia na pozitívny potenciál staroby a pôsobenie proti diskriminácii starších občanov; oboznámenie čo najširšej verejnosti s výsledkami výskumu; a na podporu výmeny medzi „starými“ a „novými“ členskými štátmi.
- Ďalšie sledovanie tematiky pomocou „Otvorenej metódy koordinácie“. Vzhľadom na komplexnosť a dosah starnutia obyvateľstva a rôzne šance a výzvy, ktoré s tým súvisia, Výbor považuje túto metódu za vhodnú,
 - na iniciovanie výmeny skúseností, inter-európskeho porovnávaní, ako aj vzájomného vzdelávania,
 - na podporu dialógu medzi zástupcami organizovanej občianskej spoločnosti a príslušnými generálnymi riaditeľstvami Komisie⁽²⁾,
 - definovanie spoločných cieľov,
 - na preverenie realizácie 2. celosvetového plánu (ktorý bol schválený v apríli 2002 v Madride) a implementačnej stratégie UNECE (prijatej na konferencii ministrov v Berlíne v septembri 2001) a na vytvorenie priestoru spoločných hodnotových predstáv vzhľadom na starnúcu spoločnosť.

5.6 Posledným cieľom je teda umožniť PLNOHODNOTNÝ ŽIVOT A STARNUTIE V EURÓPE nielen v súčasnosti žijúcim starším občanom a občanom, ktorí sa dožili vysokého veku, ale aj dorastajúcim generáciám starších a mladých ľudí.

Brusel 15. septembra 2004

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Roger BRIESCH

⁽¹⁾ Porovnaj k tomu znovu stanoviská EHSV Vestník C 95 zo dňa 23.04.2003 (KOM(2002) 565 final).

⁽²⁾ Oznámenie Komisie KOM(2002) 277 final.

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru k „Návrhu smernice upravujúcej smernice 66/401/CEE, 66/402/CE, 2002/54/CE a 2002/57/CE, v súvislosti s oficiálne kontrolovanými inšpekciami a v súvislosti s ekvivalenciou semien produkovaných v tretích krajinách“

COM(2004) 263 final – 2004/0086 CNS

(2005/C 74/10)

Dňa 29. apríla 2004 sa Rada v súlade s článkom 37 zmluvy zakladajúcej Európske spoločenstvo rozhodla prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru k „Návrhu smernice upravujúcej smernice 66/401/CEE, 66/402/CE, 2002/54/CE a 2002/57/CE, v súvislosti s oficiálne kontrolovanými inšpekciami a v súvislosti s ekvivalenciou semien produkovaných v tretích krajinách“.

Odborná sekcia pre poľnohospodárstvo, rozvoj vidieka a životné prostredie, poverená prípravou prác Výboru na túto tému schválila svoje stanovisko dňa 6. júla (spravodajca pracujúci bez študijnej skupiny: **pán BROS**).

Počas svojho 411. plenárneho zasadnutia zo dňa 15. a 16. júla 2004 (schôdza zo dňa 15. septembra), Európsky hospodársky a sociálny výbor prijal nasledovné stanovisko 85 hlasmi za, 1 hlasom proti, traja sa zdržali hlasovania.

1. Úvod

1.1. Od roku 1998 do roku 2003 Komisia povolila členským štátom uskutočniť dočasný experiment vzorkovania a testovania semien v súlade s legislatívou Spoločenstva týkajúcou sa obchodu so semenami. Analýza výsledkov ukázala, že:

- za určitých podmienok by bolo možné zaviesť zjednodušené postupy oficiálnej certifikácie semien bez výrazného zníženia ich kvality v porovnaní s kvalitou dosiahnutou oficiálnym systémom vzorkovania a testovania semien;
- oficiálne kontrolované inšpekčné postupy v teréne by mohli byť rozšírené na všetky kultúry za účelom produkcie certifikovaných semien;
- pomer plôch, ktoré sa majú kontrolovať oficiálnymi inšpektormi by mohol byť znížený.

1.2. Boli schválené úpravy predpisov vzťahujúcich sa na semená určené na medzinárodný obchod (systém OECD). V dôsledku toho by sa mohol rozšíriť rámec uplatnenia ekvivalencie Spoločenstva, týkajúceho sa semien dopestovaných v tretích krajinách, na všetky typy semien spĺňajúcich charakteristiky a skúšobné požiadavky stanovené v smerniciach Spoločenstva v oblasti obchodu so semenami.

1.3. Výbor by rád preskúmal návrh Komisie v súvislosti s vývojom navrhovaných predpisov a takisto vzhľadom na zachovanie vysokých požiadaviek týkajúcich sa kvality semien a fytoosanitárnych otázok.

2. Návrh Komisie

2.1. Komisia navrhuje predĺžiť experiment oficiálne kontrolovaných inšpekcií do 31. marca 2005 (Rozhodnutie 98/320/CE) s cieľom zachovať podmienky Spoločenstva na obchod so semenami v súlade s týmto rozhodnutím počas

prechodného obdobia dovtedy, kým sa nezavedú nové ustanovenia, t.j. kým sa neimplementujú nové smernice.

2.2. V rovnakom čase by mali byť smernice 66/401/CEE (obchod so semenami kŕmnych plodín), 66/402/CEE (obchod so semenami obilnín), 2002/54/CE (obchod s repnými semenami) a 2002/57/CE (obchod so semenami olejnatých a vláknitých rastlín) adaptované na výsledky experimentu a mali by obsahovať nasledovné úpravy:

- zavedenie oficiálnych kontrol inšpekcií pre rôzne kategórie semien;
- definovanie oficiálnych kontrol inšpekcií (inšpekcie v teréne alebo v laboratóriách splnomocnených príslušným národným orgánom zodpovedným za certifikáciu semien);
- odoberanie vzoriek za účelom certifikácie môže byť uskutočnené oficiálne alebo pod oficiálnou kontrolou. Predpisy upravujúce oficiálne kontrolované odoberanie vzoriek sú stanovené (kvalifikácia osôb, kontrola postupov a sankčné pravidlá);
- princíp ekvivalencie sa rozšíri na semená dopestované v tretích krajinách, ktoré spĺňajú podmienky a požiadavky Spoločenstva (systém kontroly a certifikácie).

3. Všeobecné pripomienky

3.1. Návrh Komisie má za hlavný cieľ zjednodušenie postupov kontroly v sektore produkcie semien. Delegovanie kontroly je už zaužívané v mnohých členských štátoch. Výbor teda podporuje iniciatívu Komisie. Rád by však zdôraznil, že Komisia mala prezentovať takú novú smernicu, ktorá by obsahovala všetky prvky štyroch príslušných smerníc, čo by umožnilo lepšie porozumieť úpravám a zaručilo by súdržnosť v harmonizácii zavedených opatrení.

3.2. Platnosť rozhodnutia Komisie týkajúceho sa experimentu inšpekcií vykonávaných pod oficiálnou kontrolou vyprší 31. júla 2004. Počas procedúry spolurozhodovania o legislatívnom návrhu Komisie tým vznikne právne vákuum. Výbor preto vyzýva Komisiu na upravenie jej rozhodnutia č. 98/320/CE za účelom vyhnutia sa tomuto právnemu vákuu.

3.3. Komisia taktiež navrhuje predĺženie experimentálnej fázy až do 31. marca 2005 v snahe umožniť implementáciu úprav týchto smerníc. Výbor by rád zdôraznil, že táto lehota bude príliš krátka vzhľadom na čas, ktorý si táto implementácia vyžaduje (približne desať mesiacov). Výbor preto navrhuje, aby sa toto obdobie predĺžilo až do 31. júla 2005.

3.4. Nie je v kompetenciách Výboru vyjadrovať sa ku dôležitosti technických údajov vzťahujúcich sa na podmienky kontrol v teréne (hlavne k zmenám rozsahu vzorkovania) alebo k potrebnému množstvu vzoriek v laboratóriách. Rád by však zdôraznil, že je nutné stanoviť spoločného menovateľa vo všetkých členských štátoch. Bolo by preto praktickejšie, ak by údaje vyjadrené vo forme škály boli udávané vo forme minimálneho percenta kontroly.

3.5. Delegovanie oficiálnych kontrol splnomocneným osobám umožňuje lepšiu efektívnosť postupov. Komisia by sa mala uistiť v tom, aby systémy kontroly certifikácie boli naďalej výkonné. Komisia v súčasnosti organizuje komparatívne testy a výmenu osvedčených postupov v rámci EÚ. Suma pridelená na tieto aktivity (0,5 milióna EUR až 0,6 milióna EUR) je však vzhľadom na vytýčený cieľ nepostačujúca. Výbor žiada Komisiu o pridelenie dodatočných finančných prostriedkov na aktivity harmonizácie systémov kontroly.

3.6. Výbor by rád pripomenul, že počas predvstupových rokovaní s novými členskými štátmi boli stanovené prechodné obdobia na odrody neevidované v katalógu, pretože tieto nespĺňali kritériá Spoločenstva. Výbor by rád upozornil Komisiu na tieto neevidované odrody, ktoré môžu byť pre-

dávané len v príslušných krajinách (Cyprus, Litva, Malta a Slovinsko). Bolo by vhodné pripojiť k tomuto prechodnému obdobiu dodatočné záruky, hlavne v súvislosti s množstvom vzoriek a s výskytom „ovsu hluchého“ (*Avena fatua*).

3.7. Výbor upozorňuje Komisiu na prípady sporov týkajúcich sa obchodu so šaržami semien nízkej kvality medzi členskými štátmi. Realizácia jednotného trhu si bude tiež vyžadovať zaručenie sledovateľnosti pôvodu predávaných šarží a kvalitnú koordináciu medzi certifikačnými agentúrami a pestovateľmi semien.

3.8. V súvislosti s rozšírením rámca uplatnenia ekvivalencie na tretie krajiny, ktoré splnia predpisy OECD, Výbor zdôrazňuje, že reciprocita tejto ekvivalencie musí byť dosiahnutá u tretích krajín prostredníctvom Komisie. Táto ekvivalencia musí byť založená na rovnakých normách. Takisto, ekvivalencia systémov kontroly je potrebná na to, aby zaručila rovnaký stupeň kvality.

4. Záver

4.1. Výbor súhlasí s návrhom Komisie, ktorý smeruje k zjednodušeniu postupov kontroly bez toho, aby znížil požiadavky na kvalitu produkcie semien. Zdôrazňuje však, že Komisia by mala naďalej pokračovať v analyzovaní výkonnosti systémov kontroly.

4.2. Z legislatívneho hľadiska Výbor zdôrazňuje, že Komisia mala využiť túto príležitosť na prezentovanie legislatívneho návrhu, ktorý by zoskupoval všetky smernice týkajúce sa obchodu so semenami obilnín, kŕmnych plodín, repy a olejnatých rastlín.

4.3. Výbor sa domnieva, že žiadané predĺženie experimentálnej fázy do 31. marca 2005 neposkytne dostačujúci čas na implementáciu smerníc do národného práva. Preto navrhuje predĺžiť túto fázu až do 31. júla 2005.

V Bruseli, 15. septembra 2004.

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Roger BRIESCH

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru k téme „Oznámenie Komisie Rade, Európskemu parlamentu a Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru: integrácia environmentálnych aspektov do európskej normalizácie“

(COM(2004) 130 final)

(2005/C 74/11)

Dňa 25. februára 2004 sa Komisia rozhodla na základe článku 262 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva, obrátiť sa na Európsky hospodársky a sociálny výbor ohľadom danej veci.

Špecializovaná sekcia pre poľnohospodárstvo, rozvoj vidieka a životné prostredie, poverená spracovaním materiálov výboru v danej oblasti, prijala svoje stanovisko dňa 6. júla 2004 (spravodajca: p. PEZZINI).

Európsky hospodársky a sociálny výbor, na svojom 411. plenárnom zasadnutí 15.a 16. septembra 2004 (schôdza z dňa 15. septembra 2004), prijal jednomyselne nasledujúce stanovisko.

1. Úvod

1.1 Problematika, ktorá sa týka integrácie environmentálnych aspektov do procesu európskej normalizácie je jednou z priorit, popísaných v stratégii Európskej únie v prospech trvalo udržateľného rozvoja, ktorú prijala Komisia v roku 2001⁽¹⁾, a ku ktorej mal Výbor príležitosť vydať stanovisko v novembri 2001 a nedávno vykonať bilanciu⁽²⁾. Táto stratégia smeruje k nastoleniu rovnováhy medzi ekonomickými, sociálnymi a environmentálnymi aspektmi a posilneniu princípu stanovenému v Zmluve o založení ES⁽³⁾, ktorá sa snaží o zahrnutie environmentálnych požiadaviek do ďalších komunitárnych politík. Šiesty komunitárny akčný program pre životné prostredie⁽⁴⁾ k tejto téme zdôrazňuje, že požiadavky v oblasti ochrany životného prostredia musia byť zohľadnené v aktivitách v oblasti technickej normalizácie.

1.2 Okrem toho, proces technickej normalizácie má charakter, ktorý podstatne prispieva k dotváraniu vnútorného európskeho trhu, plne integrovaného do perspektívy značného pokroku v oblasti životného prostredia: v skutočnosti dáva do súladu zámer stať sa najkonkurencieschopnejšou ekonomickou zónou na svete do roku 2010 s rozvojom trvalo udržateľnej ekonomiky, vytvárajúcej nové a lepšie pracovné miesta, v kontexte rozšírenej Európy charakterizovanej stále väčšou ekonomickou a sociálnou kohéziou, ako je to špecifikované v stratégii prijatej vedúcimi predstaviteľmi štátov a vlád Únie v Lisabone v roku 2000.

1.3 Navyše, technická normalizácia, ktorá sa zakladá na konsenze všetkých zainteresovaných strán je podstatným prvkom implementácie komunitárnych politík a najmä Integrovannej politiky produktov, ku ktorej sa už Výbor viackrát⁽⁵⁾ vyjadril a ktorá považuje samotnú normalizáciu za potenciálny nástroj pre zníženie vplyvu produktov a služieb na životné prostredie.

⁽¹⁾ COM(2001) 264 final.

⁽²⁾ Stanovisko EHSV 10494/2001 z 29. novembra 2001 a stanovisko EHSV 661/2004 z 29. apríla 2004.

⁽³⁾ Dohoda o ES, články 2 a 6 (konsolidovaná verzia).

⁽⁴⁾ Rozhodnutie 1600/2002/CE z 22. júla 2002.

⁽⁵⁾ Stanovisko EHSV k Zelenej knihe o PIP (Ú. v. C 260 zo 17. septembra 2001) a stanovisko EHSV 1598/2003 z 10. decembra 2003 k oznámeniu „Integrovaná politika pre výrobky – Vývoj environmentálnych úvah, zameraných na životný cyklus“.

1.4 Zasadnutie Rady pre normalizáciu (le Conseil Normalisation) z 1. marca 2002 opätovne potvrdilo vhodný charakter noriem zosúladených v sektoroch, ktoré v súčasnosti pokrýva „Nový prístup“, zdôraznilo význam efektívnej participácie všetkých dotýčajúcich sociálnych aktérov v normalizačnom procese a nakoniec sa teší z úmyslu Komisie vypracovať dokument k normalizácii a ochrane životného prostredia.

1.5 Po tomto zasadnutí Rady Komisia v pracovnom dokumente na tému „Úloha normalizácie v podpore legislatívy a európskej politiky“ identifikovala sériu kľúčových oblastí a najmä tieto:

1.5.1 rozšírenejšia európska normalizácia v politike a v legislatíve Únie, za účelom posilnenia (v súlade s potrebami spoločnosti ako aj podnikov) expanzie technickej normalizácie v nových oblastiach akými sú služby, informačné technológie a komunikácia, doprava, ochrana spotrebiteľov a životné prostredie;

1.5.2 zvýšená informovanosť, medzi významnými podnikateľmi a ďalšími zainteresovanými stranami, o kladných vplyvoch normalizácie v obchodných kruhoch, najmä vďaka akciám s cieľom zlepšiť a zjednodušiť ich participáciu v procese vypracovania noriem, najmä v spolupráci so zástupcami stredných a malých podnikov;

1.5.3 revízia platného legislatívneho rámca k normalizácii, tak aby čo možno najlepšie zodpovedal nedávnomu vývoju a výzvam v oblasti európskych technických noriem, zjednodušenia legislatívy a konceptu „lepšie určovať pravidlá“⁽⁶⁾ v súlade s orientáciami priemyselnej politiky v rozšírenej Európe⁽⁷⁾ a prioritami 2003/2006 Stratégie pre vnútorný trh⁽⁸⁾;

⁽⁶⁾ Oznámenie Komisie COM(2002) 278.

⁽⁷⁾ Oznámenie „Priemyselná politika v rozšírenej Európe“, COM(2002) 714.

⁽⁸⁾ Oznámenie „Stratégia pre vnútorný trh – priority 2003/2006“ COM(2003) 238.

1.5.4 prijatie stabilného finančného rámca, aby bola európska normalizácia postavená na solídne právne základy, garantujúci spolufinancovanie (Komisia/členské štáty) aktivít európskej normalizácie, európskej infraštruktúry a prehĺbenej synergie medzi CEN, CENELEC a ETSI;

1.5.5 podpora európskych organizácií pre normalizáciu, za účelom zvýšenia ich účinnosti v procese tvorby technických noriem a podpory vypracovávania a aplikácie medzinárodných štandardov, zjednodušujúci prístup na trhy a medzinárodný obchod, zabraňujúci vytváraniu zbytočných prekážok vo výmenách (komunikácii) a dávajúci normalizácii globálnu dimenziu.

1.6 Vývoj európskej kultúry technickej normalizácie je podstatný pre garantovanie účinného a vyváženého fungovania vnútorného trhu v Únii s 25 krajinami. Tiež je dôležité, najmä z pohľadu životného prostredia, prijať opatrenia pre vzdelávanie expertov a vypracovávania a používanie vhodných databáz tak, aby bola zaručená integrácia environmentálnych aspektov do európskeho normalizačného systému, ako aj úplná integrácia nových členských štátov do tohoto systému vďaka participácii ich úradov pre normalizáciu. Za týmto účelom, vzhľadom na štruktúru a dimenzie podnikov týchto posledne uvedených krajín, Výbor považuje za nevyhnutné aktívne podporiť úplnú participáciu malých a stredných podnikov všetkých krajín rozšírenej Európy na prácach v oblasti normalizácie, ako aj na používaní existujúcich európskych technických noriem.

1.7 Európsky systém technickej normalizácie, založený na konsenze medzi všetkými stranami, zainteresovanými vo vypracovávaní nových štandardov a ich dobrovoľnému prístupiu k prijatým normám, dokázal svoju platnosť, ako aj úroveň účinnosti a flexibilitu umožňujúcej zvýšený nárast tvorby noriem. Celkový počet európskych noriem dosiahol v roku 2003 obdivuhodný počet približne 13.500, čo hrá extrémne pozitívnu úlohu pre ekonomiku, znižujúci náklady na transakcie, uľahčujúci obchod a výmeny, zvyšujúci konkurencioschopnosť a posilňujúci inováciu. Ďalším dôležitým aspektom normalizácie je znižovanie prekážok pre výmeny na vnútornom trhu a dokonca často aj na trhu globálnom.

1.8 Tieto úspešné charakteristiky musia byť podľa Výboru nielen celkovo chránené, ale dokonca zintenzívnené, ako to zdôraznili aj závery zasadnutia Rady pre normalizáciu z marca 2002. Každé zohľadnenie vhodných ekonomických, sociálnych a environmentálnych aspektov v procese normalizácie podľa Výboru v žiadnom prípade nesmie narušiť povahu a základné charakteristiky tohto procesu, ktorý musí zostať voľný, dobrovoľný a založený na konsenze. Také sú vlastne charakteristiky, ktoré z neho robia úspešný nástroj na vnútornej a medzinárodnej úrovni.

2. Syntéza základných prvkov komunikácie

2.1 **Ciele** komunikácie Komisie sa môžu zhrnúť takto:

- upriamiť pozornosť na potrebu systematicky integrovať environmentálne aspekty do procesu európskej normalizácie, na základe dobrovoľného prístupu a riadeného hlavne dotýčnými stranami;
- otvoriť permanentnú diskusiu so všetkými aktérmi sektoru normalizácie pre vypracovanie konkrétnych akčných plánov stanovujúcich: 1) vzdelávacie aktivity a osvetovú prácu; 2) organizáciu a podporu účasti všetkých dotýčnych strán v procese normalizácie; 3) systematické používanie všetkých dostupných nástrojov pre zohľadnenie environmentálnych úvah v normách; 4) predefinovanie (v Komisii) rámca normalizačných mandátov a špecifických mandátov, ktoré sa týkajú environmentálnych politík a špecifických mandátov, týkajúcich sa environmentálnych politík a environmentálnych aspektov produktov;
- prísť k hodnoteniu a stálej kontrole procesu integrácie environmentálnych aspektov do európskej normalizácie vo svetle dosiahnutých výsledkov v štyroch vyššie uvedeních sektoroch.

2.2 Za účelom realizácie týchto cieľov Komisia navrhuje nasledujúce akcie:

- **na úrovni dotýčnych aktérov:** predložiť návrhy na podporu osvetových aktivít; vymieňať si skúsenosti zo správnych praktík v oblasti vzdelávania a osvetu; prísť k rozsiahlym konzultáciám pre formuláciu normalizačných mandátov; definovať priority pre konkretizáciu integrácie environmentálnych aspektov do európskych noriem; vypracovať ukazovatele úrovne integrácie environmentálnych požiadaviek do noriem; identifikovať a koordinovať environmentálne aspekty, ktorými sa zaoberajú európske organizácie pre normalizáciu, poskytovať komunitárnu podporu európskym záujmovým skupinám, ktoré vedú takéto akcie; pravidelne vyhotovovať správu o spôsoboch používania jednotlivých nástrojov integrácie environmentálnych požiadaviek do noriem;
- **na úrovni členských štátov a najmä novoprijatých:** stanoviť opatrenia pre podporu vzdelávacích a osvetových aktivít; zabezpečovať zber a šírenie informácií prostredníctvom rôznych organizácií pre normalizáciu; pomáhať a zjednodušovať úlohu všetkých zainteresovaných aktérov a najmä predstaviteľov občianskej spoločnosti a verejných organizácií aktívnych v oblasti životného prostredia, aby plne participovali v normotvornom procese; robiť správu o prijatých podporných opatreniach, s cieľom podporovať výmenu skúseností a správnych praktík;

— **na komunitárnej úrovni:** prijímať finančné opatrenia komunitárnej finančnej podpory pre osvetové a vzdelávacie projekty, ktoré implementujú európske organizácie pre normalizáciu; organizovať permanentnú kontrolu realizovaných vzdelávacích a osvetových aktivít; podľa potreby vložiť, po konzultácii so zainteresovanými kruhmi, environmentálne aspekty do formulácie normalizačných mandátov; pomáhať zainteresovaným skupinám na európskej úrovni identifikovať a koordinovať environmentálne prvky európskej normalizácie; organizovať stretnutia umožňujúce výmenu skúseností a správnych praktík a prijatie ukazovateľov pokroku v oblasti európskych noriem, ktorý má osobitnú väzbu s environmentálnou dimenziou; aplikovať systém stáleho hodnotenia pokroku dosiahnutého v uvedených oblastiach, hodnotenie, ktoré musí byť s dotýčnými partnermi preskúmané aspoň jedenkrát ročne.

3. Všeobecné pripomienky

3.1 Výbor sa teší z iniciatívy Komisie začať **prehĺbenú úvahu o možnostiach, príležitostiach a spôsoboch** integrácie úvah do definície európskych technických noriem, inšpirovaných nielen environmentálnou ochranou, ale aj trvalo udržateľným využívaním prírodných zdrojov a surovín, potrebných pre výrobu, balenie, distribúciu, údržbu produktov a spracovanie po ukončení ich používania.

3.2 V tomto ohľade Výbor zdôrazňuje dôležitosť zavedenia skutočnej **európskej kultúry technickej normalizácie**, aby bolo garantované účinné a vyvážené fungovanie vnútorného trhu **Európskej únie** a pre zavedenie (najmä v oblasti životného prostredia) opatrení, určených pre vzdelávanie expertov a tvorbu vhodných databáz, tak aby bolo možné hodnotiť možnosti a príležitosti pre integráciu environmentálnych aspektov do európskeho systému normalizácie, tiež v nových členských štátoch.

3.3 V každom prípade je podľa Výboru podstatné, že dobrovoľný charakter a charakteristiky vyplývajúce z konsenzu, otvorenosti a transparentnosti postupov realizovaných slobodne a pre samotných zainteresovaných, ktoré vytvárajú **tromfy procesu európskej technickej normalizácie**, nestrácajú na význame, ale naopak, sú posilnené, aj pri zohľadňovaní socioekonomických a environmentálnych aspektov.

3.3.1 Výbor pozoruje, že už teraz existuje veľký počet **európskych technických noriem, ktoré sa priamo zaoberajú environmentálnymi otázkami**, alebo ktoré ich berú do úvahy. Osobitne máme na zreteli normy k podstatným aspektom životného cyklu výrobkov, k normalizovaným metódam v oblasti meraní a skúšok, alebo technické normy k environmentálnym technológiám alebo technológiám environmentálneho riadenia ako napríklad riadenie EMAS, vychádzajúce z normy EN/ISO série 14001.

3.3.2 Okrem toho, Výbor s uspokojením pozoruje, že európske organizácie pre normalizáciu majú k dispozícii celý **súhrn dokonale prispôbených nástrojov pre optimalizáciu a integráciu environmentálnych aspektov** do procesu technickej normalizácie: napríklad, príručka IEC 109⁽¹⁾ - úspešne zavedená v roku 1995 a nedávno aktualizovaná - týkajúca sa technických predpisov ohľadom elektrotechnických a elektronických produktov; ISO/TR/ 14062⁽²⁾, ratifikovaná v roku 2002, ohľadom koncepcie a vývoja produktov; viac ako 100 „Noríem kvality v oblasti emisií a imunity“ ETSI/CENELEC a na záver Kódex ISO/164, ktorý zaviedol CEN „Help Desk Environment“.

3.4 Podľa Výboru, vyššie uvedené a zvýraznené úvahy potvrdzujú presvedčenie, že ciele, smerujúce k účinnej integrácii environmentálnych aspektov do procesu technickej normalizácie sa budú realizovať jednoduchšie - najmä v prípade malých a stredných podnikov - pomocou **kódexov, technických správ a pružnejších nástrojov** alebo pomocou vzdelávacích tried a praktických príručiek, ktoré môžu slúžiť k prenosu poznatkov a upriamiť pozornosť na problémy už od štádia koncepcie nových produktov, nových výrobných postupov a nových služieb. V tomto ohľade môžeme použiť zjednodušené procedúry, prijaté v rámci EMAS alebo hygienických a bezpečnostných noriem pre malé podniky, ako to bolo viackrát zvýraznené v stanovisku EHSV CESE⁽³⁾.

3.5 Výbor zdôrazňuje, že v priebehu tohoto procesu treba **zabrániť skomplikovaniu alebo spomaleniu normalizačného postupu. Pokiaľ by bol nákladnejší a byrokratickejší**, bolo by to tiež v protiklade s komunitárnymi princípmi zjednodušovania noriem. V tomto ohľade Výbor úplne súhlasí so závermi zasadnutia **Rady pre normalizáciu** z 1. marca 2002, keď potvrdila, že „životaschopnosť globálneho systému normalizácie v Európe stále nie je garantovaná, vzhľadom k rýchlemu vývoju európskeho a medzinárodného životného prostredia a zmenám v tradičných zdrojoch príjmov“⁽⁴⁾. Podľa Výboru sa musí normalizácia stať prítiahlivejšia a užitočnejšia pre podniky a ich expertov, ktorí majú technické kompetencie pre lepšiu integráciu environmentálnych aspektov do koncepcie výrobkov, s trvalo udržateľnými nákladmi.

3.6 Za účelom optimalizácie všeobecných výkonov podnikov je potrebné pokračovať vo vývoji mechanizmov, umožňujúcich **zlepšovať environmentálne kompetencie všetkých aktérov**, ktorí musia zabezpečovať **aktívnu participáciu** strán zainteresovaných od začiatku procesu vypracovania noriem. Okrem technických, ekonomických a sociálnych aspektov treba brať tiež do úvahy aspekty, ktoré majú vzťah ku zdraviu, bezpečnosti a uspokojeniu klienta. Najmä v posledných rokoch sa ukázalo potrebné venovať zvýšenú pozornosť znižovaniu a racionalizácii spotreby prírodných zdrojov a energie, znižovaniu odpadov a emisií, a najmä **kvalite** samotného procesu vytvárania nových dobrovoľných technických noriem tak, aby bola garantovaná jednoduchá transpozícia týchto noriem na medzinárodnej úrovni.

⁽¹⁾ Príručka CEI/109 na tému „Environmentálne aspekty – integrácia do noriem pre elektrotechnické výrobky“.

⁽²⁾ ISO/TR 14062 k téme „Environmentálne riadenie – integrácia environmentálnych aspektov do koncepcie a vývoja výrobkov“.

⁽³⁾ Stanovisko EHSV 560/1999 z 29. mája 1999 (Ú. v. č. C 209 z 22. júla 1999).

⁽⁴⁾ Ú. v. ES 66 z 15. marca 2002.

3.7 Podľa Výboru, vo svetle súčasného demokratického procesu, založeného najmä na národných štruktúrach, by bolo vhodné **nechať dotýčným stranám (stakeholders) zodpovednosť definovať – využiť všetky možné expertízy alebo konzultácie – spôsoby umožňujúce integrovať environmentálne aspekty do normalizácie**, čím sa zabráni prístupom typu „z hora nadol“.

3.8 Výbor zastáva názor, že proces vypracovávania technických noriem nesmie napredovať rýchlejšie ako **kultúrne zmeny**, ktoré potrebujú jednotlivé sektory, aby zobrali **do úvahy svoju úlohu v kontexte trvalo udržateľného vývoja**. Úloha Komisie je osobitne dôležitá v procese vykonávania osvetu a kultúrneho „plánovania“, ktoré treba implementovať prostredníctvom šírenia poznatkov a správnych praktík.

3.9 Vysoká kvalita dobrovoľných technických noriem je podstatný prvok v ich **pridanej hodnote na európskej úrovni**; podľa Výboru môže byť taká kvalita len výsledkom **aktívnej účasti** v normotvornom procese všetkých dotýčnych strán, a to expertov a predstaviteľov priemyslu rozličných sektorov, ako aj malých a stredných podnikov, pracujúcich, spotrebiteľov a MVO. Multiplicita aktérov predstavuje **správnu rovnováhu medzi ekonomickými, sociálnymi a environmentálnymi požiadavkami, bez toho, že by sme zabudli na prioritné aspekty zdravia a bezpečnosti**.

3.10 V súlade s princípom **subsidiarity** musí byť táto participácia zabezpečená **v prvom rade na národnej úrovni**, najmä čo sa týka nových členských štátov. Treba podporovať nielen **MVO**, aby poskytovali aktívnu a kompetentnú participáciu, ale tiež a najmä **malé a stredné podniky, ktoré (najmä čo sa týka ich štruktúr a dimenzií)**, potvrdzujú významnú potrebu zlepšenia svojho prístupu k normotvornému procesu. V tomto ohľade je dobré pripomenúť, že **európske štruktúry, vytvorené výslovne pre malé a stredné podniky, ako NORMAPME**, by mali byť posilnené a optimálne využívané.

3.11 Výbor zdôrazňuje potrebu prijať prioritné opatrenia komunitárnej podpory aktivitám pre **posilnenie kapacít**, podporovaných organizáciami pre normalizáciu a **MVO nových členských štátov**, ako aj pre **projekty vzdelávania expertov** a navrhuje vytvoriť **sieť plne interoperabilných a decentralizovaných databáz, blízkych ku konečnému používateľovi**. Ide vlastne o stále garantovanie lepšieho prístupu k informáciám, ako aj vedomú participáciu všetkých podnikov v normotvornom procese.

3.12 Čo sa týka definovania **priorít** v normalizačných prácach, Výbor podporuje názor, že treba pokračovať **v ich vytváraní v rámci dobrovoľného procesu, vychádzajúceho z konsenzu, za dobrovoľnej spoluúčasti všetkých dotýčnych strán** a, že treba zabrániť výberu priorít, odôvodnených len na politickej úrovni, bez zohľadnenia špecifik výrobkov a podnikov, ktoré ich vyrábajú.

3.13 Čo sa týka využívania povinných mandátov Komisiou v rámci „nového prístupu“, Výbor sa nazdáva, že **používanie technických environmentálnych noriem musí byť podporované** nie prostredníctvom rozhodnutí z hora nadol, ale skôr **širšou akceptáciou eko-kompatibilných produktov, čo možno najlepšie orientujúc záujmy a potreby občanov a spotrebiteľov**.

3.14 Podľa Výboru definovanie presne stanovených mandátov v prípade nového prístupu prispelo k úspechu európskeho vnútorného trhu a v súčasnosti tento úspech nesmie byť neutralizovaný používajúc tieto mandáty s cieľom vykonať transfer zložitých rozhodovacích procesov politickej povahy do vnútra organizácií pre technickú normalizáciu.

3.15 **Transpozícia európskych technických noriem na medzinárodnej úrovni** má podľa Výboru podstatný význam pre garantovanie skutočnej prezencie a úplnej konkurencieschopnosti našich produktov na globálnom trhu. V súčasnosti, vďaka dohodám z Drážďan a Viedne, viac ako 83 % noriem CENELEC a približne 40 % noriem CEN vychádza z noriem, vypracovaných medzinárodnými organizáciami pre normalizáciu ISO, CEI a UIT. Podľa Výboru tiež treba **zabrániť tomu, aby boli environmentálne požiadavky na normalizáciu vnímané ako prekážky k výmenným aktivitám v rámci dohody TBT Svetovej obchodnej organizácie** alebo, aby sa nevyjadrovali ako konkurenčné nevýhody pre európske podniky na globálnom trhu. V tomto ohľade treba prijať proaktívny postoj ako v transatlantickom dialógu (TABD), tak aj v dialógu s Japonskom (EJBD) alebo s Mercosur-om (MEBF), aby sa neprehlbovala priepasť oddeľujúca európske normy od noriem medzinárodných.

4. Konkrétne pripomienky

4.1 Participácia: je potrebné zabrániť tomu, aby rozšírená participácia nespomalila proces prijímania a revidovania noriem, proces ktorý vyžaduje v priemere 3 až 5 rokov. **Treba úplne prístupíť k princípu subsidiarity. Na národnej úrovni** treba zabezpečiť participáciu všetkých zainteresovaných strán, a najmä zamestnávateľov a pracujúcich, zatiaľ čo **na európskej úrovni** predstavitelia národných úradov pre normalizáciu musia prinášať výsledky stanovísk, vychádzajúcich z konsenzu, ktorý dosiahli. Predstavitelia európskych organizácií malých a stredných podnikov a zainteresované MVO musia mať možnosť tiež participovať, na základe stanovísk, vychádzajúcich z konsenzu, ktoré vznikli v jednotlivých entitách.

4.2 Spolupráca: Výbor považuje za osobitne dôležité zaviesť **systematickú výmenu technických poznatkov, vývoj kódexov, riadených na dobrovoľnom základe a správnych praktík**. Táto výmena však musí používať nasledujúce prvky (pozri bod 3.3.2), ktoré si zasluhujú, aby boli posilnené a rozšírené, najmä pre nové členské krajiny.

4.3 Kultúra: **vytvorenie európskej kultúry technickej normalizácie**, ktorá zohľadňuje ekonomické, sociálne a environmentálne aspekty je prioritné pre podniky a ich organizácie a najmä pre malé a stredné podniky, ako aj pre asociácie zamestnancov a operátorov. Organizácie pre ochranu spotrebiteľov a životného prostredia musia mať na národnej ako aj európskej úrovni prístup k zodpovedajúcej finančnej podpore tak, aby si mohli prehĺbovať svoje vzdelanie v technickej a normotvornej oblasti a zaistiť kvalifikovanú a kompetentnú reprezentáciu.

4.4 Financovanie: **potreba stanovovať viacročné, národné a komunitárne rozpočtové položky** pre vedenie vzdelávacích a osvetových aktivít. Tieto kredity by mali využívať najmä štátne organizácie pre normalizáciu, sociálni partneri a organizácie zastupujúce jednotlivé zložky občianskej spoločnosti.

4.5 Priority: stanovenie **priorít** pre vypracovanie nových technických noriem musí byť ponechané na výber na základe konsenzu všetkých účastníkov, ktorí sú priamymi aktérmi normotvorného procesu a ktorí musia byť zaň úplne zodpovední; v žiadnom prípade však nesmú byť výsledkom procesu vynúteného zhora.

4.6 Nástroje: systematické používanie **nástrojov** – takých o ktorých sa pojednáva v bodoch 3.3.1 a 3.3.2 – potrebných pre integráciu environmentálnych aspektov do normalizácie musí byť vnímané ako **ponúknutá príležitosť a nie ako povinnosť vnútená** aktérom procesu vytvárania technických noriem na dobrovoľnom základe.

4.7 Sledovanie: **sledovanie a hodnotenie dosahovaných výsledkov** pomocou osvetových a vzdelávacích aktivít a posilnením medzinárodných a európskych organizácií pre normalizáciu, tiež z hľadiska kvalifikovanej účasti MVO a organizácií zastupujúcich malé a stredné podniky musí dodať Komisii, Rade, Európskemu parlamentu a Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru základy pre vypracovanie **dvojročných práv a päťročných prehľadov** o opatreniach a politikách v danej oblasti.

5. Závěry

5.1 EHSV je presvedčený o potrebe urýchlenia (avšak bez sťaženia) procesu normalizácie, za účelom zaručenia rozvoja vysokokvalitného vnútorného trhu so všetkými jeho aspektmi, vrátane environmentálnych. Cieľom je, aby proces normalizácie bol účinný, nenákladný a bez byrokracie a tiež treba predbežne prispôbiť inštitučné kapacity členských štátov.

5.2 Podľa EHSV, proces, ktorého cieľom je integrácia environmentálnych aspektov do európskeho normalizačného

systemu, by mal postupovať pri celkovom dodržiavaní princípu subsidiarity, ktorý musí garantovať úplnú participáciu všetkých aktérov a najmä stredných a malých podnikov a mimovládnych organizácií, v procese, najmä na národnej/regiónálnej úrovni, ktorá je zainteresovaným stranám najbližšia.

5.3 Rozvoj globálneho trhu a otvorenie nových veľkých entít akými sú Čína, India a Rusko svetovému obchodu, spôsobujú, že je prioritné vykonať transpozíciu súčasných európskych technických nariadení na medzinárodnej úrovni, podľa ustanovení dohôd z Drážďan a Viedne, s cieľom transformovať normalizačné riešenia do komerčných výhod pre európske podniky.

5.4 Podľa EHSV je cieľom ~~nájsť rovnováhu~~ vytvoriť optimálnu komplementaritu medzi záväznými environmentálnymi nariadeniami a dobrovoľnými technickými normami, ktoré vyplývajú so zvýšenej pozornosti venovanej životnému prostrediu a kvalite.

5.5 EHSV nalieha, aby boli posilnené platformy pre výmenu dobrých praktík a dialóg pre rozvoj poznatkov, medzi sociálnymi partnermi: európskymi a národnými organizáciami pre normalizáciu, priemyslom, malými a strednými podnikmi, zástupcami zamestnancov, spotrebiteľmi, MVO, s cieľom podporiť rozvoj procedúry normalizácie, v súlade so stratégiou z Lisabonu a s princípmi trvalo udržateľného a konkurencieschopného rastu.

5.6 Je treba najmä:

- podporovať európsku kultúru technickej normalizácie pre EÚ;
- plánovať opatrenia v oblasti vzdelávania pre expertov a rozvíjať vhodné databázy, určené pre široké použitie;
- postupne integrovať ochranu životného prostredia do európskeho systému normalizácie;
- stimulovať reakcie zo strany dopytu (to znamená upriamovať pozornosť spotrebiteľov) za účelom zlepšenia dopytu po trhu, ašpirujúceho na trvalo udržateľné používanie prírodných zdrojov, surovín a hotových a upravených výrobkov;
- realizovať adekvátnu rovnováhu medzi obranou prioritných aspektov bezpečnosti, hygieny a zdravia a obranou globálnych environmentálnych aspektov, vzhľadom na Protokol z Kyota;
- plno aplikovať princípy subsidiarity, podporujúc participáciu všetkých zainteresovaných strán, na národnej/regiónálnej úrovni;

- podporovať prijímanie pružnejších riadiacich kódexov, vedúcich k procesom normalizácie, ktoré sú kompatibilné so životným prostredím, aby bola poskytnutá pomoc najmä malým a stredným podnikom v technologických procesoch, ktoré sú tiež ekonomicky platné pri tvorbe nových výrobkov, nových procesov a nových služieb;
- rozvíjať platformu výmen medzi stratégiou z Lisabonu pre vnútorný trh a akčným plánom na roky 2004-2010 pre životné prostredie a zdravie s cieľom rozširovať dialóg expertov medzi všetkými stranami zainteresovanými v procese normalizácie: CEN, CENELEC, ETSI, PME-normalizácia, ANEC (spotrebiteľia), TUTB (zástupcovia pracujúcich), ECOS (environmentálne organizácie), priemysel, distribúcia a služby;
- podporovať rozvoj základnej technickej normalizácie pre nariadenia, ktoré sa týkajú kvality výrobkov a postupov v oblasti poľnohospodárskej a potravinárskej výroby.

Brusel, 15. septembra 2004

Predseda

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Roger BRIESCH

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru k téme „Prímestské poľnohospodárstvo“

(2005/C 74/12)

Európsky hospodársky a sociálny výbor sa 6. júla 2004 podľa článku 29, bodu 2 svojho Vnútorného poriadku uzniesol spracovať stanovisko k téme: „Prímestské poľnohospodárstvo“

Odborná skupina pre poľnohospodárstvo, rozvoj vidieka a ochranu životného prostredia, poverená prípravou prác, prijala svoje stanovisko dňa 6. júla 2004. (Spravodajcom bol pán CABALL i SUBIRANA).

Výbor schválil nasledujúce stanovisko na svojom 411. plenárnom zasadnutí 15. a 16. septembra 2004 (zasadanie zo dňa 16. septembra 2004) 132 hlasmi „za“. Traja členovia sa zdržali hlasovania.

1. Úvod

1.1 Výrobná činnosť podmienená prímestským prostredím

1.1.1 Problematika prímestských oblastí je predmetom rokovania a záujmu viacerých európskych inštitúcií, okrem iného aj Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru. Táto problematika nadobúda na mnohých miestach EÚ stále väčší význam v dôsledku urbanistického a priemyselného rozvoja, rozvoja podnikania a výstavby komunikačnej a dopravnej infraštruktúry, čím dochádza k vyčleňovaniu týchto oblastí na úkor poľnohospodárskych výrobných plôch, ako aj k vzniku čím ďalej tým väčšiemu počtu poľnohospodárskych plôch v okrajových polohách alebo nepoužiteľných z hľadiska konkurencieschopnosti.

1.1.2 Poľnohospodárstvo v prímestských oblastiach je podmienené mestským prostredím, v ktorom sa realizuje a ktorého negatívne vplyvy sťažujú jeho hospodárske prežitie. Tieto negatívne dopady sú najdôležitejšími príčinami zhoršovania sa životného prostredia týchto území a zhoršujú sociálne vzťahy medzi mestom a vidiekom. Tým dochádza k vzdalovaniu mesta a vidieka, čo môže predstavovať vážne nebezpečenstvo pre budúcnosť poľnohospodárskej činnosti.

1.1.3 K obvyklým problémom poľnohospodárstva v prímestskej oblasti sa pridáva ešte nový, ktorý sa týka zacho-

vania poľnohospodársky nevyužívaných voľných plôch okolo miest. Uplatňuje sa tu spôsob chápania priestoru ako „tematického parku“, podľa ktorého pôsobí všetko umelo, vytrhnuté zo súvislosti a neosobne a zdôvodňuje sa estetickými kritériami založenými na mylných predstavách o zachovaní biologickej rozmanitosti, prípadne na pojmoch krajiny, v ktorej poľnohospodárstvo hrá len vedľajšiu úlohu, alebo slúži iba k folklórnym účelom.

1.1.4 V spoločnej poľnohospodárskej politike (CAP – Common Agriculture Policy) EÚ sa propaguje nutnosť diverzifikácie vedenia poľnohospodárskych podnikov pomocou činností, ktoré majú poľnohospodárom priniesť nové príjmy. Pritom však musí byť jasné, že bez poľnohospodárstva neexistuje ani žiadna poľnohospodárska krajina, t.j. krajina s poliami, zvieratami, lúkami a predovšetkým s poľnohospodármi.

1.1.5 Všetky tieto faktory (tlak na urbanizáciu, tendencia k poľnohospodárstvu bez poľnohospodárov a poľnohospodárov a samotná reforma spoločnej agrárnej politiky – CAP) vedú k značným problémom z hľadiska kontinuity a stability prímestského poľnohospodárstva (ktoré je oveľa výraznejšie než v iných podobných agroklimatických oblastiach, takže nebezpečenstvo, že poľnohospodárska činnosť úplne vymizne, je tu podstatne vyššie).

1.1.6 K strate obrábateľnej pôdy pristupujú ešte ťažkosti, ktoré pre podniky vyplývajú z toho, že v jednotlivých členských štátoch EÚ nie sú žiadne jednoznačné právne predpisy na reguláciu trhu s úžitkovými plochami a poľnohospodárske nájomné zmluvy, a tým ani žiadny trh pre obrábateľnú pôdu, čo sťažuje začleňovanie mladých poľnohospodárov alebo zväčšovanie poľnohospodárskych prevádzok. Mnohí verejní alebo súkromní vlastníci pozemkov blokujú trh pre úžitkové plochy, na ktorých neprenajímajú žiaden pozemok poľnohospodárom, pre ktorých je poľnohospodárstvo hlavnou zárobkovou činnosťou. Táto špekulácia s pôdou predstavuje jednu z najväčších záťaží pre budúcnosť mnohých poľnohospodárskych podnikov v prímestských oblastiach. Členské štáty EÚ musia proti špekuláciám bojovať príslušnými právnymi predpismi.

1.1.7 Poľnohospodárske oblasti, ktorým sa nevyhli zmeny v poľnohospodárstve v posledných rokoch, sa vyznačujú hodnotami a určitými funkciami, čo ich robia, alebo nerobia vhodnými pre vykonávanie určitých aktivít.

1.2 Omnoho viac ako iba hospodárska činnosť

1.2.1 Európsky hospodársky a sociálny výbor (EHSV), ktorý je veľmi zainteresovaný v otázkach rozvoja vidieka, a ktorého sa týka zaistenie udržateľnosti hospodárskeho, ekologického a sociálneho rozvoja vidieckych oblastí v Európe, poukazuje na to, že environmentálne, sociálne a hospodárske funkcie, ktoré taktiež plnia poľnohospodárske plochy, majú v prímestskej oblasti väčší význam ako v inde. Poľnohospodárske plochy tu slúžia veľkým aglomeráciám ako zelené pľúca; sú potrebnou súčasťou územného plánovania, pretože zabraňujú neobmedzenému rastu miest, vytvárajú voľné plochy v krajine a robia mestské prostredie vhodné pre život. Ich hospodárska funkcia, ktorá je základom pre zachovanie a budúce perspektívy poľnohospodárskych oblastí, je naproti tomu oslabovaná tlakom urbanizácie, ktorému je vystavená a malým produktívnym významom, ktorý sa im priznáva v celkovom rámci ekonomiky prímestských oblastí.

1.2.2 EHSV prijal za svoju prvú zásadu konferencie v Salzburgu: Neexistuje žiadne poľnohospodárstvo bez živej vidieckej krajiny a žiadna živá krajina bez poľnohospodárstva⁽¹⁾. Z toho vyplýva, že skutočnými protagonistami prímestských vidieckych oblastí sú a musia byť v prvom rade poľnohospodári, pre ktorých je poľnohospodárstvo hlavnou zárobkovou činnosťou, pričom EHSV uznáva tiež dôležitú úlohu, ktorú v mnohých prímestských oblastiach hrajú poľnohospodári, čo sa poľnohospodárstvom zaoberajú len ako vedľajšou činnosťou.

1.3 Poľnohospodárstvo medzi obmedzujúcimi faktormi a šancou v heterogénnom dynamickom prostredí

1.3.1 EHSV si je vedomý ťažkostí, čo sa týka jednoznačnej definície pojmu „prímestská oblasť“ vzhľadom na jej mimoriadnu rôznorodosť a dynamiku. Prímestská oblasť je predovšetkým rozhranie medzi životom na vidieku v užšom slova zmysle a životom v meste. Vykazuje síce podstatné znaky

života na vidieku, ale súčasne poskytuje atraktívnosť života v meste.

1.3.2 Spoločným znakom prímestských oblastí je ich povážlivá situácia okrem iného na regionálnej, ekonomickej a sociálnej úrovni a skutočnosť, že sú osídlené na periférii mestských aglomerácií. Práve poľnohospodárstvo vykonávané ako hlavná zárobková činnosť v týchto oblastiach sa označuje ako „prímestské poľnohospodárstvo“. Okrem tohto poľnohospodárstva ako hlavnej zárobkovej činnosti existujú iné činnosti spojené s pestovaním poľnohospodárskych plodín, ktorých ciele spočívajú v rekreácii, terapeutiky, pedagogiky atď. alebo v oblasti formovania krajiny a záhrad a starostlivosti o ne atď. Také činnosti nadobúdajú v jednotlivých regiónoch členských štátov mimoriadny význam.

1.3.3 Tieto vidiecke oblasti sa vyznačujú zvláštnymi obmedzujúcimi problematickými situáciami, ktoré sa odlišujú od iných vidieckych oblastí a ohrozujú ich pokračovanie v budúcnosti.

1.3.4 Na druhej strane však vykazuje prímestské poľnohospodárstvo často tiež vlastné prednosti, ktoré sa dajú čo najlepšie využiť: šance, ktoré poskytuje jeho blízkosť k odbytovému trhu, rastúce povedomie spotrebiteľov o kvalite a bezpečnosti potravín a spoločenský dopyt po nových činnostiach (voľný čas, vzdelávanie, osвета o životnom prostredí, ekoturistika a i.). Tieto nové komplementárne činnosti môžu prispieť k diverzifikácii prevádzkového rizika a k zlepšeniu poľnohospodárskych príjmov.

1.3.5 V tomto zmysle článok 20 nariadenia (ES) č. 1257/1995 Rady zo dňa 17. mája 1999 o podpore rozvoja vidieku za pomoci Európskeho fondu EAGGF (European Agricultural Guidance and Guarantee Fund) stanovuje: „K znevýhodneným oblastiam možno priradiť tiež ďalšie územia, ktoré sa vyznačujú zvláštnymi nevýhodami a na ktorých by mala naďalej pokračovať poľnohospodárska produkcia, pokiaľ je to potrebné, a to prípadne so zvláštnymi úlohami pre udržiavanie alebo zlepšovanie životného prostredia, zachovanie vidieckeho životného priestoru a jeho vhodnosti pre cestovný ruch alebo z dôvodov ochrany pobrežia.“ Toto podporuje požiadavka EHSV, aby sa prímestské poľnohospodárske oblasti s prímestským poľnohospodárstvom považovali za „územia vyznačujúce sa zvláštnymi nevýhodami“.

1.3.6 Agenda 2000 a posledné predbežné preskúmanie spoločnej poľnohospodárskej politiky (CAP) dali tejto základnej línii nové impulzy.

1.3.7 V preambule záverov zo Salzburgskej konferencie sa zdôrazňuje, že sa „európskym poľnohospodárom musí pomôcť, aby plnili svoje multifunkčné úlohy ako udržiavateľa krajiny a výrobcovia orientovaní na trh v celej EÚ“⁽²⁾. Toto odporúča aj EHSV vo svojom stanovisku z vlastnej iniciatívy (spravodajca: pán BROS) ohľadom druhého piliera spoločnej poľnohospodárskej politiky: „perspektívy úpravy politiky rozvoja vidieckych území (v nadväznosti na konferenciu v Salzburgu)“⁽³⁾.

⁽¹⁾ Doslova: „Živá vidiecka krajina je pre poľnohospodárstvo nevyhnutná, ako aj poľnohospodárstvo je nevyhnutné pre živú vidiecku krajinu.“ – Záver druhej európskej konferencie o rozvoji vidieka zo dňa 12. – 14. novembra 2003 v Salzburgu; MEMO/03/236.

⁽²⁾ Viď poznámku pod čiarou 1.

⁽³⁾ CESE 961/2004 – NAT/243.

2. Ciele pre udržanie a ďalší rozvoj prímestského poľnohospodárstva

2.1. V stanovisku z vlastnej iniciatívy nazvanom „Metropoly: sociálno-ekonomické začlenenie v budúcej Európe“⁽⁴⁾ (spravodajca: pán VAN IERSEL) sa pre EHSV prímestské poľnohospodárstvo vyznačuje všeobecne známymi obmedzujúcimi faktormi a vlastnými, jednoznačne zistiteľnými a definovateľnými zvláštnosťami. Pre mimoriadne ťažkosti, ktoré sú tým spôsobené, sú potrebné konkrétne opatrenia, aby sa zachovali, vytvárali a obhospodarovali územia s poľnohospodárskou výrobou. Výbor k tomu navrhuje vytvoriť mechanizmy a nástroje pre ochranu a ďalší rozvoj prímestských poľnohospodárskych oblastí.

2.2. *Cieľ 1: Uznanie prímestských oblastí s poľnohospodárskou výrobou zo strany spoločnosti, politickej scény a správy ako vidieckych území s mimoriadne obmedzujúcimi ťažkosťami.*

2.2.1 Podpora aktívnej, vysoko výkonnej siete „prechodných miest“

2.2.1.1 EHSV konštatuje, že „urbanizácia“ územia Spoločenstva nadobúda stále väčšiu rýchlosť. Rozširujúca sa urbanizácia rozptýlene preniká do priestoru s trvalou, nenávratnou stratou úrodnej pôdy, ktorá je dôležitou súčasťou prímestských oblastí.

2.2.1.2 Strata poľnohospodárskeho využívania pôsobí nielen na odvetvie poľnohospodárstva, ale má tiež dôsledky pre zachovanie prírodných zdrojov, udržanie kvality života obyvateľov miest a vyvážené územné plánovanie.

2.2.1.3 Pre vyvážené, trvalé európske územné plánovanie je z hľadiska EHSV nutné vybudovať **aktívnu a vysoko výkonnú sieť z „prechodných miest“**, ktoré ani nie sú tak veľmi vymedzené počtom obyvateľov, ako funkciou sprostredkovateľa medzi vidieckymi a mestskými oblasťami na ich záujmovom území.

2.2.1.4 Takáto „prechodná“ sieť je možná len vtedy, ak poskytuje poľnohospodárske a prírodné plochy, inými slovami: prímestské oblasti, ktoré okrem iného plnia deliace funkcie medzi zastavanými priestormi a spojovacie funkcie medzi prírodnými plochami a tým posilňujú vlastný charakter obcí, chránia rozmanitosť druhov a umožňujú životaschopnú poľnohospodársku výrobu.

⁽⁴⁾ CESE 968/2004 – ECO/120.

2.2.2 Uznanie významu poľnohospodárstva pre vzťah mesto/vidiek

2.2.2.1 Pre EHSV musí byť úplne jasne na prvom mieste **spoločenské, politické a administratívne uznanie existencie vidieckych / mestských (prímestských) oblastí s poľnohospodárskou výrobou a ich mimoriadne problematická situácia, ako aj úlohy, ktoré im prináležia vo vzťahu mesto - vidiek.**

2.2.2.2 Ako referencie pre uznanie prímestských poľnohospodárskych oblastí a poľnohospodárskej výroby, ktorá sa na nich uskutočňuje, je potrebné po prvé skúmanie problémov, s ktorými tieto oblasti zápasia a ktoré tiež z nich vyplývajú a po druhé **obsiahla analýza hodnôt spojených s týmito oblasťami** (voda, krajina, rozmanitosť druhov, architektúra, agrárna štruktúra atď.), **ako aj** ekonomicko-politické, environmentálno-politické a sociálno-politické **funkcie**, ktoré musia plniť tieto oblasti v závislosti na momentálnych hodnotách.

2.2.3 Upriamenie pozornosti ako prostriedok uznania

2.2.3.1 V spoločnosti sa musí vytvoriť **povedomie o hodnote pôdy ako obmedzeného prírodného zdroja** a spoločného dedičstva, ktoré sa dá len ťažko znovu získať, keď sa už raz zničí. Pre centripetálny rast miest je preto nutné zahájiť programy pre likvidáciu a opätovné získanie nevyužitých mestských oblastí a priemyselných plôch, ktoré zabraňujú zabetónovaniu čím ďalej tým viacerých stavebných pozemkov a vydať špecifické právne predpisy zamerané na boj proti špekulácii s poľnohospodárskymi plochami rozšírenej v okrajových zónach mnohých európskych miest.

2.2.3.2 Aby sa dosiahlo spoločenské, politické a administratívne uznanie v rámci celej Európy, EHSV navrhuje uskutočniť **spoločnú akciu pre prímestské poľnohospodárske oblasti** a poľnohospodársku výrobu uskutočňovanú na nich, pomocou ktorej by sa uznali ich hodnoty a funkcie a vytvorili predpoklady na to, aby sa každý členský štát mohol postarať o vlastné právne predpisy, ale tiež o základy spoločných kritérií na ich ochranu a ďalší rozvoj.

2.3 *Cieľ 2: Ochrana prímestských poľnohospodárskych oblastí pred začleňovaním do procesu urbanizácie na základe plánovania, územného plánovania a vytvárania obcí.*

2.3.1 Podľa názoru EHSV pre zachovanie prímestských poľnohospodárskych oblastí nestačí, keď ich pojmovo uzná spoločnosť a politická scéna a keď sa voči nim stavia prístupne, ale je nutné, aby všetky členské štáty **mali a používali nástroje pre obhospodarovanie prímestských poľnohospodárskych plôch** zamerané na úlohy poľnohospodárskych plôch ničených špekulatívnymi procesmi.

2.3.2 Podľa názoru EHSV je potrebné vytvoriť nástroje pre správu poľnohospodárskej pôdy vychádzajúce z **piatich** pilierov:

- a) Využívanie právnych **nástrojov územného plánovania, urbánnej správy** - na európskej, národnej a regionálnej úrovni – a **využívania poľnohospodárskej pôdy** na národnej a regionálnej úrovni, ktoré zahŕňujú opatrenia na zaoberanie s prímestskými poľnohospodárskymi oblasťami a plnenie stanovených úloh poľnohospodárskej politiky a sťažujú opätovné využívanie poľnohospodárskych plôch na iné účely;
- b) Využívanie právnych a transparentných nástrojov pre úpravu otázky, aby súkromní a verejní vlastníci na základe nájomných zmlúv **dočasne prenechali poľnohospodárske plochy do užívania** poľnohospodárom, pre ktorých je poľnohospodárstvo hlavnou zárobkovou činnosťou, za účelom agrotechnického a/alebo chovateľského využívania pôdy, ktoré zvyšujú rentabilitu poľnohospodárskej výroby;
- c) Zabraňovanie, aby sa nadmerne nezdaňovala pôda určená pre poľnohospodársku činnosť v týchto zónach, aplikujúc na ňu daňové podmienky, ktoré sú rovnaké ako v prípade zdaňovania priemyselných a/alebo obytných mestských zón;
- d) **Posilnenie a/alebo opätovná stimulácia komunálnych iniciatív** podľa zásady subsidiarity (zodpovednosť miestnej správy a miestnych politikov) v oblasti územného plánovania miest, a to vždy s použitím suprakomunálnych kritérií, založených na spolupráci medzi územne správnyimi celkami a na teritoriálnej súdržnosti;
- e) **Zavedenie nových finančných kritérií územne správnych celkov, ako napr. koncepcia „chránených poľnohospodárskych plôch“**, u ktorých má prednosť ochrana poľnohospodársky využívanej pôdy pred jej využívaním na výstavbu miest, čo by znížilo závislosť financovania z miestnych daní na iných kritériách;
- f) Účinné a záväzné zavedenie „analýzy vplyvu poľnohospodárstva“ zo strany príslušných poľnohospodárskych orgánov verejnej správy, keď sa plánuje také opatrenie vo vidieckej oblasti, ktoré by mohlo viesť k strate poľnohospodárskych plôch.

2.3.3 Cieľom týchto nástrojov urbanizácie a územného plánovania, využívania poľnohospodárskej pôdy, komunálneho financovania a poľnohospodárskych analýz účinku je ochrana prímestských poľnohospodárskych oblastí pred neustálym dopytom po pozemkoch v meste (pre rast mesta, rozvoj priemyselného odvetvia a odvetvia služieb a tiež pre komunikačnú a energetickú infraštruktúru) a zamedzenie devastácie plôch, ktoré sa dajú použiť ako zámienka, aby sa spochybnila oprávnenosť existencie prímestských poľnohospodárskych plôch a zdôvodnilo ich miznutie.

2.4 Ciel' 3: *Zaistenie dynamického, trvalého rozvoja prímestského poľnohospodárstva a oblastí, v ktorých sa prevádzkuje.*

2.4.1 Podľa názoru Výboru záruka dynamického trvalého rozvoja prímestského poľnohospodárstva a prímestských oblastí, v ktorých sa prevádzkuje, musí byť **výsledkom procesu, v ktorom podstatná úloha prináleží miestnej správe**. Tá sa v ňom okrem regionálnych kritérií plánovania a suprakomunálnych kritérií územného plánovania opiera tiež o **kritéria interkomunálnej správy**.

2.4.2 K tomu je nutné, aby sa jednotlivé prímestské oblasti spojili a založili **organizáciu, ktorej hlavným cieľom bude nielen obhajovanie svojich záujmov, ale tiež dynamická podpora poľnohospodársky využívaných oblastí a poľnohospodárskej činnosti** pomocou suprakomunálnych plánov pre zachovanie, využívanie a obrábanie pôdy.

2.4.3 V tejto organizácii sa zúčastňujú poľnohospodári s cieľom presadzovať **v partnerskej spolupráci** s miestnym spoločenstvom (občanmi a komunálnymi politikmi) a inými zúčastnenými partnermi (vysokými školami, ochrancami životného prostredia a i.) svoje ciele a koordinovať obhospodarovanie poľnohospodársky využívaných oblastí.

2.4.4 Pracovníci s rozhodovacou právomocou zodpovední za prímestské oblasti musia byť konzervatívni vo vzťahu k hodnotám špecifickým pre územie a pokrokoví (**mysliaci dopredu, plní fantázie, kreatívni**) vo vzťahu k návrhom na vývoj funkcií prímestskej oblasti, ako aj veľmi prísni voči riadeniu účelov použitia. Stručne povedané: Musia jednať podľa kritérií stálosti.

2.4.5 Pri obhospodarovaní prímestských poľnohospodárskych oblastí sa musí podľa zásady subsidiarity dosiahnuť spojenie medzi správou a výrobným poľnohospodárskym odvetvím, ktoré zahŕňa skutočnú angažovanosť pre zachovanie rozvoja týchto oblastí a je vyjadrené v **zmluve o trvalom obhospodarovaní pôdy medzi orgánmi verejnej správy a poľnohospodármi**.

2.4.6 **Obhospodarovanie sa musí zakladať na „Koope-račnej sieti“** medzi verejnými a súkromnými aktérmi, ktorí sa aktívne zasadujú o obhospodarovanie a sú organizovaní v určitej „**holdingovej a obhospodarovacej spoločnosti**“. Mali by sa v nej stanoviť ciele a spoločné záujmy, ako aj iniciovať opatrenia zodpovedajúce miestnym okolnostiam a prírodným zdrojom (napr. podpora určitých výrobkov, zavedenie informačných a komunikačných technológií, posilnenie environmentálnej výchovy, ochrana krajiny). Celkovo sa jedná o grémium, ktoré má definovať všeobecné podmienky, dozerať na ich uplatňovanie a pripraviť opatrenia na pomoc a podporu prímestskej oblasti.

2.4.7 Smernicami príslušného postupu by mali byť aj pre prímestské poľnohospodárstvo nasledujúce konštatovania Salzburgskej konferencie: „Budúca politika musí sústrediť podporu EÚ pre vidiecku oblasť za pomoci miestneho partnerstva podľa zásady zhora nadol. [...] Programoví partneri musia dostať široké právomoci, aby na vlastnú zodpovednosť mohli navrhovať a uskutočňovať rozsiahle stratégie založené na vytýčených cieľoch a na výsledkoch“ (zásada 6 a 7 záverov konferencie v Salzburgu ⁽⁵⁾).

2.4.8 Okrem zmlúv o trvalom obhospodarovaní pôdy sa nesmú pustiť zo zreteľa projekty suprakomunálneho obhospodarovania, ktoré na základe priestorových znakov špecifických pre poľnohospodársky využívané oblasti (vidiecko-mestské oblasti) treba chápať ako **projekty v „prechodných oblastiach“** medzi orgánmi verejnej správy a obhospodarovacími spoločnosťami, slúžiace ako opatrenia na zachovanie a obnovu poľnohospodárskych plôch a vytvárajúce interakciu medzi mestom a vidiekom pre generovanie príjmov. Zásadný význam má skutočnosť, že jedna časť z nepoľnohospodárskych príjmov vyrábaných v poľnohospodársky využívaných oblastiach prospieva tiež poľnohospodárskemu odvetviu.

2.4.9 Projekty v prechodných oblastiach musia byť podporované „holdingovými a obhospodarovacími spoločnosťami“ prímestských poľnohospodárskych oblastí a zakladať sa na **viacodvetvových kritériách**. K tomu patria ekonomické aspekty ako uspokojenie spotrebiteľského dopytu zo strany výroby, ekologické aspekty ako obmedzenie následkov výroby pre životné prostredie alebo starostlivosť o krajinu a jej udržovanie, ako aj sociálne aspekty ako plnenie potrieb mestského obyvateľstva (napr. využívanie poľnohospodárskej oblasti na aktivity pod širým nebom a na didaktické účely).

2.4.10 Rozvoj projektov v prechodných oblastiach a zmluvy o obrábaní pôdy, na základe ktorých gestorská spoločnosť zodpovedná za prímestskú poľnohospodársku oblasť predpokladá, že aktéri zúčastnení na obhospodarovaní prímestskej vidieckej oblasti (predovšetkým miestne územne správne celky a poľnohospodárske odvetvie) spracujú a uvedú do platnosti **inštitucionálnu dohodu** s cieľom uskutočňovať potrebné rozsiahle obhospodarovanie tejto oblasti.

2.4.11 Inštitucionálna dohoda medzi miestnymi a regionálnymi územnými správnymi celkami a poľnohospodármi by sa mohla zakladať na sformulovaní všeobecných riadiacich zásad stanovených v „**Charte prímestského poľnohospodárstva**“.

2.4.12 Táto Charta by sa mohla ďalej rozpracovať, aby sa položil dôraz na obojstranné záväzky a aby sa dosiahla jej plynulá realizácia. K tomu by sa mal pripraviť a schváliť „**strategický plán pre obhospodarovanie a trvalý rozvoj**“, v ktorom sa vymedzia základné zásady a strategické požia-

davky a vysvetlia opatrenia uskutočňované pre zachovanie hodnôt a pre ďalší rozvoj funkcií konkrétnej prímestskej poľnohospodárskej oblasti.

3. Závery

3.1 Uskutočňovanie projektov v prechodných oblastiach a dohôd o vzájomných záväzkoch musí byť založené na definovaných kritériách **zmluvy „mesto – vidiek“** vo forme obhospodarujúcich spoločností a mechanizmov pre účasť občanov a poľnohospodárov. Zmluvami sa sledujú tieto ciele:

- a) **Cieľ 1: Príprava regionálnych projektov pre zachovanie a rozvoj prímestských poľnohospodárskych oblastí.** Musia byť vyjadrené v územných plánoch, plánoch urbanizácie a plánoch využitia územia, ako aj v špecifických právnych predpisoch pre riadenie trhu poľnohospodárskych plôch.
- b) **Cieľ 2: Stabilita prímestských poľnohospodárskych oblastí** sa musí zaistiť príslušnými nástrojmi, ktoré čo najviac znížia tlak na tendencie rozširovania miest a na účely využívania nesúvisiace s poľnohospodárskou výrobou a uľahčia poľnohospodárske využívanie pôdy.
- c) **Cieľ 3: Úplné obhospodarovanie** za pomoci gestorskej spoločnosti, ktorá pôsobí ako iniciátor podnetov a podporovateľ prímestských poľnohospodárskych oblastí a zoznamuje občanov s hodnotami týchto prímestských oblastí. Dynamický, trvalý rozvoj sa musí zabezpečiť dohodou o uskutočňovaní **projektov v prechodných oblastiach** a zmluvným vzťahom medzi občanmi, správou a poľnohospodármi v rámci **zmluvy o trvalom obhospodarovaní pôdy**.

3.2 Základom uskutočnenia týchto cieľov sú nasledujúce faktory:

- a) **Aktívna účasť žien a mladých ľudí** na regionálnych projektoch a zmluvách o obhospodarovaní pôdy sa musí zvýšiť s cieľom zaistenia súčasného stavu a zabezpečenia kontinuity v budúcnosti.
- b) **Občania musia byť presvedčení o tom**, že bezpečnosť potravín z poľnohospodárskych výrobkov je zaistená a že obhospodarovanie pôdy je ekologicky nezávadné a sociálne prospešné.
- c) **Voda sa musí v prímestských poľnohospodárskych oblastiach uznať ako konsolidujúci faktor.** K tomu je nutné vytvoriť zvláštne právne predpisy, ktoré – bez ujmy na spotrebe vody pre poľnohospodárstvo – vytvoria novú „kultúru vody“. Jej základné zásady spočívajú v hospodárnom zaobchádzaní s povrchovými a spodnými vodami a v opätovnej úprave čistených odpadových vôd pre poľnohospodárske účely.

(5) Viď poznámku pod čiarou 1.

- d) **Konsolidácia prímestských poľnohospodárskych oblastí sa musí** uskutočniť spoločenským uznaním, že tieto oblasti zápasia s mimoriadnymi ťažkosťami.
- e) Vytváranie nástrojov a **opatrení pre zlepšenie poľnohospodárskych príjmov, zvýšenie efektívnosti infraštruktúry a zlepšenie ponuky služieb pre poľnohospodársku činnosť.**
- f) Podpora **výrobných a odbytových systémov zodpovedajúcich požiadavkám trhu**, najmä zvyšovanie rozmanitosti potravín posilňovaním trvalej, ekologicky priaznivej poľnohospodárskej činnosti, ktorá zachováva kultúrnu identitu a dbá o blaho zvierat.

Brusel 16. septembra 2004

- g) **Šetrné využívanie** zdrojov (predovšetkým pôdy, vody a krajiny) a ich **udržiavanie.**

3.3 S ohľadom na zvlášť problematickú situáciu prímestských poľnohospodárskych oblastí a prímestského poľnohospodárstva v Európe považuje EHSV zriadenie európskeho miesta pre sledovanie prímestského poľnohospodárstva za mimoriadne naliehavé. Prímestským poľnohospodárskym oblastiam a poľnohospodárstvu, ktoré sa tam uskutočňuje, musí poskytnúť európsku víziu a byť referenčným strediskom pre sledovanie a skúmanie situácie a informovanie o situácii prímestského poľnohospodárstva v Európe. Okrem toho má slúžiť ako miesto stretnutí, porád a rozhovorov medzi komunálnymi a regionálnymi správami a rôznymi európskymi organizáciami a bude prezentovať návrhy z vlastnej iniciatívy pre zachovanie a rozvoj týchto prímestských zón a ich poľnohospodárstva.

Predseda

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Roger BRIESCH
